

แรงเคลื่อนไหว

๒

มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

ธีรภาพ โลหิตกุล

แรงคลใจ

๒

มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

ธีรภาพ โลหิตกุล

แรงตลใจ ๑ เรื่องและภาพโดย อีรภาพ โลหิตกุล
จัดพิมพ์โดย กองทุนห้องสมุดศาลาจำปรีรัตน์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๐
จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๔๒
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
ขนาด ๑๗.๘ X ๑๗.๘ ซม.
๑ สี ๗๘ หน้า ๔ สี ๓๖ หน้า

ราคา ๗๐ บาท

แรงตลใจ ๑

๑ ใน ๕๐๐ หนังสือดี ตามโครงการคัดสรรหนังสือดี
สำหรับเด็กและเยาวชน สมาพันธ์ห้องสมุดเพื่อพัฒนา
หนังสือและการอ่าน

“รวมความเรียง ๓๕ ชิ้น เขียนขึ้นเพื่อประกอบภาพถ่าย
ที่มีทั้งภาพธรรมชาติและภาพวิถีชีวิตของผู้คน ความเรียง
แต่ละชิ้นมีขนาดสั้นๆ นอกจากจะเล่าเหตุการณ์อันน่าประทับใจ
เกี่ยวกับเบื้องหลังของภาพถ่ายแต่ละภาพแล้ว ยังสอด
แทรกความคิด ทศนะที่มีต่อปรากฏการณ์ของสังคมและ
วัฒนธรรม ได้อย่างน่าสนใจ สำนวนภาษาแม้จะเรียบง่าย แต่
ถ้อยคำที่ตรงไปตรงมาในหนังสือเล่มนี้ กลับให้ข้อคิดต่อการ
มองชีวิตอย่างลุ่มลึก เช่น “หลายครั้งที่โลกสอนให้เรารู้จัก
มองคนในมุมมองแบบย้อนแสง” ผู้ประพันธ์ได้ใช้ภาษาของ
การถ่ายภาพเป็นโวหาร ทำให้ผู้อ่านนึกคิดว่าบางครั้งเราคง
ต้องมองย้อนกลับไปสู่ความจริงภายในตัวตนของเรา เพื่อ
ค้นพบ“ตัวตน” หรือ“อัตตา”ที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่ในตัวตน

นับได้ว่า“แรงตลใจ” เป็นความเรียงร่วมสมัยที่มีคุณค่า
जरโรใจ นอกจากจะให้ความรู้เรื่องศิลปะการถ่ายภาพแล้ว
ยังเสนอแง่คิดเกี่ยวกับ ศิลปะการดำรงชีวิต อีกด้วย”

(จาก “๕๐๐ หนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน”
ของ คณะกรรมการคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน
กลุ่มที่ ๓ ระดับอายุ ๑๖-๑๘ ปี ประเภทสารคดี)

แรงตลใจ ๒

มุมมองโลกและชีวิต

จากภาพถ่ายและการเดินทาง
เรื่องและภาพ โดย อีรภาพ โลหิตกุล

ISBN 974-87913-4-3

จัดพิมพ์โดย

กองทุนห้องสมุดศาลาจำปรีรัตน์
วัดชลประทานรังสฤษฎ์
อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐
โทร. ๕๘๔-๓๐๗๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๔๔
จำนวน ๑๒,๐๐๐ เล่ม

ขนาด ๑๗.๘ X ๑๗.๘ ซม.
๑ สี ๙๖ หน้า ๔ สี ๓๐ หน้า

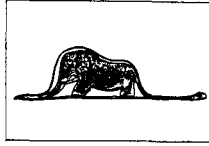
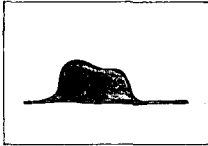
แม่พิมพ์โดย สุเนตร์ฟิล์ม โทร.๘๐๓-๒๒๔๔
พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด โทร.๘๐๓-๒๖๔๔-๗

ราคา ๘๐ บาท

คำปรารภ

ในบทที่ ๑ ของวรรณกรรมเยาวชนอมตะเรื่อง “เจ้าชายน้อย” ผู้ประพันธ์คือ อังตวน เดอ แซงเตกซูเปรี เล่าถึงชีวิตวัยเยาว์ของเขาว่า เมื่อตอนอายุเพียงหกขวบ เขาได้เห็นรูปงูเหลือมกำลังกลืนเหยื่อ จากหนังสือชื่อ “เรื่องจริงจากธรรมชาติ” เป็นแรงบันดาลใจให้เขาวาดรูปแรกในชีวิตขึ้น แล้วเอาไปให้ผู้ใหญ่ดู พวกผู้ใหญ่ต่างเห็นเป็นรูปหมวก ทั้งๆ ที่เขาวาดรูปงูเหลือมกำลังกลืนช้างทั้งตัว อีกทั้งยังแนะนำว่าเขาควรจะเลิกวาดรูป แล้วหันไปสนใจ วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือภาษาศาสตร์ จะดีกว่า

“...ผมรู้สึกท้อถอย...ผู้ใหญ่ไม่ค่อยเข้าใจอะไรเอาเสียเลย เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่ายมาก สำหรับเด็กๆ ที่ต้องคอยป้อนคำอธิบายแก่พวกเขาอยู่เสมอ...”

แซงเตกซูเปรี ขึ้นต้นงานเขียนชิ้นอมตะโลกของเขาด้วยประเด็นอันคมคาย เพื่อที่จะบอกผู้อ่านโดยเฉพาะผู้ใหญ่ทั้งหลายว่า ภาพหลายภาพ เรื่องหลายเรื่อง เราไม่สามารถมองเห็นและเข้าใจได้ด้วยตา หากเราไม่เอาหัวใจไปมองด้วย

.....
ทุกวันนี้ ผมยังยืนยันกับใครต่อใครเสมอมาว่าผมไม่ใช่ช่างภาพ เพราะยังมีเทคนิควิธีการถ่ายภาพอีกหลาย กระบวนท่า ที่ผมถ่ายไม่เป็น ทำไม่ได้ อย่างที่นักวิชาชีพช่างภาพตัวจริงควรจะเป็นและควรจะทำได้ ผมเป็นเพียงนักเขียนสารคดีที่ถ่ายภาพประกอบเรื่องของตนเอง และเป็นเพียงผู้หลงเสน่ห์การถ่ายภาพ ขึ้นชอบการดูภาพที่มีเรื่องราว มีองค์ประกอบภาพ แสง และเงาอันทรงพลัง

การถ่ายภาพยังทำให้ผมค้นพบความลับอะไรบางอย่างที่อยู่ข้างหลังภาพ นั่นคือหากเราถ่ายภาพด้วยหัวใจแล้ว ภาพหนึ่งภาพ ไม่เพียงแทนคำอธิบายได้พันคำ แต่ยังก่อให้เกิดจินตนาการไปกว้างไกลได้หมื่นเรื่อง ตามแต่ใจเราปรารถนา

จึงบ่อยครั้งที่เมื่อยกกล้องขึ้นส่องเล็งมุม ภาพที่ปรากฏในไวไฟเดอร์กลับนำพาจินตนาการเราไปไกลถึงเรื่องโน้น ผูกโยงประเด็นได้กับเรื่องนั้น... อยู่เนืองๆ

แนวคิดในการเขียนงานชุด “แรงดลใจ” ตลอดมา จากเล่มหนึ่งถึงเล่มสอง ก็เป็นเช่นนั้น คือการเชื่อมโยงจินตนาการจากภาพหนึ่งภาพ สู่ประเด็นทางชีวิต เศรษฐกิจ สังคม กระทั่งบางครั้งก็โยงถึงการเมือง จึงกล่าวได้ว่านี่คือมุมมองโลกและชีวิตผ่านภาพถ่ายและการเดินทาง มากกว่าจะเป็นหนังสือเทคนิคการถ่ายภาพ ซึ่งไม่ปรารถนาจะให้ใครเข้าไปเช่นนั้นเลยจริงๆ

ข้อมูลการถ่ายภาพที่ปรากฏในวงเล็บท้ายเรื่องทุกเรื่อง ก็เป็นเพียงบันทึกของผู้ถ่าย ว่าถ่ายภาพนี้ที่ไหน เวลาใด ใช้เลนส์อะไร เปิดรูรับแสงเท่าไร ถ่ายที่ความไวชัตเตอร์เท่าไร ฯลฯ ซึ่งก็ได้หมายจะให้เป็นสูตรสำเร็จตายตัวของ

การถ่ายภาพ ในสถานที่เดียวกัน มุมเดียวกัน คนอื่นอาจจะเลือกใช้เลนส์ขนาดอื่น เปิดรับแสงมากกว่าหรือน้อยกว่าก็ได้ ตามแต่ใจอยากจะได้ภาพออกมาในอารมณ์ใด

ทว่าสำหรับผู้ที่เพิ่งเริ่มต้นจับกล้อง หากข้อมูลในวงเล็บท้ายเรื่อง จะเป็นประโยชน์หรือเป็นแนวทางให้ท่านกดชัตเตอร์บันทึกภาพแรกในชีวิตได้อย่างมั่นใจขึ้น ผมก็คงดีใจไม่น้อย

ในทำนองเดียวกัน ก็ไม่จำเป็นว่าเมื่อคนอื่นเห็นภาพที่ผมนำมาเสนอแล้ว จะต้องเกิดจินตนาการผูกโยงไปยังเรื่องเดียวกับที่ผมเขียน เพราะนี่แหละคือเสน่ห์และอานุภาพอันทรงพลังของ “หัวใจ” ที่มันกำหนดให้ใครต่อใครทำอะไรได้โดยไม่ซ้ำกัน ขออย่างเดียว ขอให้ทำด้วยหัวใจจริงเท่านั้น...

แล้ว เจ้าชายน้อย ผู้น่ารัก ก็จะจุติลงมานั่งอยู่ในหัวใจคุณเป็นนิรันดร์

.....

อนึ่ง ผลงานในส่วนใหญ่มากั้ไขปรับปรุงจากที่เคยตีพิมพ์เป็นตอนๆ ในคอลัมน์ “แรงดลใจ” ในนิตยสาร “อินซว๊านส์” ช่วงปี ๒๕๔๒-๒๕๔๓ ขอขอบคุณบรรณาธิการ คือพี่สุรเทพ โลหิตกุล ที่เปิดคอลัมน์นี้ให้ผมเขียน ทั้งๆ ที่จะว่าไป “แรงดลใจ” ก็ออกจะเป็นคอลัมน์ประเภท “ข่าวนอกนา” ของนิตยสารเฉพาะทางสำหรับคนประกันชีวิตฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ หลวงพี่สุรศักดิ์ สุญาโณ แห่งวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ที่เมตตาเป็นกำลังใจให้ผมสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้อยู่เนืองๆ โดยเฉพาะในยามที่ผมอ่อนล้าจากงานอื่น จนขาดความกระตือรือร้นที่จะเขียนงานชุดนี้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งท่านยังมีนโยบายแน่วแน่ที่จะไม่ทำให้หนังสือเล่มนี้มีราคาสูงเกินไป เพื่อประโยชน์สำหรับนักเรียน นิสิตนักศึกษา และคนรุ่นใหม่

ขอแสดงความคารวะและอาลัยยิ่ง แต่สองมิ่งมิตรที่ผมเอ่ยอ้างถึงในบทความเรื่องที่ ๑ และเรื่องที่ ๔ ซึ่งบัดนี้ได้อำลาจากโลกใบนี้ไปแล้ว คือคุณลุงสิงคำ สลิวิตทะนา ปุชนิยบุคลทางวัฒนธรรมแห่งเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว และ หม่อม-รัตนฯ พรหมพิชัย แห่งโครงการสารานุกรมภาคเหนือ ท่านแรกเป็นผู้อาวุโสตั้งญาติผู้ใหญ่ คนที่สองเป็นกัลยาณมิตรรุ่นน้อง แต่ทั้งสองมีสิ่งที่เหมือนกันคือสำนักทางวัฒนธรรมแห่งถิ่นฐานบ้านเกิดตนเอง และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ที่มีความสนใจอย่างมิรู้เบื่อ มิรู้เหน็ดเหนื่อย ด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม ดวงตาเป็นประกายวาวและเสียงหัวเราะอันดังอย่างจริงใจ มีอากัปกิริยาได้ว่าทั้ง ลุงสิงคำ และ หม่อมฯ คือส่วนหนึ่งของแรงดลใจให้ผมอยากเขียนหนังสือถ่ายทอดสิ่งดีๆ ที่ได้พานพบสู่ผู้อ่าน

สุดท้าย ขอขอบพระคุณท่านผู้อ่าน ที่ติดตามผลงานและให้การสนับสนุน “แรงดลใจ ๑” จนกลายเป็นงานเขียนที่มียอดพิมพ์สูงสุดในบรรดาผลงานทั้งหมดของผม และทำให้บัดนี้ ได้มี “แรงดลใจ ๒” อยู่ในมือท่านแล้ว ซึ่งก็หมายความว่าน่าจะมีเล่มที่ ๓ เล่มที่ ๔ ต่อๆ ไป ตราบใดที่ท่านยังเห็นว่าผลงานของผมมีคุณค่า เป็นแรงดลใจให้ท่านสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ต่อไปในชีวิต

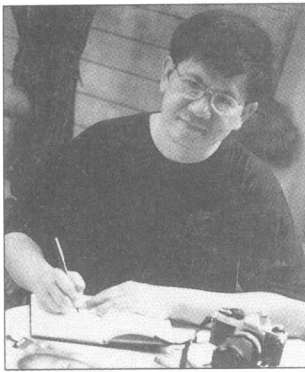
ด้วยคารวะ

ธีรภาพ โลหิตกุล

สารบัญ

แรงจิตใจ (๒)

คำปรารภ	หน้า ๓	๑๕. จากใจพ่อบุ	หน้า ๔๔
๑. เพื่อนร่วมเงา	หน้า ๗	๑๖. คุณยาย	หน้า ๕๒
๒. ปิ๊ง่าย ๆ	หน้า ๑๐	๑๗. คนเถื่อน	หน้า ๕๕
๓. ภาษาภาพ	หน้า ๑๓	๑๘. เส้นสายและกาลเวลา	หน้า ๕๘
๔. “เขื่อน” ที่เลือนหาย	หน้า ๑๖	๑๙. ขเวดากอง (๑)	หน้า ๖๑
๕. เพราะการงาน		๒๐. ขเวดากอง (๒)	หน้า ๖๔
เป็นตัวละครประพฤติธรรม	หน้า ๑๙	๒๑. สะพาน	หน้า ๖๗
๖. ที่ทางของ “อดีต”	หน้า ๒๒	๒๒. กระแตเวียน	หน้า ๗๐
๗. วิญญาณของเศษปูน	หน้า ๒๕	๒๓. ความหมายของไม้ต้นหนึ่ง	หน้า ๗๓
๘. เงื่อนไขและอึดตา	หน้า ๒๘	๒๔. แต่...ไอ้ همینและอี ก้วน่า	หน้า ๗๖
๙. รั้วที่ถูกเกลียด	หน้า ๓๑	๒๕. คิดถึงบ้านบุ	หน้า ๗๙
๑๐. ป่าปลายฝน คนต้นน้ำ	หน้า ๓๔	๒๖. เสียงก้องจากปากมูล	หน้า ๘๒
๑๑. ดอกไม้หายไปไหน ?	หน้า ๓๗	๒๗. จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน	หน้า ๘๕
๑๒. มิตรภาพในชุมโจร	หน้า ๔๐	๒๘. ไอ้เจ้าปราสาทน้อย	หน้า ๘๘
๑๓. หน้ากากที่ถอดไม่ออก	หน้า ๔๓	๒๙. ศักดิ์ศรีแห่ง “คน”	หน้า ๙๑
๑๔. ตาลปัตร	หน้า ๔๖	ผลงานรวมเล่ม - ธีรภาพ โลหิตกุล	หน้า ๙๕

ธีรภาพ โลหิตกุล

เกิดและเติบโตที่กรุงเทพมหานคร จบชั้นมัธยมจากโรงเรียนเทพศิรินทร์
ปริญญาตรีสังคมศาสตรบัณฑิต(สาขาประวัติศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เคยดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหาร องค์การนิสิต ม.ก. ปีการศึกษา ๒๕๒๕ - ๒๕๒๖

ทำงานด้านสื่อสารมวลชน โดยเริ่มต้นที่ หนังสือพิมพ์“หญิงยุคใหม่” ในเครือบริษัทมีเดียโฟกัส
ต่อมาประจำกองบรรณาธิการนิตยสารไฮ-คลาส,
อนุสาร อ.ส.ท. ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.),
และ เป็นบรรณาธิการนิตยสาร “นิว ทัซ”

ก่อนเริ่มงานเขียนบทสารคดีโทรทัศน์ในรายการ“โลกสลัปส์” ที่ บริษัท แปซิฟิก อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น
มีผลงานสารคดี เช่น ชุด “แม่น้ำเจ้าพระยา”, “นครวัด นครธม”, “อาณาจักรสิบสองปันนา” ฯลฯ

ปัจจุบัน เป็นนักเขียนสารคดีอิสระ
มีผลงานรวมเล่ม เช่น “สายน้ำและความทรงจำ”, “แม่น้ำเจ้าพระยา”, “คนไทในอุษาคเนย์”,
“ท่องเที่ยวเจดีย์ไพร่ในพุกามประเทศ”, “แรงดลใจ ๑”, “มหัศจรรย์สุวรรณภูมิ” ฯลฯ
และเป็นวิทยากรพิเศษถ่ายทอดเทคนิคการเขียนสารคดี
ในสถาบันการศึกษาต่างๆ หลายแห่ง

แรงตกใจ

๒

๑. เพื่อนร่วมเงา

๑. เพื่อนร่วมเงา

ต้นฤดูฝน เมื่อหลายปีมาแล้ว...

ผมนั่งสามล้อคันนี้ โดยคุณลุงสารสิทธิ์ท่านนี้ ไปถ่ายภาพตะวันรอนที่หนองหาน ทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ใจกลางเมืองสกลนคร ระหว่างทางเราคูยกันหลายเรื่อง ดูเหมือนคุณลุงพยายามเล่าเรื่องราวในชีวิตของท่านให้ผมฟัง แต่มันก็ยกย่อนสับสนเสียจนจับต้นชนปลายไม่ถูก ผมรู้เพียงว่าคุณลุงมีบุคลิกของปัญญาชนมากกว่าจะเป็นกรรมกรถีบสามล้อ แวนตาที่หนาพอจะสนับสนุนเรื่องที่ลุงเล่าว่าเคยเป็นทั้งครูและเซลล์แมนมาก่อน แต่ที่สุดจับประเด็นไม่ได้ว่าทำไมลุงจึงมาถีบสามล้อ ประโยคท้ายๆ ของการสนทนาที่พอจับใจความได้คือ...ชีวิตวันนี้ ลุงมีเพียงสามล้อเก่าๆ คันนี้เป็นเพื่อน

ใกล้หกโมงเย็นอยู่รอมร่อ ผมเดินลงไปหวังได้ถ่ายภาพแสงสุดท้ายที่ทาบทาหนองหาน แต่ปรากฏว่ามีก้อนเมฆหมิ่นดำบดบังดวงอาทิตย์ไว้ จนนองหานในช่วงต้นฝนยามนี้ห้ามชีวิตชีวาไม่ เรือประมงลำสุดท้ายก็พายกลับบ้านไปนานแล้ว มันช่างดูเงียบเหงาแห้งแล้งเสียนี้กระไร

กดชัตเตอร์กล้องบันทึกภาพทะเลสาบไปไม่กี่รูปแล้วก็เดินกลับ แต่พลันที่หันหลังให้หนองหาน ภาพที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้ากลับตรงตรารังสองเท้าไม่ให้ก้าวต่อไป ยกกล้อง

ที่ติดเลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ มิลลิเมตรอยู่แล้ว ขึ้นลองส่องหาองค์ประกอบภาพ แล้วชะงัก
อยู่ติดใจหนึ่ง ก็รวบรวมสมาธิไม่ให้มือสั่น ก่อนลั่นชัตเตอร์กล้องดังระรัว เพราะภาพ
ย้อนแสงของคุณลุงกับสามล้อคู่ใจ ในจังหวะที่แสงสุดท้ายเพิ่งหลุดพ้นขอบเมฆออกมา
ก่อนจะลับฟ้าไปในเย็นวันนั้น ช่างเป็นภาพที่เร้าใจก็เลส์ในใจคนถ่ายภาพอยู่โครมครืน

ตำแหน่งที่ผมยืนอยู่ต่ำกว่าคุณลุงเล็กน้อย จึงเห็นภาพคุณลุงกับสามล้อโดดเด่น
ขึ้น และทำให้เห็นรายละเอียดแม้กระทั่งกรอบแว่นตา กระทั่งต้นหญ้าบนพื้นดิน
ประกอบกับทำเียนอย่างทรงงองอาจไม่หวาดหวั่นพร้อมจะฟันฝ่าอุปสรรคของคุณลุง ก็
ยิ่งทำให้ผมแทบไม่ต้องตัดสินใจเลยว่าควรจะบันทึกภาพนี้ไว้หรือไม่ ? แม้เมื่อแรกเห็น
อาจชะงักอยู่เล็กน้อย ด้วยรู้สึกว่าคุณลุงส่วนที่เป็นเมฆทมิฬดำนั้นกินพื้นที่ของภาพ
มากเกินไป แต่พิเคราะห์ดูอีกที มันก็เป็นฉากที่สมน้ำสมเนื้อกันดีกับชีวิตอันยอกย้อน
ซ่อนเงื่อนของคุณลุง

แล้วคุณน้าสิ แสงสุดท้ายที่สูดส่าห์แหวกช่องเมฆหลุดออกมาเป็นแสงสีทองส่อง
ประกาย เหมือนความหวังในชีวิตที่ฉายฉาน ให้เราเชื่อมั่นว่าพรุ่งนี้ต้องดีขึ้น トラバ
ที่คุณลุงหรือเราทุกคนไม่ระย่อทอดทิ้งไปเสียก่อน ดูภาพนี้แล้วรู้สึกเหมือนได้ยินเพลง
บทหนึ่งดังแว่วขึ้นมา...

“...ไอ้ดวงจำปา เวลาชมน้อง นึกเห็นพันซ้อง มองเห็นหัวใจ เหนือขึ้นได้ใน
กลืนเจ้าหอม...”

“ดวงจำปา” เพลงแห่งความคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนของชาวลาว คล้ายดังเพลง
“คิดถึงบ้าน” (เดือนเพ็ญ) ของไทยเรา ตรงท่อนสุดท้ายนั้น ท่านอุตตะมะ จุลละมะณี
นักชาตินิยมชาวลาวและอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการลาว รจนาไว้ว่า...

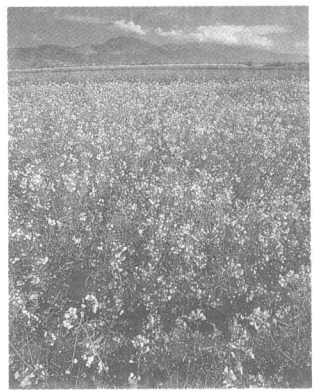
“...ไอ้ดวงจำปา บุปผาเมืองลาว งามดังดวงดาว ชาวลาวเพ็งใจ เกิดอยู่ภายใน
แดนดินล้านช้าง เมื่อได้พลัดพราก มีไปไกลจากบ้านเกิดเมืองนอน เขียมจะเอาเจ้า
เป็นเพื่อนร่วมเหงา เท้าสิ้นชีวา ไอ้ดวงจำปา มาลางามจริง มิ่งเมืองลาวเอ๋ย...”

ผมตี๋มด้าในคำร้องและทำนองเพลงนี้มานานนับสิบปี แต่เพิ่งทราบว่ามีคนแย้ง
ว่าเนื้อร้องที่ถูกต้องควรจะเป็น “...ซ้อยจะเอาเจ้า เป็นเพื่อนร่วมเหงา เท้าสิ้นชีวา...” คุณ
ลุงสิงคำ สิริวัดทะนา นักวัฒนธรรมชาวหลวงพระบางที่ผมนับถือตั้งญาติผู้ใหญ่ อธิบาย
ว่า “เพื่อนร่วมเหงา” นั้นมันมีความหมายกินใจกว่า “เพื่อนร่วมเหงา” หลายเท่า นัก
ชาวลาวเองก็ยังพูดคำนี้ในกรณีที่จะใช้กับเพื่อนหรือคนรักที่ใกล้ชิดสนิทสนมกัน ร่วม
ทุกข์ปันสุขกัน หรือผูกเสี่ยวแนบแน่นขนาดตายแทนกันได้ ฟังคุณลุงแล้วให้รู้สึกว่าคุณ
ลาวเขาช่างคิดหาคำที่เรียบง่าย แต่งดงาม และมีพลังดีจริงๆ

นึกเสียดายที่ไม่ได้ทักทายไถ่ถามชื่อของคุณลุงสารถิ์ท่านนั้น แต่
ถ้าได้พบท่านอีกในวันนี้ ผมอยากจะบอกท่านว่า ...คุณลุงครับ ผมมีเพลง
เพราะๆ เพลงหนึ่ง ตั้งใจจะร้องให้คุณลุงฟัง...

□ หทองทาน จ.สกลนคร ปลายเดือนมิถุนายน, ๑๗.๔๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซุม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม. รูรับแสง F ๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒. ปีติงายๆ

ก่อนหน้าจะกดชัตเตอร์กล้องบันทึกภาพนี้ไว้ ช่วงเวลาเพียง ๑๕ นาที ผมใช้ฟิล์มสิ้นเปลืองไปอย่างคาดไม่ถึง ในการถ่ายภาพทุ่งดอกโหลย (โหลยฮั่วไซ) สีเหลืองสดใส ไกลสุดลูกหูลูกตา ซึ่งอยู่อีกด้านหนึ่งของหมู่บ้านในชนบทซานเมืองลี่เจียง เมืองเล็กๆ ที่นักเดินทางต่างยุคต่างสมัย ล้วนยอมรับให้เป็นแห่งหนึ่งในบรรดาสถานที่ที่น่าหลงใหลบนผืนโลกใบนี้

“ลี่เจียง” เป็นเขตปกครองตนเองของชนชาติหนะซี ในมณฑลยูนนาน ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน สภาพอากาศที่ค่อนข้างหนาวเกือบตลอดทั้งปี ทำให้ลี่เจียงเป็นอาณาจักรแห่งพืชผักเมืองหนาว โดยเฉพาะผักโหลยฮั่ว ที่ฝรั่งเรียก “Rape Seed” ซึ่งนอกจากจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านเก็บเอาเมล็ดไปทำน้ำมันพืชขายได้แล้ว ยังออกดอกสีเหลืองสวยสะดุดตาในราวเดือนมีนาคม-เมษายนของทุกปี ทำให้ตลอดสองฟากฝั่งทางที่มุ่งสู่ชนบทลี่เจียง ดังปูพรมสีเขียวลับเหลืองชวนให้หลง

แทบไม่มีนักเดินทางคนไหนอดใจไม่บันทึกภาพไว้ในความทรงจำได้ ผมก็เหมือนกับคนอื่นๆ ที่ตื่นเต้นกับทิวทัศน์ทุ่งดอกโหลยที่มีฉากหลังเป็นแนวเทือกเขาอยู่หลง หรือ “ภูเขามังกรหยก” ที่ยิ่งใหญ่ จึงรัวชัตเตอร์กล้องโดยไม่เกรงใจฟิล์มที่ร่อยหรอลงไปทุกที

แต่พลังที่เพียงหันหลังให้กับทุ่งผักไถยั่วยวณ ผมก็กลับตะลึงกับความงาม
เรียบๆ ของสาละตันหนึ่งที่ออกดอกสีขาวธรรมดา ทว่าถูกขับให้ดูโดดเด่นขึ้นโดยสี
น้ำเงินครามของท้องฟ้ากับภูเขา ล้อรับกับปุยมะเขีสุขาวที่ลอยมาอยู่ในตำแหน่งอันทำ
ให้องค์ประกอบภาพลงตัว อากาถูลุ่มของกิ่งก้านต้นท้อ ก็พลิ้วไหวราวกับลีลาร่ายรำ
ของนาฏศิลป์สาวชาวเหนือ

“ง่ายแต่งาม” คือคำจำกัดความสั้นๆ ที่อุทานกับตัวเองในใจยามนั้น มันชวน
ให้คิดถึงความรู้สึกยามเมื่อขี่จักรยานออกกำลังกายทุกวัน ผมอึ้งเอมใจทุกครั้งทีไพบรรณา
ได้สัมผัสลมเย็นที่พัดโชยมาปะทะ ขณะที่สองเท้ากำหนดให้สองล้อเร่งรุดไปข้างหน้า ขับ
ความร้อนรุ่มในกาย กลับออกมาเป็นเหงื่อเม็ดเป้งๆ ...สาแก่ใจ!

คือปีติสุขที่เกิดขึ้นได้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการอันซับซ้อนและสิ้นเปลือง
ต้องยอมรับว่าสังคมบริโภคในเมืองใหญ่ ได้ผลิตสินค้าประดามีมายั่วใจให้ผู้บริโภค
ควักสตางค์ในกระเป๋า แนนอน สินค้าเหล่านั้นต้องมีสีสัน แปลกใหม่ ทายทำ เพื่อสอดรับ
กับคำขวัญประเภท “รสชาติของคนรุ่นใหม่” หรือ “สีสันชีวิตคนทันสมัยที่คุณสัมผัสได้”
 ฯลฯ

เคยทั้งงงและทั้งขำกับสินค้าชนิดหนึ่งที่โฆษณาขายทางทีวี. โดยอวดสรรพคุณ
ว่าเป็น “กางเกงขาน้ำ” ใช้สวมใส่เพื่อลดน้ำหนักโดยไม่ต้องออกกำลังกายหรืออดอาหาร
มันเป็น “ตลกขม” ที่ชวนให้กังขาว่า เดียวนี้เขาปล่อยให้มีการโฆษณาหลอกลวงกัน
ทางจอทีวี.อย่างโจ่งแจ้งเช่นนี้ได้อย่างไร?

นึกในใจว่าเราเองทั้งออกกำลังกาย ทั้ง(พยายาม)ลดอาหารแทบแยะ แต่น้ำหนัก
ยังไม่ค่อยจะยอมลงง่าย ๆ แล้วกางเกงเทวดาอะไร แคใส่ไว้เฉยๆ ก็ลดความอ้วนได้ ?

นี่ยังไม่นับสินค้าลดความอ้วนอีกหลากหลายยี่ห้อ ที่โฆษณาขายกันสนุกสนาน เป็นที่สุด แต่ก็นี้แหละ คือ “สีสัน” ของสังคมบริโภคในเมืองใหญ่ ที่ต้องคิดค้นอะไรใหม่ๆ มาให้ลองใช้กันไม่ได้หยุดหย่อน ตามวงจรของระบบการตลาดเสรี ซึ่งแน่นอน ย่อมมีคนจำนวนไม่น้อยลุ่มหลงและตกเป็นเหยื่อคำโฆษณาสวยหรูอย่างช่วยไม่ได้

.....

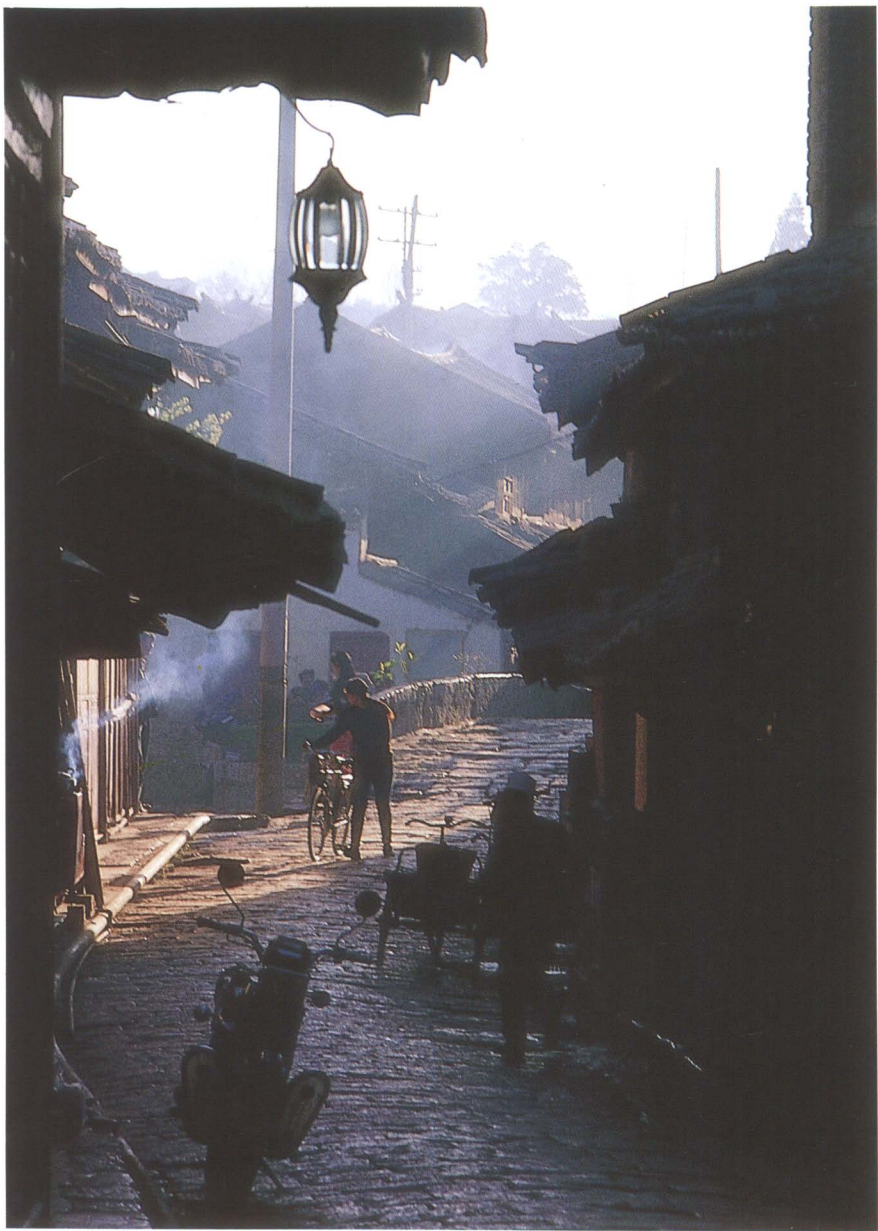
สาลีสวยตันหนึ่งในชนบทที่เจียงสายนั่น ทำให้ผมตระหนักว่า ความเรียบง่าย และสงบงามตามธรรมชาติอย่างที่มีนเป็น คือความงามที่ยั่งยืนอยู่ในใจเราไปได้นาน โดยเฉพาะการมีชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่ ที่ต้องเร่งรีบและถูกเร่งเร้าให้ชีวิตต้องมี “สีสัน” อยู่ตลอดเวลา บางทีการหันหลังกลับมาแสวงหาความเรียบง่ายใกล้ๆ ตัว รู้จักพอ รู้จักประมาณตน รู้จักนั่งนิ่งๆ ฟังเสียงลมพัดใบไม้ไหวเสียว้าง กลับได้ประจักษ์ “สีสัน” อันเปี่ยมปิติสุขแห่งชีวิตในอีกแบบหนึ่ง

...เหมือนสีชาวสะอาดของ “สีฮั่ว” หรือดอกสาลีสัตนนั้น

□ ชนบทที่เจียง เดือนเมษายน, ๐๙.๓๐ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๘๐ ม.ม.
รูรับแสง F.๘ ความไวชัดเตอร์ ๑/๖๐ วินาที
ฟิล์ม ASA ๕๐ □

๒. ปีติง่ายๆ

๓.

ภาษาภาพ

๓. ภาษาภาพ

ถ้าพูดถึงเมืองโบราณที่ยังมีชีวิตอยู่ในวันนี้ ผมยังตรึงใจเมืองลี้เจียงอยู่ไม่สร้างชา ก็เมืองอะไร อายุร่วมพันปี แต่ยังมีลมหายใจ หินก้อนใหญ่ๆ ที่ใช้ปูเป็นทางเดิน เลี้ยวลดคดเคี้ยว ถูกย่ำมาร่วมสหัสวรรษจนเป็นมันวาว วันนี้ก็ยังคงถูกย่ำโดยคนรุ่นใหม่แต่ในตระกูลเดิม เช่นเดียวกับน้ำในเหมืองฝายสายเล็กๆ ที่ไหลหล่อเลี้ยงเมือง ก็ยังคงไหลแรงและใสสะอาด

ในราวสิบเมืองบนแผ่นดินจีนอันกว้างใหญ่ไพศาลที่ผมมีโอกาสสัญจรไปถึง ลี้เจียงเป็นเมืองที่ผมใฝ่ฝันว่าอยากจะไปซ้ำ ขอแค่ไปเดินย่ำบนทางศิลาในเมืองเก่า ได้เฝ้ามองชีวิตประจำวันของชนเผ่าหนะซีที่ก่อร่างสร้างเมืองนี้มาแต่เนิ่นนาน ได้ฟังเสียงน้ำไหลในลำเหมือง สมชื่อ “ลี้เจียง” ที่แปลว่าแม่น้ำสวย...ก็เกินพอ

แล้ววันหนึ่ง ความฝันของผมก็เป็นจริง เมื่อมีกำหนดการจะเดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง แต่ต้องผ่านไปค้างคืนที่ลี้เจียง ก่อนเริ่มต้นนั่งรถไปสู่เมืองเป้าหมาย เช้าวันนั้นจึงมีเวลาอยู่ไม่มากที่ผมและคณะพรรคคนหลงรักลี้เจียง จะได้ไปเที่ยวเดินในเขตเมืองเก่า เราตื่นกันแต่เช้าตรู่ด้วยใจเบิกบาน แล้วเริ่มออกเดินกันตั้งแต่แดดแรกยังไม่กระทบหลังคาเมืองโบราณ

ได้เห็นชาวหนะซื่อออกมาวิ่งน้ำในลำเหมืองล้างหน้าแปรงฟัน ได้เป็นลูกค้าคนแรกของแม่ค้าขายหมั้นโถวในตลาด ได้เห็นเด็กๆ แก้มแดงเหมือนลูกท้อสุกเดินไปโรงเรียน ขณะที่ผู้เฒ่าบางคนเพิ่งเปิดประตูบ้านไม้เอากระโถนฉีออกไปเทในจุดที่ไม่รบกวนระบบนิเวศน์ของน้ำในลำเหมือง

เป็นมนต์เสน่ห์ที่ตรึงตา ทว่ายากแก่การบันทึกไว้บนแผ่นฟิล์ม

เพราะลีเจียงเป็นเมืองเล็กๆ ที่เต็มไปด้วยตรอกซอกซอย ยากที่แสงจะซอนไขลงไปถึง ถ้าดวงตะวันยังขึ้นไม่สูงพอ แต่ด้วยเวลาที่มีอยู่น้อยนิด ผมจึงไม่คิดจะเอาขาตั้งกล้องมาวางให้เกะกะ ทั้งๆ ที่มันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการถ่ายภาพในภาวะที่มีแสงน้อย นึกในใจว่าวันนี้คงสะพายกล้องมาเก้อ เพราะยิ่งเดินลึกเข้าไป แสงก็ยิ่งน้อยลงด้วยความหนาแน่นของบ้านเรือน

จนกระทั่งเมื่อลองหันหลังกลับไปมองย้อนทางที่เดินมา ภาพที่น่าอัศจรรย์ใจก็ปรากฏอยู่เบื้องหน้า มันเป็นภาพซิลลูเอทหรือภาพย้อนแสงที่ไม่เห็นรายละเอียดของภาพชัดเจนนัก แต่กลับสะท้อนชีวิตวิญญาณของลีเจียงได้กระจ่างชัด ตั้งแต่ทางศิลาที่ถูกย่ำจนเป็นมันวาว ทอดตัวไปสู่สะพานโค้งข้ามลำเหมืองซึ่งเพิ่งถูกแดดแรกทอดลงมา ทาบทา ช่วยขับกลุ่มควันอันคุกรุ่นขึ้นมาจากเตาตั้งกาต้มน้ำของบ้านทางขวา ตรงกลางมีคนจูงจักรยานผ่านมาเป็นตัวแทนแห่งอดีตของลีเจียง แต่ในเงามืดกลับแลเห็นมอเตอร์ไซค์จอดนิ่งเป็นตัวแทนแห่งลีเจียงในอนาคต

องค์ประกอบภาพทั้งหมดถูกจัดวางโดยธรรมชาติอย่างลงตัว ภายในกรอบที่เป็นชายคาบ้านไม้ยกเยื้องไปมา แล้วที่บ้านหลังหนึ่งยังมีโคมไฟโบราณแขวนไว้อย่างเหมาะ

เจาะราวกับจับวาง ที่สำคัญคือการเล็งกล้องออกไปหาแสงสว่าง ก็ตัดปัญหาเรื่องแสง
น้อยไปได้โดยปริยาย

พลังแห่ง “ภาษาภาพ” แสดงออกมาให้ประจักษ์อีกครั้ง

มันคือภาษาภาพแบบ “ซิลลูเอท” ที่เรามองเห็นเพียงเศษส่วนหนึ่งของหลังคา
ก็เข้าใจได้ว่าเป็นอะไร โคมไฟ จักรยาน สะพาน และทางเดินหิน อธิบายความเป็น
เมืองเก่า แสงแรกที่ทอดทาบกับควันทึมน้ำจากเตา บ่งบอกกาลเวลาในภาพ องค์ประกอบ
เหล่านี้บรรยายเมืองโบราณลี่เจียงแทนคำพูดพรรณนาได้นับหมื่นนับพันคำ

เหมือนการลงมือกระทำ แม้ไม่มีเสียง

ทว่าย่อมมีพลัง ดังว่าการเอาแต่พูดพร่ำเพ้อเพียงอย่างเดียวเสมอ

□ เมืองโบราณลี่เจียง ประเทศจีน เดือนตุลาคม, ๐๗.๑๐ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๐๐ มม.
รูรับแสง F.๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที
ฟิล์ม ASA ๕๐ □

๔. “เหื่อน” ที่เลือนหาย

ถามว่าเมื่อสัจจขึ้นเหนือ นอกจากวิวาททัศน์และวัดวาอารามแล้ว ผมชอบถ่ายภาพอะไร ?

ลองกลับไปค้นแฟ้มภาพเก่าๆ ดู ก็พบว่าภาพที่มีอยู่มากขนาดถ่ายแล้วก็ถ่ายอีกคือภาพ“เหื่อนน้ำตัน” หรือซุ้มตั้งวางหม้อดินเผา ใส่หน้าไว้ให้คนเดินทางผ่านมาได้อาศัยดับกระหายคลายร้อน โดยเจ้าของเหื่อนจะวาง“บวย” หรือกระบวยสำหรับตักน้ำไว้ใกล้ๆ กัน บางทีจึงเรียก“เหื่อนน้ำบวย” ซึ่งไม่เพียงแต่ตั้งวางน้ำ หากยังตกแต่ง“เหื่อน” ให้สวยงามด้วย คือเป็นทั้งเครื่องประดับหน้าบ้าน และเป็นสัญลักษณ์แห่งน้ำใสใจจริงของคนเมืองเหนือที่เด่นชัดเป็นรูปธรรม

ไม่เคยถามใจว่าทำไมถึงชอบถ่าย ชอบถึงขนาดเจอที่ไหนเมื่อไร เป็นนกกลิ้งกดซัดเตอร์โดยไม่รีรอ บางครั้งไม่ได้ถือกล้องติดมือ แค่อยยืนดูเฉยๆ ก็ชื่นใจ

เป็นอย่างนี้มานาน จนกระทั่งได้มีโอกาสไปเที่ยวงานเฉลิมฉลองปีอะเมซิง ไทยแลนด์ ที่ท้องสนามหลวง ถึงได้ฉุกละหุก เมื่อได้นั่งคุยกับ“หม่อม-รัตนฯ พรหมพิชัย” กัลยาณมิตรรุ่นน้องคนหนึ่ง เธอเป็นชาวเหนือ ทำงานโครงการสาธารณูปโภคเหนือที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และได้รับมอบหมายให้เป็นพิธีกรประจำ“หมู่บ้านภาคเหนือ” ภายใงานานนี้

“หม่อม”เล่าให้ฟังว่า งานนี้ได้รับความสนใจจากคนกรุงเทพฯ มากจริงๆ ในแต่ละวันเธอต้องบรรยายเรื่องราวชีวิตวัฒนธรรมคนเมืองเหนือเสียจนเสียงแหบเสียงแห้ง ครั้นถึงวันขึ้นปีใหม่ คณะกรรมการหมู่บ้านภาคเหนือก็จัดพิธีกรรม“สืบชะตา” ตามธรรมเนียมชาวเหนือ เพื่อความเป็นสิริมงคลในวาระเปลี่ยนศักราชใหม่ ถือเป็นการ

“สาริต” ให้ดู แต่สาริตอย่างสมจริงสมจัง โดยมี “ครูบา” หรือพระ กับผู้อาวุโส มาสวดมนต์และผูกข้อมือนำขวัญให้ผู้มาร่วมงานจริงๆ ปรากฏว่ามีคนดูมาต่อแถวยาวเหยียด ขอให้ได้ผูกข้อมือและรับพรจากพระสงฆ์จริงๆ เท่านั้น

“...งานนี้ทำเอาทั้งครูบาและพ่อเฒ่าบ่นปวดเมื่อยไปตามๆ กัน กว่าจะผูกข้อมือและให้ศีลให้พรจนครบทุกคน...”

ยังไม่นับถึงตะกรุด เครื่องรางของขลัง ที่พ่อเฒ่าชาวเหนือทำให้ดูเป็นการสาริต ก็ปรากฏว่ามีคนจะขอซื้อเอาไปจริงๆ หรือยาสมุนไพรที่ชาวเขาเอามาให้ดูกลวิธีรักษาโรคภัยไข้เจ็บของคนบนที่สูง ก็ปรากฏว่ามีคนมาขอซื้อเป็นห่อๆ กลับไปบ้าน จนยาไม่พอขาย หรือที่“หมู่บ้านอีสาน” มีซุ้มของจังหวัดร้อยเอ็ดที่นิมนต์พระมาเทศน์ โดยสมมุติว่าเป็นงานบุญพระเวส หรือบุญพระเวสสันดร เอกลักษณ์ของเมืองเกินร้อย ปรากฏว่ามีชาวบ้านมาบริจาคเงินทำบุญเสียจนหลวงพ่อดองนั่งอ่านรายชื่อผู้บริจาคแทบทั้งวัน

“..คนกรุงนี้เขาขาดแคลนจริงๆ นะ..” หม่อมปรารภขึ้น ก่อนที่ผมจะขานรับ

“...ใช่ สมบูรณ์พูนสุขทางวัตถุ แต่ขาดแคลนน้ำเลี้ยงจิตใจ ..”

ทั้งๆ ที่ในอดีตเคย “มี” อยู่อย่างบริบูรณ์ทั้งในกรุงเทพฯ และชนบท แต่เราต่างละทิ้งหรือทำตกหล่นอยู่ตามรายทาง... “ทาง” ที่ก้าวไปสู่ความเจริญทางวัตถุ กระทั่งวันนี้จึงรู้แล้วว่า “วัตถุ” อาจให้ความสะดวกสบาย ชนิดอยากได้อะไรก็กดปุ่มหรือเสียบบัตรเอาได้ทุกอย่าง ยกเว้นแต่เรื่องเดียว คือเรื่องของจิตใจและไมตรี

แต่วิสัยมนุษย์จะอยู่กับวัตถุอย่างเดียวไม่ได้ คนจำนวนมากจึงต้องเสมือนก้มๆ เงยๆ เก็บ“ใจ” ที่ตกหล่นอยู่ตามรายทาง ยิ่งยามที่เศรษฐกิจจืดลงเหว ขาดที่พึ่งทางจิตใจ จึงแม้เพียง“พระ” ที่เขานิมนต์มาสาริตในงานการท่องเที่ยว ก็ขอให้ได้ไปกราบไปไหว้แล้วทำบุญสักสิบยี่สิบบาท...ก็เอาดี เพราะทำแล้วได้“แรงใจ” ไว้ต่อสู้มรสุมต่อไป

เห็นคนก้มๆ เงยๆ ในงานที่สนามหลวงครั้งนั้นแล้ว ผมตระหนักว่าตัวเองก็ไม่ต่างอะไรนัก ที่คอยด้อมๆ มองๆ “น้ำบวย” แล้วถ่ายภาพเก็บไว้มากมาย เพราะมันไม่เพียงเป็นตัวแทนของจิตใจอันงดงาม หากทุกวันนี้ มันกำลังจะถูกกลืนหายไปกับความเจริญที่คืบคลานสู่ดินแดนล้านนา อย่างที่ไม่มีอะไรไปทดแทนในพลาณภาพของมันได้

หรือใครคิดจะไปขว้างรถเบ็คโฮ ที่เขาใช้เกรดดิน หิน และสรรพสิ่งสองข้างทาง เวลาจะขยายถนน...ก็ลองดู แต่ที่แน่ๆ “เขื่อนต้น” จำนวนมากถูกเกรดหายไปในยุคที่เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง กำลังขยายถนนเพื่อรองรับปริมาณรถที่เริ่มติดขัดไม่แพ้กรุงเทพฯ

ที่พอจะทำได้ จึงเพียงถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึกให้ลูกหลานดูวันข้างหน้า ก่อนจะถึงคืนวันที่ล้านนาไทยมั่งคั่งด้วยตึกสูง ห้างสรรพสินค้า คอนโดมิเนียม ฮาร์ด ร็อค คาเฟ่ ฯลฯ แต่จะหาชม “เขื่อนน้ำตัน” ได้เฉพาะในพิพิธภัณฑ์ หรือในงาน “ประกวดเขื่อนน้ำตัน” ประจำปีเท่านั้น

.....

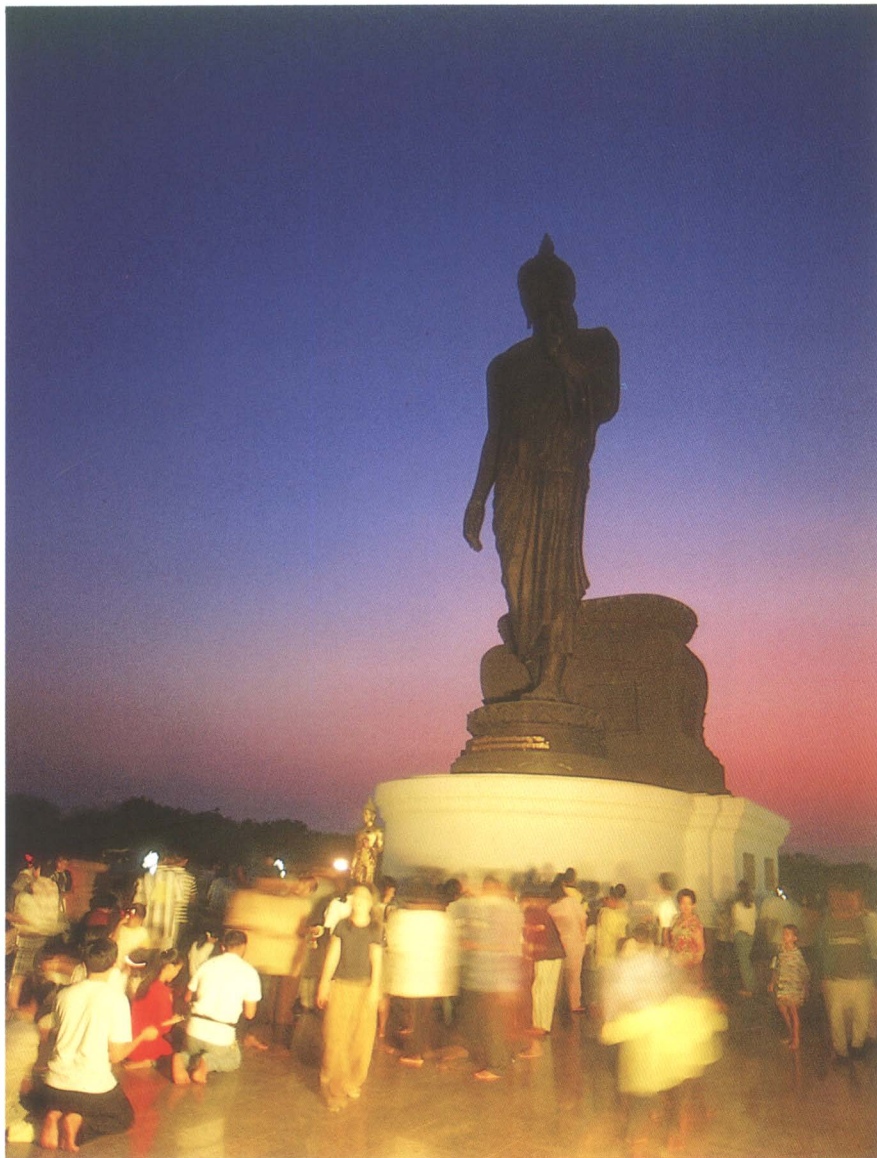
วันหนึ่ง เมื่อเชียงใหม่กำลังเป็นเจ้าภาพซีเกมส์ ผมกลับไปด้อมๆ มองๆ หา “เขื่อนน้ำตัน” ตรึงริมถนนซูปเปอร์ไฮเวย์ ซึ่งเคยถ่ายรูปไว้หลายปีก่อน ผมพบว่ามันหายจ้อยไปเรียบร้อยโรงเรียนซีเกมส์ พร้อมๆ กับมีข่าวว่าท่าน ส.ส.เชียงใหม่คนหนึ่ง กำลังเสนอให้ปลูกต้นไม้สองข้างถนนจากสนามบินเข้าตัวเมือง เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

ต้นไม้ที่ท่านเสนอคือ...ต้นคริสต์มาส !

□ บ้านไร่ไผ่งาม อำเภอฮอด เชียงใหม่, ๑๗.๓๐ น. ฟิล์ม ASA ๕๐
กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ ม.ม. ที่ระยะ ๒๘ ม.ม. รูรับแสง F๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๔. “เหือน” ที่เลือนหาย

๕.

เพราะ
การงาน
เป็น
ตัวการ
ประพจน์
ธรรม

๕. เพราะการงาน เป็นตัวการประพฤติธรรม

ผมออกจะเป็นคนถ่ายรูปที่ไม่เอาแบบอย่าง ตรงที่ครั้นต่อการแบกขาตั้งกล้องเป็นที่สุด ทั้งที่รู้อยู่แก่ใจว่าช่างภาพมืออาชีพที่ประสบความสำเร็จเกือบร้อยทั้งร้อย จะพยายามใช้ขาตั้งกล้องทุกครั้งที่มีโอกาส เพื่อมั่นใจได้ว่าภาพของเขาจะออกมาคมชัด มีมิติ มีความชัดลึก แม้ในสภาวะที่แสงไม่เป็นใจ เช่น ยามอรุณรุ่งหรือตอนเย็นย่ำค่ำ

แต่ผมก็มักดันทุรังไม่เอาขาตั้งกล้องติดตัวไป เพราะมั่นใจว่ามีหนึ่งพอ และคิดว่าตนเองถนัดงานสารคดีเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม มากกว่าสารคดีแนวอื่น ซึ่งภาพประกอบบทความแนวนี้ ค่อนข้างเรียกร้องชีวิตชีวาที่เกิดจากคนในเหตุการณ์จริง มากกว่าการจัดฉาก (set up) ดังนั้น เวลาถ่ายภาพแนวชีวิต ถ้ามีวากขาตั้งกล้อง บางทีเหตุการณ์สำคัญก็ผ่านเลยไปเสียแล้ว

แต่ที่พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมเย็นย่ำวันนั้น ไม่ได้มีวัฒนธรรมประเพณีอะไรเป็นพิเศษ มากกว่าการที่มีพุทธศาสนิกชนมากราบไหว้สักการะตามปกติ โดยเฉพาะเมื่อแสงสุดท้ายของดวงตะวันใกล้จะลาลับ ขอบฟ้าเปล่งแสงสีส้มอมชมพูแกมน้ำเงินได้งามอย่างน่าอัศจรรย์ใจ ชับภาพที่เห็นเพียงเงาดำ (silhouette) ขององค์พระพุทธรูปปางลีลา หัวใจของพุทธมณฑลให้โดดเด่นต้องตาจับใจ

ความจริงฟ้าสวຍอย่างนี้หาไม่ยาก ไปเที่ยวทะเลหรือภูดอยในฤดูหนาว ก็มีให้
ถ่ายกันเมื่อยนี้ว แต่ฟ้าสวຍที่เป็นฉากหลังอันทรงพลังให้กับพระพุทธรูปปางลีลาอัน
อลังการเช่นนี้ ยังไงก็มีแต่ที่พุทธมณฑลเท่านั้น แล้วยิ่งแดดร่มลมตก ก็ยิ่งคึกคักด้วย
ผู้คนที่มาพักผ่อนแล้วขึ้นมาไหว้พระเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

ทว่า...ผมก็เอาจ้องคล้องคอไป โดยไม่มีขาตั้งกล้องตามวิสัยคนขี้เกียจเช่นเดิม
ทั้งๆ รู้ยู่ว่าแสงสุดท้ายนั้น มองด้วยตาเปล่าจะสวຍ แต่มันรีบรี่เกินไปสำหรับการ
จะถ่ายภาพ

ตัดสินใจติดเลนส์มุมกว้าง (wide angle) ขนาด ๒๐-๓๕ มิลลิเมตร ปรับมุมให้
กว้างที่สุดที่ ๒๐ ม.ม. ย่อตัวนั่งลงกับพื้นเพื่อให้ได้มุมเงยขึ้นท้องฟ้า รับกับขนาดของ
องค์พระที่สูงใหญ่ ปรับโฟกัสให้คมชัดที่พระพุทธรูป วัดแสงได้ความไวต่ำแค่ ๑ ใน ๔
วินาที ที่ขนาดรูรับแสง เพียง ๓.๕ เรียกว่าชัดตื้น และหมิ่นเหม่เหลือเกินที่โฟกัสจะ
เคลื่อนอยู่รอมร่อ

วัดใจตนเอง ด้วยการกลั่นหายใจอย่างทำทนายว่ามือจะนิ่งเพียงใด ค่อย ๆ ละเลียด
นิ้วแตะชัตเตอร์แผ่วเบา ในจังหวะที่มีคนเดินผ่านหน้ากล้องพอดี อื๊บ...จังหวะแรกคน
เดินเข้ามาใกล้หน้ากล้องมากเกินไป ชะงักนิ้ว รอจังหวะที่สอง ก็พอดีมือสั่นเพราะกลั่น
ลมหายไจนานเกินเหตุ ต้องถอนหายใจแรงๆ หนึ่งเฮือก ตั้งมุมกล้องให้เข้าที่ใหม่
รอจังหวะที่สาม มีคนเดินในระยะพอเหมาะ กลั่นหายใจอีกครั้ง บรรจงกดนิ้วลงบน
ชัตเตอร์อย่างนุ่มนวลที่สุด

แะชะ...

ความไวแสงที่ต่ำมาก ทำให้เกิดภาพเฝ้ากลางแห่งการเคลื่อนไหวของคน ได้ทั้ง
ชีวิตชีวาแห่งศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และปริศนาธรรมที่สะท้อนความแตกต่าง

ระหว่าง “โลกมนุษย์” ที่ดูว่าวุ่นด้วยกิเลส กับความสงบนิ่งด้วยสมาธิและปัญญาแห่ง “โลกวิทู” หรือพระพุทธองค์ผู้ทรงรู้แจ้งในโลกุตระธรรม (ธรรมอันพ้นวิสัยของโลก)

แต่ในทางตรงกันข้าม กลวิธีถ่ายรูปแบบที่ไม่ได้ซับซ้อนอะไรเช่นนี้ ก็ถูกมิชฌาชีพใช้เป็นเครื่องมือสร้างภาพอภินิหาร มนต์ดำ หลอกหลวงชาวบ้านมานักต่อนัก ว่าร่างทรง เทพองค์นั้นองค์นี้ แสดงกฤดาภินิหาร เปล่งแสงหรือรังสีแห่งบารมีให้เป็นที่ประจักษ์ (ดูแล้วจงควักเงินเป็นค่ายกครูชะดี ๆ)

เย็นย่ำที่พุทธมณฑลต้นหมื่นต้นวันนั้น การถ่ายภาพที่เริ่มต้นจากความเกียจคร้าน จะแบกขาตั้งกล้อง ก็ย้อนกลับมาสอนใจตนเอง ให้รู้ค่าแห่งความสงบนิ่งทางปัญญา อันนำมาซึ่งสมาธิในการทำงาน ดังคำของท่านพุทธทาส ที่ว่า...

...เพราะการงาน เป็นตัวการ ประพฤติธรรม
กุศลกรรม กล้าปณมา มีค่ายิ่ง
ถ้าจะเปรียบ ก็เปรียบคน ฉลาดยิ่ง
นัดเดียววิ่ง เก็บนก หลายพกมา
คือการงาน นั้นต้องทำ ด้วยสติ
มีสมาธิ ขันดี มีอุตสาหะ
มีสัจจะ มีทมะ มีปัญญา
มีศรัทธา และกล้าหาญ รั้งงานจริง...

□ พุทธมณฑล นครปฐม, ๑๘.๓๐ น. ฟิล์ม ASA ๕๐
กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม. รูรับแสง F๓.๕ ความไวชัตเตอร์ ๑/๔ วินาที □

๖. ที่ทางของ “อดีต”

ราวปี พ.ศ.๒๕๐๑ รัฐบาลสมัยนั้นมีคำสั่งยกเลิกสามล้อถีบในเขตพระนคร-ธนบุรี ด้วยเหตุผลว่าเล่นซ้ำ กีดขวางการจราจร ต่อมาในปี ๒๕๑๑ รถรางไฟฟ้าก็ปิดฉากกลายเป็นตำนานของกรุงเทพฯ ด้วยเหตุผลเดียวกัน คือเมื่อรถยนต์มีจำนวนมากขึ้น รถรางที่รับใช้ผู้โดยสารด้วยอัตรา ๑-๒ สตางค์ก็กลายเป็นสิ่งกีดขวางไปเสีย

เช่นเดียวกับเรือพายและเรือแจวในคูคลองรอบเกาะรัตนโกสินทร์ ก็ค่อยๆ หายไปที่ละลำสองลำ เมื่อรัฐบาลเริ่มใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ในปี ๒๕๐๑ อันเป็นผลให้เกิดโครงการถมคลองทำถนนกันยกใหญ่

ยุคสมัยหนึ่ง เมื่อเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามาแทนที่ สิ่งเก่าที่รับใช้เรามาเนิ่นนาน ทว่าซ้ำและเชย เหมือนเป็นสิ่งที่น่าอับอายที่ต้องแอบซ่อนปกปิดไว้ข้างหลัง ทว่า...เมื่อมีงานมหกรรมปีท่องเที่ยวไทย ๒๕๔๑-๒๕๔๒ (Amazing Thailand 1998-1999) ที่ท้องสนามหลวง ใครที่ติดตามข่าวจะทราบว่ากิจกรรมหนึ่งที่กรุงเทพมหานครและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกันจัดขึ้น แล้วเป็นที่ฮือฮาในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งไทยและเทศ คือ กิจกรรมสามล้อถีบนำเที่ยวเกาะรัตนโกสินทร์ และทัวร์คลองผดุงกรุงเกษมทางเรือ ซึ่งปรากฏว่าแน่นขนัดทุกรอบตลอด ๗ วันของงานมหกรรม

จึงไม่น่าแปลกใจอะไร ที่แม้ปัจจุบันเราจะหาคูเกวียนเทียมวัวในชนบทได้ยากเข้าไปทุกที เมื่อรถอีแต่นยาตราทัพมาแทนที่ แต่ตามรั้วของสวนอาหารประเภท “เพื่อชีวิต” กลับนำล่อเกวียนมาตกแต่งประดับประดากันเกร่อ ในขณะที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยริเริ่มบริการนำชมมรดกโลกสุโขทัยด้วยเกวียนเทียมวัวแบบโบราณ เป็นที่กล่าวขวัญในหมู่นักท่องเที่ยว ว่าเป็นอีกรูปแบบการเที่ยวชมโบราณสถานที่ “คลาสสิก” มาก วิธีหนึ่ง

นั้นหมายความว่าปัจจุบันนี้ “อดีต” มีคุณค่า มีราคา มีความหมาย ทั้งๆ ที่สมัยหนึ่ง อดีตเป็นเรื่องเชย น่าอับอาย น่าเสียดายที่คนไทยจำนวนมากทั้งอดีตและภูมิปัญญาอันงดงามแต่เก่าก่อนไปอย่างไรดี วันนี้จึงแทบจะต้องชอกชอนหาเอาตามซอกหลืบของกาลเวลาอย่างยากเย็น

มิได้หมายความว่าเราต้องถอยหลังกลับไปขี่เกวียน หรือใช้รถสามล้อถีบในชีวิตประจำวัน หากเพียงอยากให้ช่วยกันหา “ที่ทาง” ให้ “อดีต” ช่วยกันคัดสรรภูมิปัญญาแห่งอดีตที่ยังนำมาประยุกต์ใช้ได้ในปัจจุบัน ช่วยกันปลูกฝังไม่ให้ลูกหลานเราลืมอดีต ลืมรากเหง้าของเราเอง

ผมมีเพื่อนคนหนึ่งที่ตั้งใจร่ำเรียนวิชาแพทย์แผนโบราณตามหลักสูตรกระทรวงสาธารณสุข เพื่อกลับไปช่วยคุณพ่อซึ่งเป็นหมอทุนยาสมุนไพรไปรักษาชาวบ้าน จนทุกวันนี้ เธอเปิดคลินิกแผนโบราณ และเก็บข้อมูลตำรายาและการวินิจฉัยโรคของคุณพ่อทั้งหมดไว้ในคอมพิวเตอร์

เพื่อนอีกคนเป็นชาวลาวอยู่ที่เมืองหลวงพระบาง ร่ำเรียนมาทางศิลปะ ทุกวันนี้เขาใช้คอมพิวเตอร์แม็คอินทอชในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ และเก็บข้อมูลลายศิลปะลาวสมัยล้านช้างไว้อย่างละเอียด ตกเย็น เสร็จจากงานหน้าจอคอมพิวเตอร์

เขาก็คว้าแหขึ้นปาจูลูกไปทอดแหจับปลาในลำน้ำโขง เพื่อให้ลูกได้สัมผัสชีวิตกลางแจ้ง
และเรียนรู้ภูมิปัญญาในการหาอยู่หากินของบรรพชน

“อดีต” กับ “ปัจจุบัน” ของเขาและเธอ เดินคู่เคียงกันไปอย่างสมานฉันท์

.....

บ่ายวันนั้นที่ริมลำน้ำโขง เขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เกวียนเทียม
วัวเล่มนี้ค่อยๆ เคลื่อนตัวขึ้นมาบนพื้นผิวถนนอย่างสุขุมจนดูเนิบนาบ รถยนต์ที่ผ่าน
ไปมาค่อยๆ ชะลอความเร็วให้เกวียนผ่านไปโดยสะดวก ผมตัดสินใจหยุดรถว่ากลอง
ลงไปถ่ายด้วยใจปิติ เพราะนี่คือเกวียนเล่มแรกที่พานพบในช่วง ๑๐ วันของการ
เดินทางตระเวนภาคเหนือคราวนั้น

กตชัตเตอร์แรก ถ่ายไปตามแสง รู้สึกได้ภาพธรรมชาติๆ ไม่มีอะไรน่าตื่นเต้น
ตัดสินใจสาวเท้าเดินอ้อมไปถ่ายย้อนแสงดูบ้าง คราวนี้ทั้งแสงเงา ดวงตะวันและฝุ่นที่
คลละคลุ้งขึ้นมาเป็นแบ็คกราวด์ ทำให้เกวียนที่เชื่องช้าและซัดเซยในสายตาคนทั่วไป
กลับทรงพลังขึ้นมาอย่างน่าประหลาดใจ ไซส์ “อดีต” เมื่อจัดวางให้อยู่ใน “ที่ทาง” ที่
ถูกต้อง ย่อมเปล่งประกายวาวแววออกมาให้เราได้ตระหนักว่า...

...ไม่เรียนรู้อดีต ไยจะมีปัจจุบันที่ทรงคุณค่า

และอนาคตที่มีความหมาย

□ อ.เชียงของ จ.เชียงราย, ๑๕.๒๐ น. ฟิล์ม ASA ๕๐
กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม.
รับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๖. ที่ทางของอดีต

๗.
วิมุกตายน
ของ
เศษปุ่น

๗. วิญญาณของเศษปูน

สามสี่ปีก่อนเคยได้ยินอะไรแปลกๆ อยู่เรื่องหนึ่ง เป็นความขัดแย้งของคนสองฝ่ายที่มองต่างมุมกัน เหตุเกิดที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง หลังจากที่คุณสืบ นาคะเสถียร กระทำอัตวินิบาตกรรม และองค์การยูเนสโกประกาศขึ้นทะเบียนผืนป่าทุ่งใหญ่น้อย-ห้วยขาแข้งเป็น “มรดกโลกทางธรรมชาติ” ได้ไม่นาน

ฝ่ายหนึ่งดำริจะจัดงานเฉลิมฉลองใหญ่โตมโหฬาร ตั้งแต่จัดวิ่งมาราธอน แข่งแรลลี่เข้าไปในผืนป่าแห่งนี้ ไปจนถึงการผลักดันให้มีโรงแรม รีสอร์ท มารองรับนักท่องเที่ยว ให้สมกับการเป็นมรดกโลก และการที่คุณสืบได้รับการยกย่องให้เป็น “วีรบุรุษป่าไม้”

อีกฝ่ายหนึ่งที่ดูแลรักษาผืนป่าแห่งนี้ร่วมกับคุณสืบมาเป็นเวลานาน แสดงความเห็นคัดค้าน ประเด็นสำคัญคือทุ่งใหญ่น้อย-ห้วยขาแข้ง เป็น “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า” ซึ่งแตกต่างจาก “อุทยานแห่งชาติ” โดยสิ้นเชิง การเข้าไปคารวะอนุสรณ์สถานคุณสืบหรือไปเที่ยวชมป่าบริเวณชายเขตห้วยขาแข้งที่เจ้าหน้าที่จัดไว้ให้ ย่อมกระทำได้ แต่ถ้าจะทำอะไรให้ครึกโครมจนรบกวนสัตว์ป่า ย่อมไม่เป็นการดี เพราะเท่ากับละเมิดกฎกติกาสากลว่าด้วยการจัดการ “เขตรักษาพันธุ์สัตว์”

ที่ขึ้นต้นว่าเป็นเรื่องแปลก ก็คือ ก่อนหน้าที่คุณสืบจะจากไป และก่อนหน้าที่ยูเนสโกจะยกย่องให้เป็นมรดกโลก ดูเหมือนไม่มีใครยินดียินร้ายอะไรนักกับการปกป้องรักษาป่าห้วยขาแข้ง แต่พอมีคนเอาชีวิตไปแลก มีฝรั่งมั่งคั่งต้องร้องป่าว ถึงได้ตื่นตัวจะทำโน่นทำนี่กันขึ้นมา

ไม่ได้มีเจตนาจะมองโลกในแง่ร้าย แต่ต้องยอมรับว่าสังคมไทยเรายังเป็นเช่นนี้ ต้องให้มีคนอื่นเขายกย่องเห็นคุณค่า แล้วเราจึงจะตื่นตามไปกับเขาด้วย ทั้งๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเรามาเป็นร้อยๆ ปี อย่างอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอีกแห่งหนึ่ง แต่เดิมดูเหมือนเป็นเศษอิฐเศษปูนที่ไม่มีใครใส่ใจในคุณค่าเท่าใดนัก

ต่อเมื่อยูเนสโกยกย่องให้เป็น “มรดกโลกทางวัฒนธรรม” นั่นแหละ คนไทยจึงตื่นตัวไปทั่วกัน จนเศษอิฐเศษปูนพื้นดินสู่ความมีชีวิตชีวาอีกครั้ง บอกความเป็นจริงกับเราว่า แหล่งโบราณสถานนั้น จะตายซากหรือมีชีวิตชีวา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกาลเวลาว່ายาวนานที่ร้อยก่พันปี หากอยู่ที่ “ใจ” ของเราจะเห็นคุณค่า และค้นหาคุณค่าจากอดีตไว้เตือนใจได้มากน้อยเพียงใด

.....

ต้นฤดูฝนปีนี้

ผมถ่ายภาพนี้ที่วัดธรรมิกราช อารามหลวงที่มีอายุเก่าแก่กว่า ๙๐๐ ปี นั้นหมายถึงว่า สร้างขึ้นก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาถึงกว่า ๒๐๐ ปี เป็นวัดที่นักประวัติศาสตร์ศิลป์ยกย่องว่ามีวิหารเก่าห้องงดงามนัก เป็นต้นแบบของวิหารในกรุงศรีอยุธยาสมัยต่อๆ มา รวมถึงเป็นต้นแบบวิหารวัดพระแก้วแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ด้วยเล่าขานกันว่าภายหลังกรุงศรีอยุธยาถึงการล่มสลาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดให้ชนอิฐบางส่วนจากวัดธรรมิกราช
ไปสร้างวัดพระแก้ว กระนั้นก็ตาม ส่วนที่เหลือของวิหารเก่าห้องแม้จะรกร้างด้วยวัชพืช
แต่ก็ยังพอมองเห็นเค้าโครงของความงามสง่าในอดีต

ยิ่งเมื่อเดินอ้อมไปทางด้านหลัง ภาพที่ปรากฏเบื้องหน้าทำให้รู้สึกเหมือนมีความ
ร่มเย็นร่มรื่นใจ ด้วยมีดอกกลั่นทมขาวร่วงหล่นกล่นเกลื่อนบนซากอิฐที่เรียงรายเป็น
ฐานพระวิหาร ผมยืนอึ้งอยู่ชั่วขณะก็ตัดสินใจเดินลงจากฐาน แล้ววกกลับมองผ่านเลนส์
มุมกว้างย้อนกลับขึ้นไป ดูประหนึ่งว่าวิหารเก่าห้องจะกลับคืนมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง
ด้วยกลิ่นธูปควันเทียนลอยล่องจากช่องหน้าต่าง ราวกับมีชาวบ้านมากราบไหว้บูชา
“หลวงพ่อแก้ว” พระพุทธรูปสำริด ศิลปะอุททององค์ใหญ่ เหมือนเมื่อสมัย ๔๐๐ ปีก่อน
แม้ว่าความจริงพระปฏิมาองค์นี้จะถูกเผาเหลือเพียงพระเศียร ซึ่งกรมศิลปากรนำไป
เก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานเจ้าสามพระยา...ก็ตามที่

แต่วิญญูณของซากอิฐและเศษปูนเบื้องหน้าบอกผมว่า บางที่
ความงามอาจมิได้มาจากความเพียบพร้อมสมบูรณ์เสมอไป หากอยู่ที่ใจ
ดวงน้อยของเราจะตระหนักค่า แม้ในบางสิ่งเรามองด้วยสายตาไม่เห็น

□ วัดธรรมิกราช พระนครศรีอยุธยา, ๑๐.๓๐ น. ฟิล์ม ASA ๕๐
กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม.
รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๘. เงื่อนไขและอรรถา

“ขนาด” ของสรรพสิ่งขึ้นกับอะไร ?

“ช้าง” ใหญ่จริง เมื่อเทียบกับลิง ค่าง แต่ถ้าเทียบกับผืนป่าอย่างทุ่งใหญ่ - ห้วยขาแข้ง ช้างก็เป็นเพียงสัตว์ป่าชนิดหนึ่ง บางทีมองจากมุมสูงแทบสังเกตไม่เห็น

“โลก” ที่กว้างใหญ่ไพศาล แท้ที่จริงก็เป็นเพียงนพเคราะห์ดวงน้อยในระบบสุริยจักรวาลอันโอฬาร เคยมีนวนิยายอมตะเรื่อง “๘๐ วันรอบโลก” เล่าเรื่องการเดินทางด้วยบอลลูน รถไฟ รถยนต์ แต่วันนี้ โลกที่ยิ่งใหญ่ กลับมีคนเดินทางรอบได้ด้วยระบบสื่อสารดาวเทียม

นับวัน โลกยิ่งแคบลง โดยที่“ขนาด”ทางกายภาพของโลก มิได้เล็กลงแม้แต่น้อย

“เงื่อนไข” จึงเป็นดัชนีบ่งชี้ “ขนาด” ที่แท้จริงของสรรพสิ่ง ว่า “ใหญ่” เมื่อวัดกับอะไร “สูง” เมื่อเทียบกับอะไร ฯลฯ

ทว่าทำไมจึงยังมีคนที่หลงตนเองว่า“ยิ่งใหญ่” แล้วแบกความยิ่งใหญ่นั้นเป็นสัมภาระติดตัวไปหนักอึ้งตลอดเวลา

ผมเคยดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหาร องค์การนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งจากเพื่อนนิสิตท่วมท้น คิดจากตัวเอง ก็ภูมิใจว่าถูกเลือกเป็นผู้นำนิสิตเกษตรศาสตร์ทั้งมวล แต่ถ้าคิดจากมุมของนิสิต เขาเลือกให้ไปเป็นทั้ง“ตัวแทน”และเป็นผู้มีหน้าที่ให้“บริการ” ต้องทำงานสารพัดตั้งแต่ร่วมประชุม

กับผู้บริหารมหาวิทยาลัย แก้ไขปัญหาหอพักนิสิตน้ำไม่ไหล ไปจนถึงช่วยเป็น “เจ้าทุกข์” ที่โรงพัก เมื่อตำรวจจับคนขโมยจักรยานของนิสิตได้ หรือแม้แต่เป็น “ภารโรง” เก็บกวาดห้ององค์การฯ ด้วยตัวเอง

ผมต้องแท้ในใจจน ว่าด้วยเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์ อันเปรียบได้ดั่ง “หัวโขน” ตั้งแต่เมื่อเริ่มรับตำแหน่งเพียง ๒-๓ เดือนแรก ครั้นเมื่อพ้นจากตำแหน่งพร้อมกับเรียนจบปริญญาตรี ออกไปเผชิญโลกแห่งความเป็นจริงภายนอกมหาวิทยาลัย ก็ยังตระหนักชัดว่าคุณจะเป็นอะไรใหญ่โตแค่ไหนในมหาวิทยาลัย ไม่ใช่เรื่องสำคัญ เพราะในสังคมไทยกว้างใหญ่ คุณเป็นเพียงบัณฑิตจบใหม่คนเล็กๆ คนหนึ่ง ซึ่งต้องพิสูจน์ตนเองให้สังคมรู้ว่ามีความสามารถอะไร หรือทำอะไรได้มากกว่าการมีแต่ทฤษฎีท่วมหัว

งานแรกในชีวิตของผม คือการเป็น “นักข่าว” ย่ำเท้าหาข่าวจนรองเท้าสึก... สึกให้เห็นกับตา ถ้าแบกหัวโขนของนายกองค์การนิสิตเกษตรฯ ติดตัวมาด้วย ผมคงน้ำตาตก เมื่อถูกบรรณาธิการข่าวซักไซ้ไล่เรียงหาประเด็นมาพาดหัวอย่างดุเดือด หรือเมื่อถูกหัวหน้าฝ่ายศิลป์ไวยวายว่าถ่ายรูปประกอบข่าวได้แย่มาก

แต่ “เงื่อนไข” ที่เป็นจริงในมหาวิทยาลัยได้ให้บทเรียนกับผมมามากพอแล้ว บททดสอบจากบรรณาธิการข่าวและหัวหน้าฝ่ายศิลป์ จึงเป็นดั่ง “คานดัด” ที่หนุนส่งให้รีบแก้ไขจุดบกพร่องเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองให้สูงขึ้น แล้วเพียงสองเดือนหลังจากถอดครุยบัณฑิต บก.ก็เลือกให้ผมเป็น “หัวหน้าข่าว” ก่อนจะเลื่อนขั้นไปเป็น “คอลัมนิสต์” ภายในเพียง ๖ เดือนหลังจบออกมาทำงาน

ตำแหน่ง “หัวหน้าข่าว” และ “คอลัมนิสต์” อาจเป็น “หัวโขน” หัวใหม่ที่ผ่านมาเข้ามาทดสอบและท้าทายผม แต่นั่นคงไม่ใช่เรื่องสำคัญ เพราะจะอีกสักกี่หัวโขนที่

ผ่านเข้ามา ขอเพียงเท่าเราติดพื้นไว้ มันก็คงไม่สามารถทำให้เราล่องลอยหลงละเมอ
สำคัญผิดว่าตน “ยิ่งใหญ่” กว่าโลก กว่าสุริยะจักรวาลไปได้

.....

ที่ชายหาดซานตูบอง ในรัฐซาราวัก บนเกาะบอร์เนียว ดวงอาทิตย์กำลังสาด
แสงสุดท้ายโอบคลุมพื้นผิวน้ำทะเลที่มีระลอกคลื่นพลิ้วพองาม ค้นหาภาพผ่านไวไฟน์
เตอร์ มองเห็นแต่ทะเลเว้งว่างเปล่า หาเอกลักษณ์ประเภทเรือประมงหรือหมู่เกาะ
ใด ๆ ที่แตกต่างจากทะเลที่อื่นไม่ได้เลย ถ้ายกไปก็แทบไม่ต่างจากสมุย ภูเก็ต พัทยา

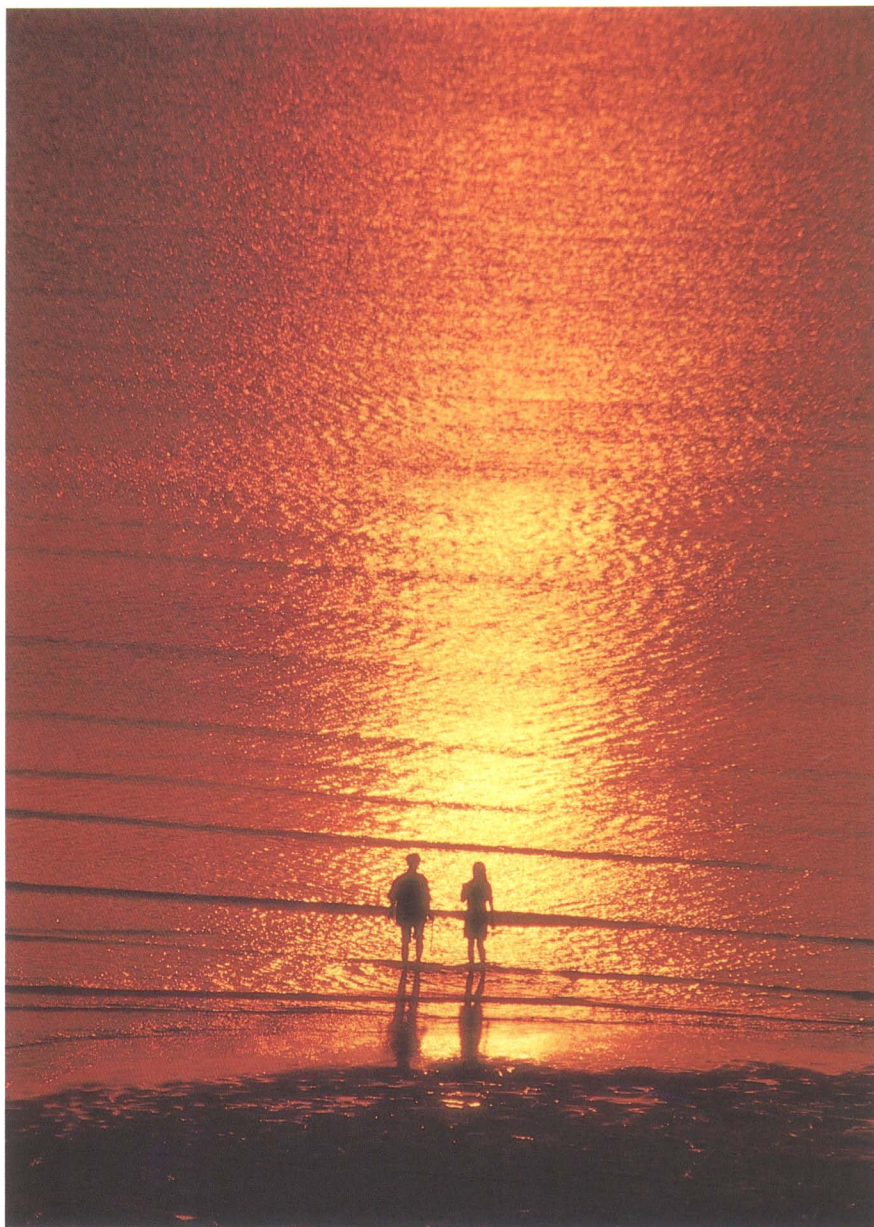
อดทนรอคอยจนมีสองหนุ่มสาวเกี้ยวเก๋ยเดินเข้ามาในเฟรมภาพ ทะเลที่เว้งว่าง
ไม่เพียงกลับมีชีวิตชีวาโดยพลัน หากตัวคนยังหนุนส่งให้เห็นความยิ่งใหญ่ของท้องทะเล
ในทางกลับกัน ทะเลก็ให้ข้อเปรียบเทียบกระจ่างชัดว่า ไม่ว่าเขาทั้งสองจะเป็นใคร อาจ
คือผู้กุมเศรษฐกิจพื้นล้านไว้ในมือ หรือกุมชะตากรรมของคนทั้งประเทศ แต่เวลานี้ พวกเขา
เล็กกระจ้อยร่อย เมื่อเทียบกับผืนน้ำทะเลอันไพศาล

อดคิดถึงสติ๊กเกอร์ท้ายรถสิบล้อไม่ได้

คันหนึ่งติดไว้ว่า...ชวน ยังหลีกภัย คุณเป็นใคร ไม่หลีกผม...

อีกคันบอกว่า ...ใหญ่แค่ไหน ก็ยังเล็กกว่า “โลง” นะเพื่อน !

□ หาดซานตูบอง รัฐซาราวัก มาเลเซีย, ๑๗.๕๐ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ มม. ที่ระยะ ๕๐ มม. รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๘.

เงื่อนไข
และ
อิตาลี

๔.
ร้าน
ที่
ถูก
เกลียด

๙. ร้วที่ถูกเกลียด

ผมเคยไม่ชอบร้วบ้านของตัวเอง กระทั่งบางเวลารู้สึกเกลียด !

อาจเป็นเพราะผมมองโลกในมุมมองที่ต่างจากมุมของพ่อ เดิมร้วบ้านเป็นเหล็กดัดลายไทยธรรมดาๆ ต่อมาพ่อต่อร้วให้สูงขึ้นไปอีก โดยส่วนปลายเป็นเหล็กแหลมชี้ขึ้นฟ้าอย่างจงใจจะบอกว่า ใครอย่าได้คิดจะปีนร้วเข้ามาในบ้านนี้ทีเดียว แต่ความตั้งใจจะป้องกันมิจนาซีพจากภายนอก กลับทำให้คนข้างในรู้สึกเหมือนถูกพันธนาการ ผมรู้สึกเช่นนั้นเพราะในความจริง ถึงอย่างไรเหล็กแหลมบนร้วสูงก็ไม่อาจหยุดยั้งคนที่คิดร้ายได้ ในเมื่อบ้านนายตำรวจยังมีข่าวว่าถูกยกเค้าเกลี้ยมาแล้ว

มันจึงเป็นเพียงสัญลักษณ์แทนความอُنใจ แต่ในเวลาเดียวกัน มันก็เป็นเครื่องหมายแสดงความไม่ไว้วางใจสังคมภายนอก และในบางเวลาก็ดูเหมือนเป็นกรงครอบแห่งมายาที่กักขัง “ใจ” คนข้างในไว้ ให้อยู่แต่ในโลกที่ตนคิดว่าอบอุ่นปลอดภัยเท่านั้น นานหลายปีที่ “อคติ” เรื่องร้วไม่เคยลบจากใจผม กระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง...

เมื่อต้นพวงชมพูที่เอามาลงดินไว้ริมร้ว เริ่มเลื้อยขึ้นไปเกาะเกี่ยวกอดกระหวัดร้วเหล็กดัด (ที่ผมไม่เคยใส่ใจจะจ้องมอง) ภาพที่ปรากฏในเขตรูของวันต้นฤดูฝน คือไรแดดแห่งยามอรุณรุ่งกำลังลูบไล้ใบพวงชมพูอย่างอ่อนโยน ยิ่งมองย้อนแสงเข้าไป

จากด้านหลังใบที่มีรูปทรงคล้ายหัวใจ ก็ยิ่งประจักษ์ตาในความอímเอิบของสีเขียวขจีแห่งใบไม้เมื่อแรกสัมผัสเม็ดฝนแห่งวสันตฤดู

แล้วยังไรแดดที่ลามเลียเร็ววเลืกตัด ยิ่งทำให้รั้วที่แข่งกระด้างกลับมีมิติอันนุ่มนวล มีด้านมืดสลบด้านสว่างที่แสงตกกระทบ จากเหลืกตัดที่อู่ๆ กลับกลายเป็น “ภาพ” มีเรื่องมีราว มีหนักมีเบา มีอ่อนมีแก่ มีเข้มแข็ง มีอ่อนโยน

ครั้งแรกของความรู้สึกว่ารั้วบ้านสวยในวันนั้น ผลักดันโดยอัตโนมัติให้ลุกขึ้นไปหยิบกล้องมาบันทึกภาพไว้ ทั้งๆ ที่ผมเป็นคนถ่ายรูปที่ขี้เกียจที่สุดเมื่ออยู่ที่บ้าน แต่วันนั้นกลับกระตือรือร้น และวันนั้นก็อาจเป็นวันแรกที่ยกกล้องขึ้นถ่ายรูปรั้วบ้านของตนเอง

พลันเมื่อความอภิมรย์ห่อคลุมใจให้เบิกบาน จึงเกิดสำนึกตรึกตรองว่าแท้ที่จริงยังมีรั้วบ้านที่เลวร้ายกว่านี้ตั้งมากมาย ประเภทกล้วยไมยจนต้องเอาเศษแก้วฝังไว้บนรั้วเหมือนทัศนสถาน หรือก่อกำแพงสูงสุดกู่ปิดบังสายตาทายนอกมิตติดราวกำแพงเรือนจำ ซึ่งหากพูดอย่างไ้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายแล้ว ก็ควรอยู่หรือก ที่เจ้าของบ้านทุกวันนี้พึงต้องหาความอุ่นใจให้ตนเองจากสภาพสังคมที่เป็นอยู่ รวมถึง “เจ้าของบ้าน” อย่างพ่อผม

มันเป็นความรู้สึกเดียวกันกับตอนเด็กๆ ที่ผม “รับ” ไม่ได้กับอาการโกรธของพ่อยามที่ท่านเห็นใครอ่านหนังสือหรือหนังสือพิมพ์แล้วทำยับยู่ยี่ หลุดลุ่ยไม่เป็นที่เป็นทาง ผมเคยไม่เข้าใจว่าทำไมท่านต้องหงุดหงิดปานนั้น

จนกระทั่ง... เมื่อเติบโตขึ้นทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยงานเขียน โดยมีหนังสือดีๆ ในห้องสมุดส่วนตัวของพ่อเป็นฐานข้อมูลในการอ้างอิง และก็เริ่มหงุดหงิดเพื่อนที่ยืมหนังสือ

ไปอ่านแล้วทำยับ ยิ่งตระหนักชัดว่าหนังสือมีความสำคัญต่อสติปัญญาและจิตวิญญาณ
ของมนุษย์ทุกผู้ทุกนามเพียงใด การรู้จักใช้ รู้จักถนอมหนังสือให้ยั่งยืนยาวนาน ก็ยิ่ง
เป็นสิ่งจำเป็นมากขึ้นเท่านั้น ข้อกังขาในวัยเด็กของผมจึงมลายไปโดยปริยาย

แม้มิได้หมายความว่า ผมจะต้องสืบทอด “วิธีคิด” ของพ่อในการทำไร่บ้าน และ
“วิธีการ” ของพ่อในการปฏิบัติต่อคนที่ทำหนังสือยับ ฉีกขาด แต่อย่างน้อยก็ทำให้ผม
เข้าใจโลกแห่งความเป็นจริง ที่เราอาจต้องพบพานคนที่มี “เจตนา” ดี แต่มี “วิธีการ”
ที่จริงจังและตรงไปตรงมามาก..อยู่เนืองๆ อยู่ที่เราจะเลือกรับหรือศึกษาด้านไหนมา
เป็นแบบอย่างชีวิต

เรื่องอย่างนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุพูดไว้นานแล้ว...ในเสียมีดี ในดีมีเสีย... ในสี
ขาว-ดำ บางทียังมีสีเทาแซม โลกในศตวรรษหน้า แสงหาคนที่มิวิสัยทัศน์ มอง
อะไรอย่างรอบด้าน แม้ในท่ามกลางวิกฤต เขายังมี “ใจ” มันพอจะแสวงหา “โอกาส”
เพื่อพลิกฟื้นเกียรติภูมิตน

ไม่ได้คิดจะสอนจะสั่งใคร

ผมสอนใจตนเองตรงข้าง“รั้ว”(ที่เคยถูกเกลียด) นั้นแหละ!

□ อินทามระ กรุงเทพมหานคร, ๐๗.๑๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ ม.ม. ที่ระยะ ๘๐ ม.ม.
รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๐. ป่าปลายฝน คนต้นน้ำ

ผมถ่ายภาพนี้เมื่อปลายฝน ตอนที่พาลูกน้อยสัญจรสู่ผืนป่าต้นน้ำดอยอ่างกาหลวง ขณะนั้นเขามีอายุ ๕ เดือน โดยยังพักพิงอยู่ในครรภ์มารดาผม

แต่เมื่อลงมือเขียนบทความนี้ ลูกสาวของผมลืมหาดูโลกได้ ๒ เดือนกับ ๘ วัน ประสพการณ์เป็น“พ่อมือใหม่” ให้ความรู้ลึกซึ้งที่มากกว่าการปฎิบัติจริง ต่อการกำเนิดขึ้นของทารกน้อยคนหัวปี

เมื่อตัดสินใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยมือของเราผู้เป็นพ่อและแม่เอง สิ่งที่เราประจักษ์ตั้งแต่สัปดาห์แรกของการลืมหาดูโลก คืออาการผวาของหนูน้อยที่เพิ่งพ้นจากครรภ์มารดาอันอบอุ่นและปลอดภัย ร่างที่เคยถูกโอบกอดด้วยมดลูกที่มีน้ำคร่ำหล่อเลี้ยงไว้เหมือนนางแขนอันอ่อนนุ่ม บัดนี้สามารถเหยียดตรงออกไปได้ ไร้ขอบเขต ยามใดที่แขนและขาเปลือยขึ้นไขว่คว้าอากาศ หรือยามที่มีเสียงเลื่อนโต๊ะเก้าอี้ดังกุกกัก อาการสะดุ้งผวาก็อาจเกิดขึ้นแม้ฉันยืนตายยังหลับ

คำแนะนำที่ได้รับคือพ่อแม่ควรเอามือทาบนานอกเจ้าหนู หรือโอบกอดและปลอบโยนให้ลูกรู้ว่ามีได้ถูกปล่อยให้ออกมาเผชิญโลกอย่างเดียวยาว เพื่อเขาจะได้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

เพียงสองวันแรกที่ได้ยินเสียงเจ้าหนูร่ำไห้เพราะอาการผวา ขณะที่เอามือทาบอก หรือโอบกอดเขา ผมปรารภกับแม่ของเด็กว่า ผมไม่เคยรู้สึกปีติกับการเป็น“พ่อ” เช่นนี้มาก่อน แต่ในเวลาเดียวกัน ผมก็ไม่เคยรู้สึกคิดถึงเด็กกำพร้าตามสถานสงเคราะห์ต่างๆ อย่างจับใจเช่นนี้มาก่อนเช่นกัน จะมีใครเอามือทาบอกพวกเขาเหล่านั้นยามผวา จะมีใครโอบกอดพวกเขายามโหยหาไออุ่นจากอ้อมกอดของพ่อและแม่ ในเงื่อนไขที่สถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่มีพี่เลี้ยง ๑-๒ คน ต่อเด็กกำพร้า ๓๐-๕๐ คน

ยังไม่ต้องพูดถึงยามที่มีฝนฟ้าคะนองให้เด็กๆ ต้องสะดุ้งกลัว !

คิดถึงเด็กกำพร้า ทำให้ผมตระหนักว่า ถ้ามีเงื่อนไขและโอกาส เราควรทำบุญกับเด็กเหล่านี้ให้มากๆ ประการต่อมาคือถ้าใครคิดจะช่วยชาติบ้านเมือง ไม่ต้องคิดไปอกรบหรือสมัคร ส.ส. เพียงแค่เลี้ยงดูลูกให้ดี ให้เขาเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมไทยในวันข้างหน้า...ก็ช่วยชาติได้เกินพอแล้ว

นั่งมองดูลูกน้อยขณะตาเขาหลับพริ้ม ในใจผมกระหวัดไปถึงภาพผืนป่าแห่งดอยอ่างกาหลวง บนอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

อ่างกาหลวง คือป่าต้นน้ำชั้นหนึ่งซึ่งเป็นต้นธารสายหนึ่งของแม่น้ำปิง แควใหญ่สุดของแม่น้ำเจ้าพระยา เส้นเลือดใหญ่ของประเทศไทย เป็นป่าที่มีความหลากหลายทางพรรณพืชเช่นเดียวกับผืนป่าหิมพานต์แห่งชมพูทวีป อีกทั้งผืนดอยที่เป็นหลังคาสยามก็ยังมีความต่อเนื่องเกี่ยวพันทางธรณีวิทยากับผืนดอยหลังคาโลกที่ทิเบต หยิบภาพผืนป่าดอยอ่างกาหลวง ที่มีแดดส่องสะท้อนยามบ่ายขึ้นมาดูแล้ว ผมตระหนักชัดว่าการปกป้องรักษาป่าต้นน้ำ กับการเลี้ยงดูลูกในอุทรให้ดีนั้น เป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญเดียวกัน

มีคำกล่าวว่าป่าต้นน้ำคือคลังยารักษาโรค คือคลังแห่งธัญญาหาร คือแหล่งเก็บความเย็นที่ใหญ่ที่สุด คือฟองน้ำก้อนมหึมาที่ดูดซับน้ำไว้แล้วค่อยๆ ปล่อยไหลลงมาหล่อเลี้ยงคนพื้นราบที่ปลายน้ำ

เด็กทารกก็อุปมาเดียวกัน เขาเป็นคลังแห่งความรักความผูกพันของครอบครัว เป็นฟองน้ำที่ดูดซึมความเอื้ออาทรไว้หล่อเลี้ยงคนในสังคม ปัญหาสังคมประดามีที่เกิดขึ้น ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าส่วนหนึ่งเกิดจากเยาวชนที่เติบโตมาอย่างไรความอบอุ่นทางจิตใจในวัยเด็ก ที่สุดจึงต้องหันไปพึ่งยาเสพติด อบายมุข และยึดถือเพื่อนเป็นสรณะ ทารกน้อยจึงไม่ต่างอะไรกับ “คนต้นน้ำ”

ป่าต้นน้ำสมบูรณ์ คนปลายน้ำก็สุขสบายฉันใด เด็กๆ ที่เปรียบดัง“คนต้นน้ำ” ได้รับความอบอุ่นทางจิตใจในวัยเด็กมากเพียงใด สังคมไทยที่ปลายทางก็จะมีสันติสุขเมื่อนั้น

ภาพย้อนแสงของผืนป่าต้นน้ำที่แม่กิ่งก้านเกี่ยวกระหวัด จนดูรกร้างราวภาพวาดของอัครศิลปิน จึงดูช่างงดงามน่ารักไม่ต่างอะไรกับเจ้าหนูยามหลับตาพริ้มอยู่ในอ้อมกอดของพ่อแม่

□ ดอยอ่างกาหลวง อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่, ๑๕.๒๐ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม.
รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๐. ป่าปลายฝน คนตื้นน้ำ

๑๑.

ดอกไม้
หาย
ไปไหน ?

๑๑. ดอกไม้หายไปไหน ?

บ่ายวันนั้น ที่ย่านประตูพระอาทิตย์ (ปวรต้า เดล โซล) ใจกลางกรุงมาดริด นครหลวงของสเปน ท่ามกลางผู้คนพลุกพล่าน ผมต้องชะงักท่าเมื่อเดินอ้อมซุ้มขายหนังสือมาพบภาพนี้เต็มตา

เพื่อนที่เป็นนักเรียนไทยในสเปนบอกว่า ตั้งแต่มีสงครามในยุโรปตะวันออก แถวยูโกสลาเวีย แอลเบเนีย มีมายสงครามหนีความอดอยากลงเรือข้ามทะเลเฮเดรียติก มาเร่ร่อนหากินอยู่ในอิตาลีและสเปนเป็นจำนวนมาก จนดูเหมือนเป็นภาพอันคุ้นชินตาของคนที่นี่เสียแล้ว

แต่สำหรับผม มันอกจะเป็นภาพที่ขัดแย้งกันกับความทันสมัยของมาดริดที่สะท้อนออกบนภาพปกนิตยสารชั้นนำอันดาราชาวอยู่บนแผงหนังสือวางสตรีที่กองอยู่บนพื้นคนนั้น จึงหยิบกลองมาบันทึกภาพนี้ไว้โดยตั้งใจให้เห็นแผงหนังสืออันเต็มไปด้วยสีสันของเมืองทันสมัย ในขณะที่ดูเหมือนรอบๆ ตัวเธอ มีแต่ความอ้างว้างว่าเหว่ ทั้งๆ ที่พ้นจากขอบภาพนี้ไปไม่ถึงเมตร มีผู้คนเดินกวักไกวไปมาเต็มไปหมด

ด้วยประจักษ์แล้วว่า ในเมืองใหญ่อันจอแจและคึกคัก ขนาดกล่าวได้ว่าเป็น
“เมืองไม่เคยหลับ” กลับยังมีหลายคนที่เป็นเหยี่ยวเหงา

.....

กาลเวลาผ่านไปหลายปี หยิบภาพนี้ขึ้นมาดูอีกครั้ง ความทรงจำอีกครั้ง รู้สึกเหมือน
มีเสียงเพลงบทหนึ่ง ดังแว่วขึ้นในหัวคำนึง

...where have all the flowers gone... ดอกไม้หายไปไหน ?

เรื่องมีอยู่ว่า ราวปี ๒๕๐๔ มีนักเขียนชาวรัสเซียคนหนึ่ง นาม มิคาลิส โซโล
คอฟ เขียนนวนิยายเรื่อง “And Quite Flows the Don” โดยมีความตอนหนึ่งว่า...

“...ดอกไม้หายไป... มันหายไปเพราะเด็กสาว

เด็กสาวจากไป... เธอจากไปกับชายหนุ่ม

แต่แล้ว ชายหนุ่มก็หายไป...

พวกเขาหายไปเพราะความบ้าคลั่งของสงคราม...”

ความในนวนิยายของโซโลคอฟตอนนี้ เป็นแรงบันดาลใจให้พิต ซีเกอร์ สมาชิก
นำ “เดอะ คิงสตัน ทรีโอ” วงโฟล์กซองที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา รจนบทเพลง
“Where have all the flowers gone... ดอกไม้หายไปไหน ?” จนโด่งดัง และเป็นที่
จดจำในฐานะบทเพลงต่อต้านสงครามอันเป็นอมตะบทหนึ่งของโลก โดยพิต ซีเกอร์
รังสรรค์เนื้อหาของเพลงด้วยการต่อยอดงานเขียนของโซโลคอฟออกไปว่า...

“...ชายหนุ่มหายไปไหน พวกเขาไปเป็นทหาร
เหล่าทหารหายไปไหน พวกเขาฝังร่างในหลุมศพ
แล้วหลุมศพหายไปไหน หายไปได้กอดอกไม้ก่อนั้น...”

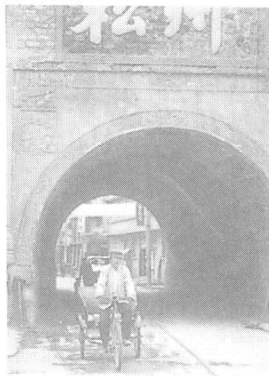
ทว่า สิ่งที่ไซโลคอฟและซีเกอร์ มิได้ตั้งคำถามไว้ในบทประพันธ์ของเขาทั้งสอง
คือเมื่อเหล่าชายหนุ่มนั้นกรบจากไปแล้ว เหล่าแม่มายสงครามผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง
ล่ะ...หายไปไหน? ความจริงคือพวกเธอยังต้องอยู่ อยู่เพื่อเผชิญหน้ากับความจริงของ
ชีวิตอันโหดร้ายแต่เพียงลำพัง อย่างน้อยที่สุด พวกเธอต้องอยู่เพื่อลูกน้อยตาต่างๆ

**ผมไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับเธอคนนี้ จึงได้แต่เพียงตั้งความหวัง
อย่างลมๆ แล้งๆ ว่า ตุ๊กตาเด็กผู้หญิงที่วางอยู่ข้างๆ คงมิใช่ตัวแทนลูก
น้อยของเธอ ซึ่งจากไปเพราะสงคราม...พร้อมพ่อ !**

□ กรุงมาดริด ประเทศสเปน เดือนกุมภาพันธ์, ๑๔.๔๕ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ ม.ม. ที่ระยะ ๕๐ ม.ม. รูรับแสง F.๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที
ฟิล์ม ASA ๕๐ □

มิตรภาพในชุมโจร

ถึงแม้เด็ก ๆ ที่เมืองช่งบันในภาพนี้ จะไม่อยู่ในอาภักดิ์ปฏิกิริยาที่สดใสเรีงว่าทุกคน แต่สีสันทันของเสื้อผ้า สีชมพูเข้มที่พวงแก้ม กับความไร้เดียงสาของพวกเขา ก็ให้บรรยากาศอันสดชื่นรื่นเริงอยู่ในตัวแล้ว ยิ่งคิดถึงที่มาของภาพนี้ ก็ยิ่งเบิกบานใจขึ้นโดยพลัน

ช่งบันเป็นเมืองเล็กๆ กึ่งกลางทางระหว่างเฉิงตู-ศูนย์กลางของมณฑลเสฉวน กับอุทยานแห่งชาติจิ่วไถ่โก่ว ดินแดนมรดกโลกทางธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่และกำลังดังก้องระงมในความงดงาม เมื่อถนนจากเฉิงตูสู่จิ่วไถ่โก่วเสร็จสมบูรณ์ นักท่องเที่ยวแห่กันไปตั้งสายน้ำไหล ช่งบันก็พลอยได้รับอานิสงส์ในฐานะเป็นจุดแวะพักกลางทาง ทั้งๆ แต่เดิมเป็นเพียงชุมทางสินค้า หรือหากย้อนหลังไปลึกๆ ช่งบันเคยเป็นชุมโจรมาก่อนเสียด้วยซ้ำ

นักท่องเที่ยวเกือบร้อยทั้งร้อยแวะพักกินข้าวเที่ยงที่ช่งบัน แล้วก็รีบไปให้ถึงจิ่วไถ่โก่ว แต่สำหรับผมและเพื่อนร่วมทางเจาะจงเลยว่าจะพักค้างที่ช่งบัน ๑ คืน ด้วยเสียงร่ำลือในหมู่นักท่องเที่ยวฉนวนธรรมชาติว่า ช่งบันอาจเป็นชุมชนจีนโบราณที่เหลืออยู่ไม่กี่แห่งในเวลานี้ กำแพงเมือง หอแถวไม้ สะพานไม้ หรือบ่อน้ำโบราณ อย่างที่เห็นในหนังสือที่กำลังภายใน ยังมีให้เห็นที่นี่ แต่จุดสำคัญที่ถูกใจผมที่สุด คือช่งบันเป็นสโมสรของชนเผ่าอันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทิเบต, เซียง, ฮั่นและพวกหุย หรือชาวจีนที่นับถืออิสลามซึ่งมีอยู่น้อยนิดในแผ่นดินจีนอันไพศาล

บ่ายวันนั้นผมแยกตัวจากกลุ่มเพื่อน เพื่ออิสระในการเลือกเดินถ่ายภาพได้ตามใจชอบ นานเกือบ ๓ ชั่วโมงที่กดชัตเตอร์บันทึกสีสันผู้คนในเมืองช่งบันจนเมื่อยตั้งแต่

หัวไหล่ถึงปลายนิ้ว จึงแหวะเข้าไปที่ห้องแถวไม้เก่าแก่ ซึ่งมีเด็กแก้มแดงเป็นลูกท้อ กลุ่มนี้นั่งเล่นกันอยู่ พวงแก้มที่สุกปลั่งตามธรรมชาติของเมืองหนาว กับผมแกะที่น่ารักน่าชัง ช่างน่าบันทึกไว้ในแผ่นฟิล์มเสียนี้กระไร

แต่พลันที่ยกกล้องส่องหาองค์ประกอบภาพ แม่ลูกอ่อนที่นั่งอยู่ข้างๆ ก็ยกมือห้ามปราม แสดงเจตนาว่าไม่พึงประสงค์ให้ถ่ายรูปลูกหลานเขา ผมเชื่อฟังโดยคุณณี เพราะสำเนียงไว้วางใจแล้วว่าอย่าพึ่งรุ่มร่ามในเมืองที่เพิ่งเปิดตัวเองสู่โลกภายนอก พวกเขาอาจยังไม่คุ้นชินกับคนแปลกหน้า โดยเฉพาะมีชาวเมืองบางกลุ่มเป็นมุสลิม ก็ยิ่งต้องเพิ่มความเกรงอกเกรงใจไว้ให้มากเป็นพิเศษ

“...หนีห่าว...” ผมยิ้มแล้วกล่าว“สวัสดี” ด้วยถือว่าถึงไม่ได้ถ่ายรูป แต่ผูกมิตรไว้ย่อมไม่เสียหลาย “...เข่ออ้าย..” ซี่ไปที่ทารกน้อยในตักเธอแล้วบอก “น่ารัก” ก่อนควักเอารูปลูกสาววัย ๖ เดือนของตัวเองออกมาอวดบ้าง ตามประสาพ่อมือใหม่ที่ยังเห่อลูก อีกทั้งการเดินทางเที่ยวนี้ ก็ถือเป็นครั้งแรกในรอบครึ่งปีที่ผมห่างลูกสาว - ด.ญ.สายน้ำ มายังดินแดนอันไกลโพ้น

สรรหาคำพูดภาษาจีนกลางมาผูกมิตรจนหมดไส้หมดพุงแล้ว ก็จำเป็นต้องใช้ภาษาใบ้สื่อสารด้วยการกางมืออวดนิ้วทั้ง ๕ หมายถึงบอกว่ารูปนี้ถ่ายตอนลูกสาวได้ ๕ เดือน ปรากฏว่าเธอกลับทำหน้าเศร้า แล้วชู ๒ นิ้ว “...อะไรกัน แค่สองเดือนเองเธอ ทำไมตัวใหญ่กว่าน้องน้ำอีก?...” ผมนึกในใจแล้วกาง ๕ นิ้วอีก เป็นการย้ำว่าลูกน้อยของเธอน่าจะ ๕ เดือนได้แล้วนะ คราวนี้แม่ลูกอ่อนโบกมือพัลวัน แล้วยืนยันด้วยนิ้วกลางกับนิ้วชี้ว่า ๒ แนนอน

ถึงตรงนี้ผมจึงร้องอ้อ เธอคงเข้าใจว่าน้องน้ำเป็นลูกคนที่ ๕ ของผม ในขณะที่เธอมีลูกได้แค่ ๒ คนตามกฎหมายของจีน ซึ่งจะว่าไปก็นับว่าโชคดีที่เธอเป็นชนชาติ

ส่วนน้อย เพราะถ้าเธอเป็นชาวฮั่นซึ่งเป็นพลเมืองหลัก เธอจะมีลูกได้เพียงคนเดียวเท่านั้น อันเป็นสาเหตุสำคัญให้สตรีจีนลักลอบทำแท้งกันมโหฬารเวลานี้ เพราะไม่ได้ลูกผู้ชายอย่างใจต้องการ

ผมแสดงสีหน้าเห็นอกเห็นใจเธอ แล้วดูเหมือนเรายังคุยกันถูกคออีกหลายเรื่อง ทั้ง ๆ ที่สื่อสารกันด้วยภาษาจีนกลางที่ผมท่องมาไม่กี่คำ กับนิ้วมือและสีหน้าก็สามารถเข้าใจกันได้ ด้วยมีเรื่อง“ลูก”เป็นหัวข้อสนทนา... ถ้า “ลูก” จะเป็นประเด็นสากลที่ทำให้คนทั่วทั้งโลกพูดคุยกันได้

สุดท้ายก่อนการจากลา ผมชี้มือชี้ไม้แสดงความประสงค์จะถ่ายภาพเด็ก ๆ แก้มแดงต้งลูกท้อ ซึ่งเป็นลูกหลานเธออีกครั้ง คราวนี้เธอทั้งผายมือและพยักหน้าเป็นอันยิ้มแทนคำเชิญอย่างมีไมตรี เรื่องที่ดูยากเมื่อเริ่มแรกก็กลายเป็นเรื่องง่ายตอนลงท้าย แอ้มพอกุณปุ่ของเด็กร ๆ กลับจากทำงาน ยังมาตะแคงทำให้ผมถ่ายรูปตรงประตูไม้เก่า ๆ แสนคลาสสิกอีกด้วย

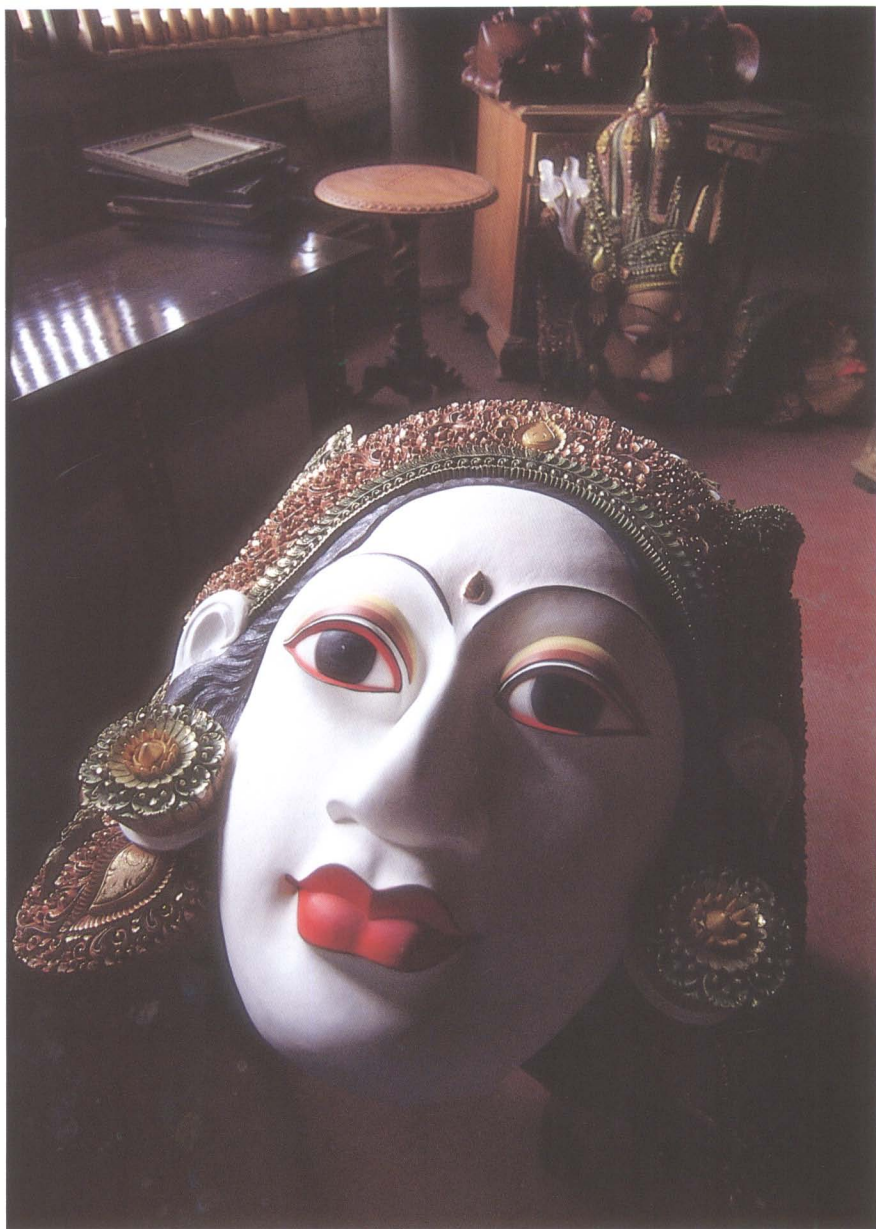
ซ่งปัน - อดีตซุมโจรที่น่ารักยากจะลืมเลือน ช่วยตอกย้ำผมอีกครั้งว่ามิตรภาพและความจริงใจใสซื่อ คือเครื่องมือทรงอานุภาพในการสื่อสารสัมพันธ์กับคนทั่วโลก เพราะมวลมนุษยไม่ว่าจะเป็นสีผิว ศาสนา ชาติ ภาษาใด ล้วนปรารถนาให้คนอื่นเคารพในคุณค่าแห่งศักดิ์ศรีของตนเองด้วยกันทั้งนั้น

ปล. ขอบใจ“สายน้ำ” ที่เธอมีส่วนช่วยให้พ่อได้ถ่ายภาพเด็กๆ ชาวซ่งปันที่น่ารัก เก็บไว้ในความทรงจำเป็นนิรันดร์

□ เมืองซ่งปัน มณฑลเสฉวน ประเทศจีน เดือนตุลาคม, ๑๗.๕๐ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๘ มม. รูรับแสง F๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๒. มิตรภาพในชุมชนใจ

ดต.

หน้ากาก
ที่
ถอด
ไม่ออก

หน้ากากที่ถอดไม่ออก

ท่ามกลางประชากรหลักเกือบ ๒๐๐ ล้านคนของประเทศอินโดนีเซีย ชาวเกาะบาหลีเป็นชนกลุ่มน้อยนิดที่นับถือศาสนาฮินดูอย่างเหนียวแน่นมั่นคง ฮินดูได้ชื่อว่าลัทธิเทวนิยมคือนับถือเทพหรือเทพเจ้าหลายองค์ นอกจากเทพชั้นสูงอย่างพระศิวะ พระนารายณ์ และพระพรหมแล้ว ยังมีเทพชั้นรองลงมาอีกนับไม่ถ้วน วิธีการบูชาเคารพเทพเจ้าก็มีหลากหลายวิธี ไม่ใช่แค่การกราบไหว้หรือสวดมนต์ ขอเพียงทำอะไรก็ได้ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการยกย่องสรรเสริญเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง...เป็นใช้ได้

จะเล่านิทาน ตำนาน มหาเทพ หรือ วาดภาพ แกะสลักไม้ จำหลักหิน หรือร้ายรำในเรื่องราวเกี่ยวกับฮินดูเทพ เช่น มหาเทพรามายณะ (รามเกียรติ์) ซึ่งตัวเอกในเรื่อง คือ “พระราม” ถือเป็นอวตารหนึ่งของวิษณุเทพ หรือพระนารายณ์ ที่จุติลงมาเพื่อช่วยเหลือนมนุษย์โลกให้รอดพ้นจากภัยพิบัติอันเกิดจากยักษ์อสูรพาลอย่างทศกัณฐ์ นั่นก็เท่ากับได้บวงสรวงบูชาพระนารายณ์แล้ว

อยู่มาวันหนึ่ง เมื่อมีนักเดินทางจากโลกตะวันตกสัญจรอนแรมมาค้นพบความงามของเกาะบาหลี แล้วเผยแพร่เรื่องราวของเกาะสวรรค์แห่งนี้ไปทั่วโลก จนบาหลีกลายเป็นความใฝ่ฝันของคนทั้งโลกที่จะได้มาเยือน เมื่อนั้นธุรกิจการท่องเที่ยวบนเกาะบาหลีก็กลายเป็นหนึ่งเดียวกับการบูชาเคารพเทพเจ้า เพราะทั้งภาพวาด ไม้แกะสลัก หรือการร้ายรำของพวกเขาล้วนเป็นความสนใจใคร่รู้ของนักท่องเที่ยวต่างถิ่น กระทั่งงานเผาศพก็ยังมีฝรั่งซื้อบัตรเข้าร่วมชมพิธีอย่างใกล้ชิด ซึ่งชาวบาหลีก็ได้รังเกียจเฉียดฉิว หากลฝรั่งคนนั้นยอมเปลี่ยนเสื้อผ้าสักเล็กน้อยให้เข้ากับธรรมเนียมของพวกเขาก็ได้ และเดินร่วมขบวนแห่ศพไปด้วยอาการสงบ ไม่เมามาย เพราะบริษัททัวร์ที่พาฝรั่งมาร่วมงาน ก็เป็นกิจการของลูกหลานของพวกเขานั่นเอง

การแกะสลักหน้ากากไม้ก็เช่นกัน ไม่ว่าจะแกะเป็นหน้าพระราม พระลักษมณ์ นางสีดา หรือทศกัณฐ์ ล้วนได้อานิสงส์ผลบุญตั้งการบูชาเทพเจ้า แล้วยังได้ประโยชน์เป็นตัวเงิน พุดง่าย ๆ ว่ายิ่งแกะก็ยิ่งได้ทั้งผลบุญและผลกำไร จึงจะหาใครสุขใจในการทำงานเท่าชาวบาหลิเป็นไม่มี

ผมถ่ายภาพนี้ในระหว่างที่ช่างแกะสลักแห่งหมู่บ้านบาตูปุหลันพักรับประทานอาหารเที่ยง หน้ากากรูปนางสีดาหรือสีดาอันนี้แกะเสร็จแล้ว รอเพียงตากสีให้แห้ง ขออนุญาตเจ้าของบ้าน เข้าไปบันทึกภาพ ด้วยรู้สึกว่ามันดูกว้างไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสมให้คนชดเตอร์ แสงตกกระทบซีกหน้าหนึ่ง และเป็นเงาเกือบดำที่อีกซีกหน้าหนึ่ง ราวกับจงใจจะสะท้อนปรัชญาของชาวฮินดูบาหลิ ที่ว่าโลกมีสองด้าน ทั้งด้านที่ต้งามและเลวร้าย มนุษย์จะดำรงตนอยู่ได้ก็ไม่ใช่เพราะมีแต่ความดี หากต้องเรียนรู้ความเลวให้เท่าทัน มิฉะนั้น ทำงานได้เงินมาเท่าไร ก็ถูกอบายมุขกลืนกินไปหมด เพราะรู้ไม่เท่าทันการพนัน สุรา ยาเสพติด

อย่างเช่นชายคนหนึ่ง เมื่อราว ๓๕ ปีที่แล้ว เขาได้รับหน้ากากที่ต้งามมากอันหนึ่ง ชาวอินโดนีเซียพร้อมใจกันใส่หน้ากากนี้ให้เขา ในฐานะอัศวินผู้ขี่ม้าขาวมาช่วยปราบทุกข์เข็ญ ทั้งความวุ่นวาย จลาจล ข้าวยากมากแพงจนประเทศชาติแทบล้มละลาย หลังจากนั้น ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งจากประชาชนผู้หลงใหลในหน้ากากอันงาม ชายผู้นั้นนำพาอินโดนีเซียก้าวหน้าไปพ้นฝ่าวิกฤตทางเศรษฐกิจ การเมือง จนได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในภูมิภาคอาเซียน ขนาดมีดาวเทียมสื่อสารเป็นประเทศแรกๆ ในย่านนี้

๑๐ ปี ๒๐ ปี ผ่านไป ใครต่อใครรู้ว่าหน้ากากบนใบหน้าเขายังศักดิ์สิทธิ์และหอมหวานต่างมารุมล้อมหน้าล้อมหลัง บ่อยยอคลอเคลียเพื่อหวังผลประโยชน์นานัปการ จนเขาแทบมองไม่เห็นโลกแห่งความจริง เขาคิดว่าอะไรก็เข้าใจว่าประชาชนเห็นดีเห็นชอบไปหมด หน้ากากอันงามและศักดิ์สิทธิ์ยังช่วยให้เขาและบริวารแผ่ขยายอำนาจบาปมีไปทั่วทุกวงการ ตั้งแต่บู้หรีที่ชาวบ้านสืบทอด ที่วี.ที่ชาวบ้านดู น้ำที่ชาวบ้านดื่ม รถยนต์ที่ชาวบ้านนั่ง กระทั่งน่าจะรวมถึงไม้ที่

ชาวบ้านใช้จิมฟัน ล้วนมีชื่อของเขา หรือไม่ก็ญาติกา พรรคพวกเพื่อนฝูงของเขาเป็นหุ้นส่วน
ในกิจการอยู่ด้วยทั้งนั้น

กระทั่งวันหนึ่ง ประชาชนแข่งดำเขาที่ทำให้เศรษฐิกิจอินโดนีเซียวนกลับสู่วงจรอุบาทว์
อีกครั้ง เพราะมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงครั้งมหึมาที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ชาติ
สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือทุกสถาบันยืนยันตรงกันว่า อินโดนีเซียมีคอร์รัปชันมากที่สุดใน
ทวีป กระนั้นก็ดี หน้ากากบนใบหน้าและบริวารที่ห้อมล้อม ยังทำให้เขาเข้าใจว่าชาวบ้านดำ
เพราะชาวบ้านรัก จนถึงวันนี้ ๓๕ ปีผ่านพ้น ชายผู้เคยเป็นอัศวินม้าขาว กลับกลายเป็นทรราชย์
ที่ผู้คนสาปส่ง

บางที อาจเป็นเพราะชายชื่อ “ซูฮาร์โต” ไม่เพียงไม่รู้เท่าทันด้านที่มีดমনของหน้ากาก
อันวาม หากเขายังหลงลืมไปด้วยว่า ณ วันที่ใครคนหนึ่งปีนถึงหน้าผาสูงสุดแล้ว หากเขาไม่
เพียงขึ้นชมวิวกจากมุมสูง สุดดมอากาศบริสุทธิ์ให้เต็มปอด แล้วค่อยๆ ถอยหลังกลับลงมาตาม
ทางเดิม แต่ยังดันทุรังหวังจะปีนต่อไปให้สูงกว่านั้น ด้วยตาที่ไม่มีดบอด แต่ปัญญากลับมีดมน
มันก็มีแต่หนทางนำพาเขาไปสู่หายนะเท่านั้น มีบางคนพูดว่า ขนาดตกจากหน้าผาลงมาแล้ว
บางทีซูฮาร์โตยังเข้าใจอยู่เลยว่าหน้ากากอันวามที่เขาได้มาเมื่อ ๓๕ ปีก่อนนั้น ยังคงความงาม
และศักดิ์สิทธิ์อยู่

**อธิษฐานให้เทพทั้งมวลช่วยปกป้องรักษาชาวบาหลีและประชาชาติ
อินโดนีเซีย ให้รอดปากเหี้ยวปากกาในวิกฤตการณ์นี้ด้วยเทอญ !**

□ หมู่บ้านหัตถกรรมบาตูบลัน เกาะบาหลี อินโดนีเซีย ๑๑.๕๐ น.

กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ƒ/๒.๘ ๒๐ มม. รูรับแสง F๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๔. ตาลปัตร

ขณะที่คนกลุ่มหนึ่งมีความเชื่อว่า มนุษย์สามารถขึ้นไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าบนสวรรค์ ณ แดนอายตนะนิพพาน หรือพื้นที่แห่งนิพพานอันมีความกว้างความยาวที่แนชัดได้ หากเขาคณนั้นจ่ายเงินทำบุญเป็นจำนวนมากๆ ให้วัดแห่งหนึ่งซึ่งสอนว่า...นิพพานเป็นอัตตา จับต้องได้...

ทว่าท่านพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) กลับยืนยันว่าในพุทธประวัติมีระบุไว้ชัดเจนว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้กับพุทธสาวกว่า หากพระองค์ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ก็มีทางเดียวที่เหล่าพุทธบริษัทจะเข้าเฝ้าพระองค์ได้ คือการเข้าเฝ้าพระไตรปิฎก อันหมายถึงการศึกษาพระธรรมคำสอนของพระองค์ แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นจริง เพราะพระไตรปิฎกคือตัวแทนแห่งจิตวิญญาณของพระองค์ ซึ่งมีได้ดับสลายไปพร้อมกับพระวรกายเลย ใครตั้งใจศึกษาแล้วลงมือปฏิบัติเมื่อไร ก็เท่ากับได้เข้าเฝ้าพระองค์เมื่อนั้น โดยมีต้องจ่ายเงินแม้สตางค์แดงเดียว อีกทั้งวิธีการปฏิบัติธรรมที่ดีที่สุด ก็คือการตั้งใจทำงานในหน้าที่ของตนเองอย่างซื่อสัตย์สุจริต อย่างที่ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้

...การทำงานคือการปฏิบัติธรรม...

คำพูดประโยคนี้ทำให้นักถึงชาวต่างชาติผู้ทำคุณประโยชน์ให้แผ่นดินสยามอย่างใหญ่หลวงท่านหนึ่ง คือ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ชาวอิตาลีเชื้อสายจากบ้านเกิดเมืองนอนมารับใช้เบื้องพระยุคลบาทพระเจ้าอยู่หัวแห่งสยามประเทศ ในการวางรากฐานวิชาการศิลปะสมัยใหม่ โดยมีผลงานอันโดดเด่นคือการก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็น

เข้าหลอมศิลปินที่มีคุณภาพสู่สังคมไทยคนนับ ลูกศิษย์ทุกคนจะรู้ว่าท่านเป็น “ครู”
ที่แท้ ผู้เพียรสอนศิษย์ด้วยความมานะอดทน จนถึงบั้นปลายแห่งชีวิต ท่านพูดสั่งเสีย
ลูกศิษย์ด้วยน้ำเสียงหนักแน่นเป็นประโยคสั้นๆ ว่า...

“..นายคิดถึงฉัน นายทำงาน...”

แม้ภายหลังจากศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ถึงแก่อสัญกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
จะยกย่องเชิดชูท่านด้วยการสร้างอนุสาวรีย์โดดเด่นเป็นสง่าอยู่กลางลานแห่ง
มหาวิทยาลัย แต่ชาวศิลปากรทุกคนรู้ดีว่าการแสดงกตัญญูตาแต่อาจารย์ที่ดีที่สุด คือ
การลงมือสร้างสรรค์งานศิลปะตามแนวทางที่อาจารย์อบรมสั่งสอนพวกเขามา

ในวาระที่มีการนำอัฐิของศาสตราจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อดีตผู้ว่าการธนาคาร
แห่งประเทศไทย และอดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากประเทศอังกฤษ
คืนสู่มาตุภูมิเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๔๒ มีบุคคลและองค์กรหลายฝ่าย แสดงเจตจำนง
ที่จะสร้างอนุสาวรีย์ให้ท่าน เพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีที่ท่านทำไว้ให้แผ่นดินไทย ทว่า
นายใจ อึ๊งภากรณ์ ได้กล่าวขอบคุณทุกๆ ฝ่ายที่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสตราจารย์
ป๋วย แต่ในฐานะที่เขาเป็นบุตรชายที่ใกล้ชิดอาจารย์จนวาระสุดท้าย เขาคิดว่าการสร้าง
อนุสาวรีย์ไม่น่าจะเป็นสิ่งที่บิดาของเขาต้องการ เพราะหากพิจารณาจากเจตนารมณ์
ของท่านแล้ว สิ่งที่ยั่งยืนเสียยิ่งกว่าอนุสาวรีย์ ก็คือแนวคิดทางเศรษฐกิจการคลัง ตลอดจน
ข้อคิดทางคุณธรรม จริยธรรม สันติประชาธรรม ที่ท่านนำเสนอไว้ในงานเขียน
หลายๆ ชิ้นของท่าน

เหตุนี้เอง หากรัฐบาลจะสร้างอนุสาวรีย์ให้ท่าน ก็น่าจะหมายถึงการตีพิมพ์ข้อ
เขียนของท่านเผยแพร่ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ไปอย่างยั่งยืนจะดีกว่า เพื่อให้

แนวคิดของท่าน เปรียบประจักษ์อินทรีย์ที่ช่วยหล่อเลี้ยงบำรุงต้นกล้าแห่งเยาวชนไทย ให้เติบโตเข้มแข็งขึ้นอย่างมีคุณภาพ สัมกับความหมายของคำว่า “ป่วย” ในภาษาจีน ที่แปลว่า “พุนดินที่โคนต้นไม้”

.....

บ่ายวันนั้น ที่พระอุโบสถวัดมหรณพาราม

ไรแดดลอดช่องหน้าต่างเข้ามาตกกระทบบัลลัฏที่พระรูปหนึ่งวางพิงไว้ ยกกล้องขึ้นถ่ายภาพนี้ไป ในใจก็ตระหนักว่าตาลปัตรไม่ใช่เพียงเครื่องบังระหว่างพระสงฆ์ สวดมนต์เท่านั้น หากยังเป็นเครื่องแบ่งยศชั้นทางการปกครองสงฆ์ อย่างที่เรียกว่า “ตาลปัตรพัตยศ” อีกด้วย ทว่าถึงที่สุด ตาลปัตรก็มิได้มีความหมายมากไปกว่าพระธรรม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ศิษย์ตถาคตรูปนั้นเปล่งวาจาออกมา

เช่นเดียวกับรถประจำตำแหน่งของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ในคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งรำลึกกันว่าจะต้องเป็นรถยี่ห้อที่มีราคาแพงเพื่อแข่งขันกันทางศักดิ์ศรีบารมี แต่ยิ่งรถแพงมากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงวัตรปฏิบัติและวิจารณ์ญาณของภิกษุที่นั่งอยู่ในรถคันนั้น ว่ามีอยู่อย่างสูงหรือต่ำเพียงใด

ด้วยจิตรำลึกถึง ท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านพระธรรมปิฎก ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี และ ศาสตราจารย์ป่วย อังภาภรณ์

□ วัดมหรณพาราม กรุงเทพมหานคร, เดือนกุมภาพันธ์ ๑๖.๑๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๒๐ มม. รูรับแสง F๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๑๔.

ตาลปัตร

๑๕.

จากใจ
พ่อปู่

จากใจพ่อปู

สายวันนั้นที่วังปลาการ์พของสวนซาฟารีเวิลด์ ด.ญ.สายน้ำ - ลูกสาวของผม กำลังยืนดูฝูงปลาในบ่ออย่างเพลิดเพลิน สิ่งที่ผมสังเกตเห็นคือน้องน้ำคงไม่ได้ดูแค่ปลาที่มีสีสันสวย แต่เธอตื่นตะลึงกับจำนวนปลาที่มีอยู่มากมาย และดูเหมือนว่ามันจะชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เมื่อหัวขบวนเคลื่อนไปทางไหน ตัวอื่นๆ ก็จะว่ายตามกันไปเป็นพรวนมองเผินๆ เหมือนมีก้อนอะไรสักอย่างเคลื่อนตัวไปมาอยู่ในบ่อ

ยกกล้องมองเห็นทั้งลูกสาวและฝูงปลาอยู่ในเฟรม อดไม่ได้ที่จะนึกถึงนิทานสอนใจเรื่องพ่อปูกับลูกปู

เพราะถึงแม้ในซอยบ้านผม ส่วนใหญ่เป็น “บ้านมีรั้ว” แต่ตรงกลางซอยก็ยังมียอดไม้มีเนียม และมีบ้านเช่าที่รวมผู้คนอันหลากหลาย ตกตอนเย็นๆ จึงมีการชุมนุมกันของเด็กๆ ทั้งจากคอนโดฯ บ้านเช่าและบ้านมีรั้ว ใครจะมาจากบ้านไหนไม่สำคัญ มาเล่นรวมกันแล้วก็สนุกตามประสาเด็กได้เหมือนกันหมด

วันหนึ่ง ขณะยืนดูเด็กๆ เล่นกันที่หน้าบ้าน ผมเห็นหลานข้างบ้านถือขวดน้ำพลาสติกออกมาเล่นกับน้องบอลที่มาจากบ้านเช่า ได้ยินเสียงน้องบอลพูดประโยคที่น่าสนใจว่า...“...ข.ขวดใส่เหล้า...” เด็กชายกอล์ฟได้ยินอย่างนั้น ก็แย้งไปตามประสาเด็ก...“...แต่ ข.ขวดมันใส่น้ำก็ได้นะ...”

คำพูดประสาเด็กคงไม่มีนัยที่ซ่อนไว้ระหว่างบรรทัด แต่ที่น่าสนใจยิ่งนักคือ “ระบบคิด” ที่สั่งการให้เด็กพูด ผมได้ข้อมูลมานว่าน้องบอลพักอยู่กับพ่อแม่ที่บ้านเช่า ตกเย็นหลังเลิกเรียนมักวิ่งมาเล่นกับลูกบ้านอื่น เพราะบ่อยครั้งที่พ่อแม่ของน้องบอลตั้งวงร่ำสุรา แล้วออกปากขั้วใส่ลูกให้ออกไปวิ่งเล่นไกลๆ ไปให้พ้นหูพ้นตาด้วยความ

รำคาญ น้องบอลจึงมักมายืนทำตาปริบๆ ดูลูกๆ หลานๆ บ้านเราเล่นกัน ที่สุดก็มา “แถม” กันเป็นครั้งเป็นคราว

สิ่งที่สังเกตเห็นคือน้องบอลเล่นกับเด็กๆ ของเราได้ไม่ค่อยสนิทสนมนัก ไม่ใช่เพราะเขาชอบพูดอะไรแปลกๆ เช่น ข.ขวดใส่เหล้า แต่เป็นเพราะน้องบอลชอบเล่นแรงๆ ที่มาของการชอบเล่นแรงก็คงเดาไม่ยาก หากเอาจิ๊กซอว์ตัวนี้ไปต่อเข้ากับภาพ และเสียงแม่ น้องบอลเวลาดูลูก

แม้จะได้ยินคำเปรียบเปรยว่า “เด็กคือผ้าขาว” มานานแล้ว แต่ผมมารู้ซึ่งเอาเมื่อมีลูก และเฝ้ามองการเติบโตของลูกไปพร้อมๆ กับลูกๆ บ้านอื่น

วันที่เขียนบทความนี้ ด.ญ.สายน้ำ ลูกสาวผมครบ ๑ ขวบ ๘ เดือนเต็ม ซึ่งผมเริ่มปริวิตก เมื่อพบว่าในกลุ่มคำที่น้องน้ำพูดได้ชัดเจนก่อนคำใดๆ นอกจากจะมีคำว่า พ่อ แม่ แล้ว ยังมีคำว่า “กอบๆ” ซึ่งหมายถึง “ขนมกรุบกรอบ” รวมอยู่ด้วย ไม่น่าแปลกใจเลยว่าทำไมเธอจึงพูดคำนี้ได้ก่อน เพราะภาพของคนใกล้ชิดคือทั้งพ่อและพี่สาว (ลูกพี่ลูกน้อง) นั่งกินขนมกรุบกรอบดูทีวี. เป็นภาพชินตาน้องน้ำมาแต่อ่อนแอตออก เมื่อเห็นใครต่อใคร “เอ็นจอย” กับขนมประเภทนี้ หนูน้อยจึงขอ “แถม” ด้วยเป็นธรรมดา เช่นเดียวกับคำถามว่า ทำไม ด.ญ.สายน้ำจึงติดโฆษณาทีวี.เป็นดังแม่ ในเมื่อบ้านของเรามีทีวี.เกือบจะทุกห้อง

เสียงปรารภจากแม่ น้องน้ำจึงมีว่า...เราต้องลดเวลาดูทีวี.ให้น้อยลงบ้างแล้ว และพ่อก็ต้องหย่าขาดกับขนมกรุบกรอบเสียทีเถอะ !

แต่เรื่องที่น่ายินดีก็คือแม่ น้องน้ำจะติดขนมกรุบกรอบอยู่พักหนึ่ง แต่ในเวลาเดียวกันเธอก็ชอบกินผักทุกชนิด ตั้งแต่ถั่วงอกไปจนถึงผักชีและผักกาดหอม ส่วนหนึ่งก็เพราะ

บ้านเราชอบกินผักกันทั้งบ้าน ที่สำคัญคือน้องน้ำไม่เพียงชอบรื้อหนังสือ แต่เธอยังชอบพลิกหนังสืออ่านอย่างตั้งอกตั้งใจราวกับจะอ่านออกจริง ๆ เหตุเพราะบ้านของเราก็มีหนังสือหลากหลายอยู่ในทุกห้อง ซึ่งเรื่องนี้ต้องยกความดีให้คุณปู่ ที่ท่านเป็นนักสะสมหนังสือตัวยงมาตั้งแต่หนุ่ม ๆ

มรดกตู้หนังสือของท่านย่อมตกทอดมาสู่หลานอย่างไม่อาจปฏิเสธได้

ข้อดีอีกประการหนึ่งของการที่เราเลี้ยงลูกกันเอง คือการสอนให้น้องน้ำรู้จักทำงานบ้านเป็น จะได้ไม่เติบโตแบบ “คุณหนูชา” ที่เอาแต่ซี้้นัวสั่ง เมื่อน้องน้ำเห็นคุณแม่คุณย่าทำกับข้าวในครัว เธอก็เข้าไปช่วยหยิบช่วยจับ จนพอจะใช้ให้หยิบของง่าย ๆ ได้แล้ว พอเห็นแม่รดน้ำต้นไม้ เธอก็สนุกกับการรดน้ำด้วย เห็นผมออกกำลังกาย เธอก็เหวี่ยงแขนขาอีกยกไปด้วย

จึงนับแต่มีลูกคนแรกได้พิเศษ บ่อยครั้งที่ผมทั้งเขียนและพูดอยู่เสมอว่า คนเราถ้าอยากจะช่วยชาติบ้านเมืองก็ไม่ยากอะไรเลย แค่เลี้ยงลูกให้เป็นคนดีก็ช่วยชาติได้สุดยอดแล้ว ครั้นมาได้ยินคำของน้องบอลที่ว่า “ข.ขวดใส่เหล้า” ทำให้ผมอยากเจาะจงลงไปว่า ก่อนจะลงมือเลี้ยงลูกให้ดี “เรา” โดยเฉพาะพ่อและแม่ ต้องเป็น “สิ่งแวดล้อม” ที่ดี ให้ลูกของเราเป็นเบื้องต้นเสียก่อน

มิฉะนั้น พ่อโตขึ้นแล้ว

จะไปคุ “ลูกบุญ” ว่าทำไมเจ้าจึงเดินเฉ...ได้ไง ?

□ สวนชาฟารีเวิลด์ กรุงเทพมหานคร, เดือนพฤศจิกายน ๑๐.๒๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๔ มม. รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๖. คุณยาย

ภาพนี้มิได้มีอะไรพิเศษ ทั้งมุมกล้องและแสงเงา ยกเว้นแต่เรื่องราวของมัน...

ผมพบคุณยายท่านนี้ ที่ซุ้มประตูทางเข้าปราสาทบันทายศรี ชานเมืองเสียมเรียบแห่งกัมพูชา รู้สึกเหมือนถูกต้องมนต์ให้หยุดนิ่ง มองดูท่านตั้งแต่หน้าที่แรกที่ประสบ ในใจคิดอะไรไปเรื่อยเปื่อย ตั้งแต่เรื่องตื้นๆ ที่ว่า กรอบหน้าต่างนี้เคยเป็นฉากให้นางเอกนางแบบ-เซ็มอัปสร สิริสุชะ นักร้องนำถ่ายแบบขึ้นปกนิตยสาร“แพรว”มาแล้ว ไปจนถึงเรื่องที่ย้อนลึกไปในกาลเวลากว่า ๑๐ ปี เต็ม

ตุลาคม ๒๕๓๒...

ผมนำกองถ่ายทำรายการ “โลกสลัปส์” ไปถ่ายสารคดีที่กัมพูชาเป็นครั้งแรก...ครั้งแรกของรายการ และครั้งแรกในชีวิตการเดินทางของผม ช่วงเวลานั้นไฟสงครามระหว่างเขมรฝ่ายต่างๆ ยังคงคุกรุ่นอยู่ในชนบทโดยรอบกรุงพนมเปญ - นครหลวง และเมืองเสียมเรียบ ที่ตั้งมหาปราสาทนครวัด รัฐบาลไทยยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลพนมเปญของฮุน เซน - เฮง สัมริน กองถ่ายทำสารคดีของผมจึงสามารถเข้าไปได้ โดยการรับรองของรัฐบาลลาว รับรองว่าจะถ่ายทำแต่ปราสาทขอม ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

เมื่อรัฐต่อรัฐไม่คบหาสมาคมกัน เทียบบินกรุงเทพฯ - เสียมเรียบ หรือกรุงเทพฯ - พนมเปญ จึงยังไม่มีเหมือนทุกวันนี้ การเดินทางของผมและทีมงานต้องระหกระเหินอ้อมโลก ด้วยการนั่งรถไฟไปหนองคายเพื่อข้ามแม่น้ำโขงไปเวียงจันทน์ นอนรถคีนหนึ่ง แล้วจึงต่อเครื่องบินสายการบินลาวจากเวียงจันทน์สู่พนมเปญ นอนรถอีกคีนหนึ่ง แล้วต่อสายการบินกัมพูชาจาก

พนมเปญสู่เสียมเรียบ เมืองที่ตั้งนครวัด ทั้งๆ ที่หากวัดระยะทางกันจริงๆ แล้ว เสียมเรียบอยู่ใกล้กรุงเทพฯ มากกว่าเชียงใหม่เสียอีก

ระหว่างนั้นๆ นอนๆ รออยู่ที่พนมเปญ เราได้ข่าวจากผู้ประสานงานชาวกำพูชาว่า มีกองกฐินของคหบดีคนหนึ่ง จะไปทอดที่วัดแห่งหนึ่งในจังหวัดกันดาล ไม่ไกลจากพนมเปญเท่าใดนัก เราไม่รีรอที่จะขอติดตามกองกฐินไปด้วย เพราะนอกจากจะนั่งๆ นอนๆ จนเบื่อแล้ว นี่ยังเป็นโอกาสให้เราได้ถ่ายทำชีวิตวัฒนธรรมของชาวเขมรได้อย่างใกล้ชิดอีกด้วย

ผมจำชื่อวัดแห่งนั้นไม่ได้เสียแล้ว รู้แต่ว่าเป็นวัดที่ถูกพวกเขมรแดงทำลายเกือบหมดสิ้น ชาวบ้านที่นั่นล้วนผ่านประสบการณ์อันเลวร้ายสมัยเขมรแดงครองเมือง จนบอบช้ำทั้งร่างกายและจิตใจมาแล้วทั้งนั้น กองกฐินจากพนมเปญจึงไม่เพียงช่วยบูรณะปฏิสังขรณ์วัด หากยังกอบกู้ขวัญและกำลังใจของชาวบ้านคืนมา

ได้เวลาทำพิธี มีการแห่แห่นกองกฐินไปรอบๆ พระอุโบสถที่เพิ่งขึ้นโครงเหล็กหล่อเสาขึ้นใหม่ ที่น่าสนใจคือมีขบวนเถิดเทิง กลองยาวและหว่าโตแห่แห่กันครึกครื้นเหมือนบ้านเรา ทีมงานของผมอยากได้ภาพมุมกว้างจึงเอาขาตั้งกล้อง (Tri-pod) ขึ้นไปกางบนหลังคารถ ระหว่างถ่ายทำมีคุณยายท่านหนึ่งมาเดินป่วนเบ๊ยนอยู่รอบๆ บางทีเงยหน้ามองกองถ่ายของผมแล้วบ่นพึมพำไปเรื่อย

“...คุณยายแกบ่นว่าไงหรือครับ ?...” เอ่ยปากถามผู้ประสานงานชาวเขมร

“...อ้อ...ไม่มีอะไรหรอก แกเข้าใจผิด แกสงสัยว่ามาถ่ายหนังแล้วทำไมต้องเอาปืนใหญ่ขึ้นไปตั้งบนหลังคารถด้วย...”

ฟังดูน่าขำ แต่ผมและทีมงานกลับอึ้ง เพราะถ้ามันเป็นเรื่องตลก มันก็เป็น“ตลกขม” เสียจนขำไม่ออก โธ..คุณยาย ถูกสงครามอันยาวนานทำร้ายเสียจนหวาดระแวง คิดว่าขาตั้งกล้องเป็นขาตั้งปืนอาร์พีจี. ผันร้ายที่ยังหลอกหลอนคุณยายและประชาชนชาติเขมรอยู่ไม่สร้างชา

เช่นเดียวกับผู้พิการแขนขาขาดเพราะกับระเบิด ที่มีอยู่เต็มเมือง ผมเข้าใจในเวลานั้นว่า ทำไมจึงมีคำกล่าวว่า...อย่าไปเชื่อ ถ้ามีใครบอกว่าเขารู้ซึ่งถึงคุณค่าแห่งสันติภาพ โดยยังไม่ผ่านสงคราม!

.....

มกราคม ๒๕๔๓...

สิบปีผ่านไป ภาพคุณยายที่กรอบหน้าต่างตรงทางเข้าปราสาทบันทายสรี ทำให้ผมอดหวนคิดถึงคุณยายแห่งจังหวัดกันดารท่านนั้นไม่ได้ สิ่งที่แตกต่างกันเมื่อยกกล้องขึ้นถ่ายภาพครั้งนี้ ไม่มีบรรยากาศแห่งความหวาดระแวงเหมือนครั้งก่อน ผมค่อยสรีระชะการะท่านพร้อมเอ่ยปากสวัสดิ์เป็นภาษาเขมรว่า “ซัวสเคย” ท่านขานรับผมพร้อมส่งยิ้มให้อย่างเมตตา ผมจึงกล้าเดินเข้าไปถ่ายภาพท่านในระยะใกล้ คิดในใจว่า อย่างน้อยคุณยายอาจเป็นหนึ่งในจำนวนคนแก่ไม่มากนักในประเทศนี้ที่ไม่ตกเป็นเหยื่อของเขมรแดง และอย่างน้อย...ฝันร้ายจากสงครามล้างเผ่าพันธุ์คงจางไปจากใจท่านบ้าง เราจึงได้เห็นรอยยิ้มอย่างที่ไม่เคยได้เห็นเมื่อสิบปีก่อน

“...ออกุนเจริญ สุขะเพียบละออ..นะยาย...” ผมกล่าวขอบพระคุณและอำนวยพรให้ท่านมีสุขภาพแข็งแรง “สมบูรณ์” อย่างที่ผมรู้สึกไปเองว่าท่านเป็นคนแก่ที่แข็งแรงคนหนึ่ง โดยมีได้ถูกคิดเป็นอื่น ผมรีบเดินอ้อมกรอบหน้าต่างเพื่อตามเพื่อน ๆ เข้าไปชมปราสาทบันทายสรี ทำให้ได้เห็นคุณยายอีกด้านหนึ่งเต็มตา...

**...คุณพระช่วย คุณยายผู้มีรอยยิ้มเปี่ยมเมตตาของผม
ท่านมีขาข้างเดียว!**

□ ปราสาทบันทายสรี กัมพูชา, เดือนมกราคม ๐๔.๔๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ มม. ที่ระยะ ๑๘๐ มม. รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๖.

คุณยาย

๑๗.

คนเถื่อน

คนเถื่อน ?

ถ้วยพลาสติกหลากสีเหล่านั้นมีน้ำเต็มเต็มอยู่ตลอด คราบโคลที่ขอบถ้วยบอกถึงการใช้งานอยู่ทุกเมื่อเช้าว้น ดอกเข็มสีแดงไม่เคยถูกปล่อยให้ร่วงโรยก่อนจะถูกเปลี่ยนเทียนเล่มน้อยเบื้องหน้าพุทธปฏิมา แม้ไม่นานจะต้องดับ แต่ก็มีเทียนเล่มใหม่เปล่งแสงขึ้นแทนที่อยู่ไม่ขาดสาย แผ่นผิวนพระพุทธรูปองค์นั้น แม้จะหมองคล้ำไปบ้างก็เพราะถูกน้ำหลังรินรดอยู่เนืองนิตย์ เป็นน้ำแห่งศรัทธาที่ไม่มีวันเหือดแห้ง

โอ...นี่แหละหรือ ดินแดนของคนป่าเถื่อน ?

ฤดูหนาวปีนั้น ผมตั้งคำถามในใจ ตั้งแต่วันแรกที่ได้ประทับรอยเท้าลงบนผืนแผ่นดินแห่งรัฐยะไข่ หรืออาระกัน ทางทิศตะวันตกสุดของพม่าส่วนที่แนบชิดกับชมพูทวีป ถิ่นฐานของชาวยะไข่ ชนกลุ่มน้อยที่ถูกรัฐบาลทหารปกครองในฐานะ “พลเมืองชั้นสอง” ของพม่า

นานเกือบสองพันปี “ปโตเลมี” ปราชญ์โบราณจดจารไว้ในหนังสือภูมิศาสตร์ของเขาว่า มีดินแดนหนึ่งชื่อ “อาร์กิรา” หรือ “อากิเร” หมายถึง แผ่นดินสีเงิน เป็นที่ซึ่งมีเผ่ามนุษย์กินคนอาศัยอยู่ตามปากแม่น้ำริมทะเลอ่าวเบงกอล ซึ่งปัจจุบันคือที่ตั้งรัฐอาระกัน ณ ปากน้ำกิชนาปาดีช่วงที่ไหลรีลงทะเลแห่งอ่าวเบงกอล สอดคล้องกับตำนานเก่าแก่ที่ว่าชื่อ “ยะไข่” หรือ “ระไข่” มีที่มาจาก “รักขปุระ” เมืองในตำนานที่

มีความหมายว่าดินแดนแห่งยักษ์ ด้วยคำว่า “รักษะ” หรือ “รากษ” (ราก-สด) แปลว่า ยักษ์ร้าย ยิ่งชาวยะไข่เคยกรีธาทัพทางเรือ ไปตีกรุงหงสาวดีของพระเจ้าบุเรงนอง-วีรกษัตริย์ของชาวพม่าจนยับเยิน ภาพของชาวยะไข่ในสายตาผู้ปกครองพม่าจึงยิ่งหนีไม่พ้นการเป็นคนเถื่อนในแดนดิบ

แม้ว่าความจริงในเวลาต่อมา ชนเผ่าที่เคยถูกหาว่าเป็นมนุษย์กินคน จะเป็นผู้ที่รับเอาอิทธิพลศาสนาพุทธจากชมพูทวีปมาน้อมนำใจก่อนใคร ๆ ในสุวรรณภูมิ หรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นชนเผ่าที่ปั้นพระพุทธรูปได้งดงามจนแม้แต่ชาวพม่ายังปรารถนาจะได้ไว้ในครอบครอง นั่นคือพระพุทธรูปทรงเครื่องกษัตริย์ปางมารวิชัย นาม “พระพุทธรมหมัณนี” อันหมายถึงมหาปราชญ์ ซึ่งวีรกษัตริย์ของพม่าเกือบทุกพระองค์รวมถึงบุเรงนองมหाराช เคยเคลื่อนทัพไปตีแคว้นยะไข่เพื่อหมายจะชะลอเอาพระพุทธรูปขนาดใหญ่องค์นี้ ข้ามน้ำข้ามภูเขากลับไปยังพม่า อย่างไม่สำเร็จ กระทั่งถึงยุคพระเจ้าปดุงซึ่งตรงกับสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นของไทย บุกลงไปชะลอมาได้ จนทุกวันนี้ พระพุทธรมหมัณนีที่ชาวยะไข่หวงแหน ยังประดิษฐานอยู่ที่เมืองมัณฑะเล และเป็นหนึ่งในสามปูชนียสถานสูงสุดที่ชาวพม่าและมอญเคารพนับถือ

นี่หรือคือผลงานอันอลังการของคนที่ถูกหาว่าป่าเถื่อน เป็นมนุษย์กินคน ?

บ่ายวันนั้น แสงแดดยามบ่ายที่ทอดทาบทพระพุทธรูปประจำวันเกิดรอบพระเจดีย์แห่งเมืองชิตเว ส่องสะท้อนสีสันของถ้วยน้ำพลาสติกที่ชาวยะไข่ใช้ตักน้ำรดองค์พระพุทธรูปตามจำนวนเลขอายุของแต่ละคน บอกเล่าถึงพุทธศรัทธาอันแรงกล้าของคนที่นี่ ดึงดูดใจให้อยากกดชัตเตอร์บันทึกภาพไว้ พอๆ กับอยากตั้งคำถามว่า ความจริง

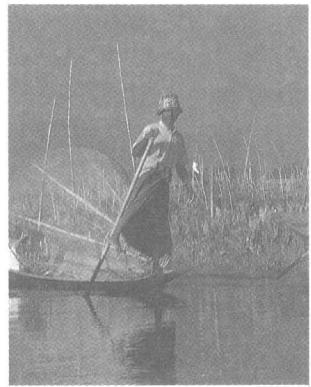
แล้วมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชั้นใดเล่า ที่ยืนยันว่ามนุษย์กินคนสมัยอาร์กิกเร คือ
เผ่าพันธุ์เดียวกับชาวเยไข่แห่งแคว้นอาระกันในปัจจุบัน

ทว่า กลับมีหลักฐานชั้นแล้วชั้นเล่า ที่บ่งชี้ว่ารัฐบาลเผด็จการทหารพม่ากดขี่
ปราบปรามทั้งชนกลุ่มน้อยและชนชาวพม่าผู้ร้องหาสิทธิประชาธิปไตยอันพึงมี กระทั่ง
บางที่อาจต้องย้อนถามว่า ใครคือคนเถื่อนที่แท้ ? หรือหากว่าชาวเยไข่อาจสืบเชื้อสาย
จากเผ่าพันธุ์มนุษย์กินคนจริง ก็ให้นึกถึงคำกล่าวที่ว่า ...มนุษย์เลือกเกิดไม่ได้ แต่เลือก
ที่จะ“เป็น”ได้... วันนี้ ชาวเยไข่เลือกที่จะ “เป็น” อย่างที่พวกเขาอยากเป็น แม้ว่าพระ
พุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของพวกเขา ยังไม่อาจหวนคืนสู่ถิ่นกำเนิด...

**แต่...พุทธศรัทธาเปี่ยมล้น ยากจะมีใครปล้นชิง หรือ“ชะลอ”
ไปจากใจพวกเขาได้ !**

□ เมืองชิวเว รัฐอาระกัน พม่า, ๑๔.๑๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๔ มม. รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๘. เส้นสาย กับกาลเวลา

เส้นสายบางเส้นมีความหมายต่อภาพมาก อย่างเส้นที่แบ่งอาณาเขตระหว่างท้องฟ้ากับภูเขาในภาพนี้ (ดูภาพสี) ขณะที่สายหมอกโอบคลุมผิวน้ำยามอรุณรุ่ง จนเส้นที่เป็นรอยต่อระหว่างผิวน้ำกับภูเขาดูคลุมเครือ ลางเลือน เส้นแบ่งท้องฟ้ากับภูเขาจึงช่วยบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับทะเลสาบผืนนี้ได้เป็นอย่างดี

นี่คือทะเลสาบอินเล ถิ่นฐานของชาวอินทา ชนกลุ่มน้อยในรัฐฉานของพม่า อาณาบริเวณอันไพศาลเกือบ ๑๖๐ ตารางกิโลเมตร มิได้หมายความว่าจะทำให้ชาวอินทามีพื้นที่ทำการเกษตรได้อย่างบริบูรณ์พูนสุข เพราะธรรมชาติสร้างภูเขาสูงประชิดขอบทะเลสาบ จนแม้แต่ที่ราบสำหรับสร้างบ้านอยู่อาศัยก็ยังแทบหาไม่ได้

แต่ชาวอินทาไม่ได้ย่อท้อต่ออุปสรรคนั้น เมื่อปักใจจะอาศัยทะเลสาบอินเลเป็นเรือนตาย พวกเขา ก็คิดค้นวิธีการเกษตรอันชาญฉลาด ด้วยการนำผักตบ สาหร่าย และวัชพืชที่มีอยู่มากในทะเลสาบมามัดเป็นแพ แล้วตักดินโคลนในทะเลสาบทับลงไป กลายเป็น “แปลงผักลอยน้ำ” สามารถปลูกพืชผักได้สารพัดในทะเลสาบอันกว้างใหญ่ ทำรายได้ควบคู่ไปกับการจับปลา

ครั้นวันไหนมีลมพายุพัดแปลงผักของพวกเขาหายไป ชาวอินทาทะแจวเรือออกไปตาม โดยใช้เท้าหนึ่งยืนบนหัวเรือ ใช้อีกเท้าหนึ่งแจวเรือ ซึ่งนอกจากจะทำให้สามารถมองหาแปลงผักได้ในระยะไกลแล้ว ยังทำให้พวกเขาแจวเรือได้เร็ว เพราะพลังขาที่แข็งแกร่งกว่าแขนอีกด้วย จนกล่าวได้ว่าอินทาทเป็นชนเผ่าที่แจวเรือด้วยเท้าที่โลกทั้งการดำรงชีวิตของชาวอินทาทให้บทเรียนกับเราว่า แน่หนอน ธรรมชาตินั้นยิ่งใหญ่เกินกว่าที่ใครจะหาญกล้าไปเอาชนะคะคาน ทว่า มนุษย์ก็สามารถคิดค้นวิธีที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนได้

เส้นแบ่งระหว่างภูเขากับท้องฟ้าในภาพ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบขนาดของภูเขา กับชาวประมงอินทาท ทำให้เราประจักษ์ว่าขุนเขารอบทะเลสาบอินเลนั้นยืนตระหง่านอยู่อย่างอหังการปานใด แต่ชาวอินทาทเผ่าพันธุ์เล็ก ๆ เผ่าหนึ่ง ก็สามารถหลอมรวมวิถีชีวิตเข้ากับธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ สายน้ำอันไพศาล และขุนเขาที่บอบบางได้อย่างสง่างาม สมความหมายของชื่อ “อินทาท” ที่ แปลว่า “ลูกทะเลสาบ”

ไม่น่าแปลกใจเลย ที่อินทาทจะเป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งมีคุณภาพชีวิตและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีมากกลุ่มหนึ่ง

เส้นบนสุดของภาพนี้จึงมีความหมายยิ่ง หากเราซูมภาพเข้าใกล้จนตัดเส้นนี้ออกไป หรือหากเราถ่ายโดยเปิดท้องฟ้ามากกว่านี้ ก็อาจไม่ได้ความรู้สึกในเชิงเปรียบเทียบระหว่างขุนเขากับคน ในขณะเดียวกัน แนวนรั้วไม้ไผ่ที่ปักไว้สูงๆ ต่ำๆ ด้านหน้าก็ทำให้ภาพมีมิติเป็นระยะใกล้-ไกล เสริมส่งให้ภาพมีเรื่องราวมากยิ่งขึ้น

ที่สำคัญคือการเลือกถ่ายภาพในช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ยังไม่โผล่พ้นภูเขา แต่แปลง

ประกายสีส้มออกมาระบายท้องฟ้าและผืนน้ำ ก็ทำให้ภาพเกิดสีสัน บ่งบอกเวลาแห่งการเริ่มต้นชีวิตใหม่ในยามอรุณรุ่ง

หยิบภาพนี้ขึ้นมาพินิจ ก็ยิ่งตระหนักว่า ความจริงแล้ว แม้ในภาพจะมีเพียงชาวประมงอินทาบเรือลำเล็กๆ กับเส้นสายของขุนเขาและผืนน้ำในม่านหมอก แต่ก็ทำให้ภาพมีเรื่องราวที่น่าสนใจได้ หากเรารู้จักใช้เส้นสายนั้นให้เป็นประโยชน์ กำหนดขนาดภาพให้พอดี และเลือกเวลาในการถ่ายภาพให้เหมาะสม

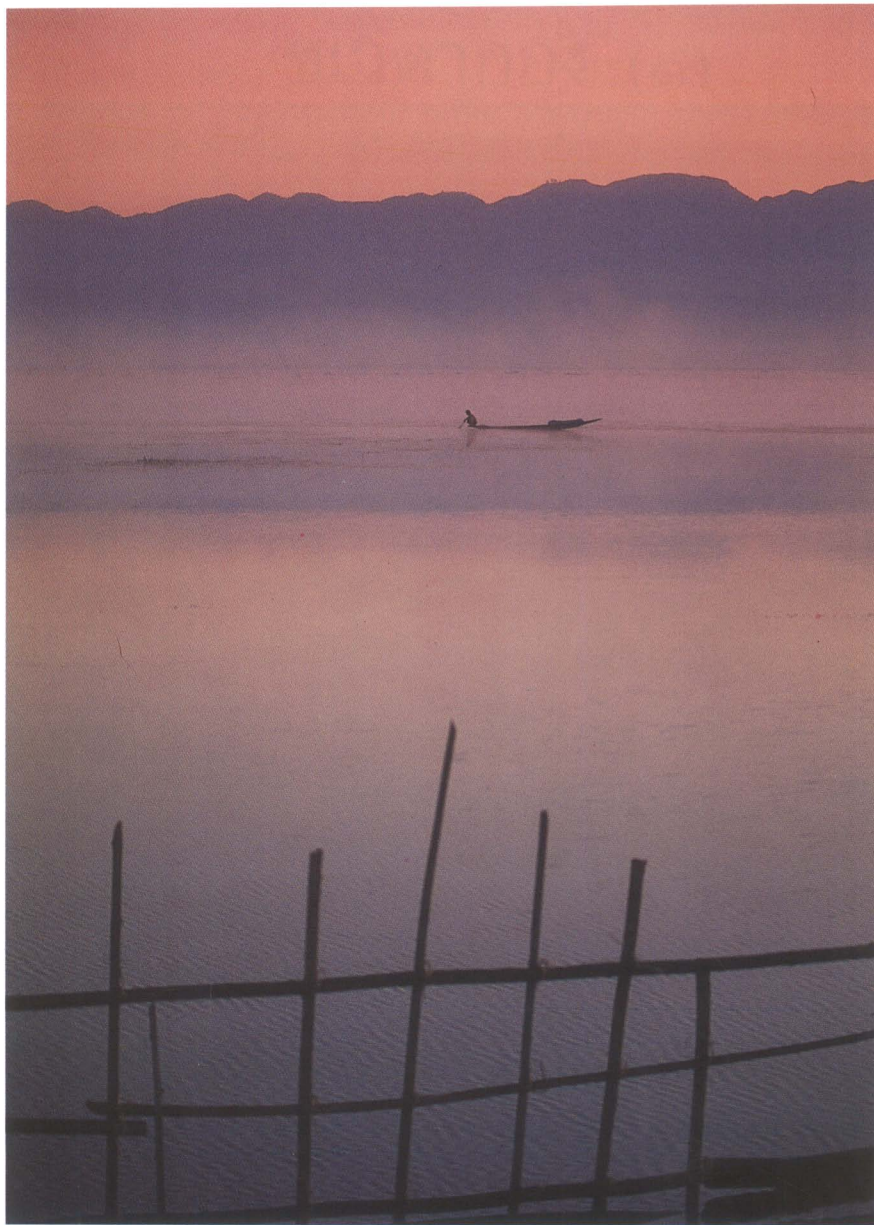
ความหมายที่ยิ่งใหญ่ของภาพ

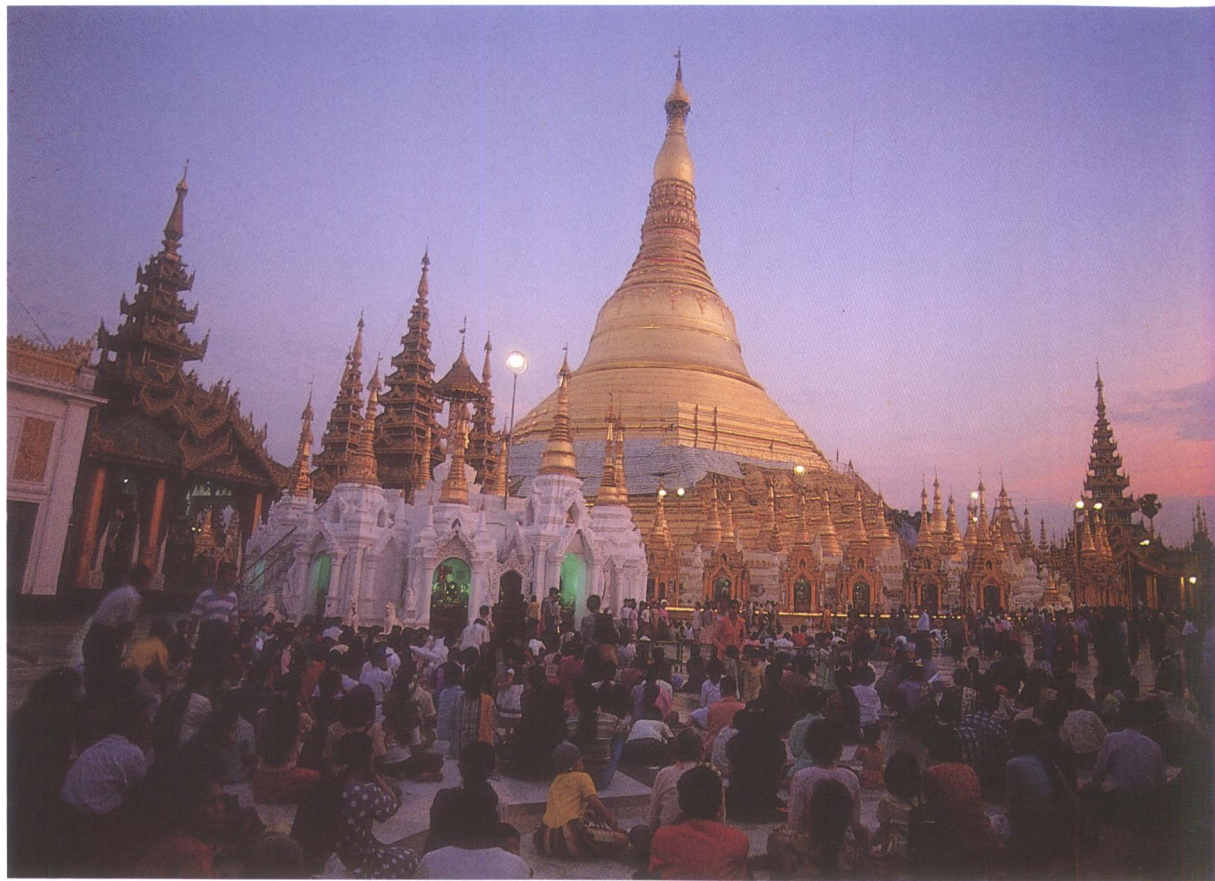
ก็จะเปล่งประกายเจิดจ้าออกมาให้เราได้ประจักษ์

□ ทะเลสาบอินเล พม่า, ๐๖.๑๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ ม.ม. ที่ระยะ ๕๐ ม.ม.
รูรับแสง F๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๘.

เส้นสาย
และ
กาลเวลา

๑๙. ชเวดากอง (๑)

ผมเคยไปกราบสักการะมหาเจดีย์ชเวดากอง ศูนย์รวมจิตวิญญาณของชาวมอญ-พม่า มาหลายครั้ง แต่ไม่มีครั้งใดที่จะรู้สึกตื่นตาตื่นใจเท่าวันนั้น วันเพ็ญมาฆบูชา ซึ่งมีความหมายถึงการบูชาพระพุทธศาสนาในวันเพ็ญเดือนสาม ในวาระคล้ายวันที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แสดงโอวาทปาฏิโมกข์ แก่พระอรหันต์สาวก ๑,๒๕๐ รูป ที่มาชุมนุมกันโดยมิได้นัดหมาย

ละความชั่วทุกชนิด ทำความดีให้ถึงพร้อม ทำจิตใจให้ใสสะอาด คือสาระสำคัญของโอวาทปาฏิโมกข์ ซึ่งถือว่าเป็นทั้งอุดมการณ์และหลักปฏิบัติของชาวพุทธทั้งหมด

สำหรับชาวพม่าซึ่งถือว่าวันไหนเป็นวันเพ็ญ วันนั้นคือโมงยามแห่งเทศกาลงานบุญ ลานมหาเจดีย์ชเวดากองเย็นย่ำวันนั้น จึงคลาคล่ำไปด้วยชาวพม่าที่ต่างมาเติมเต็มต้นทุนทางจิตใจของพวกเขา ให้พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในภาวะข้าวยากหมากแพง และภาวะขาดแคลนสิทธิเสรีภาพทางการเมืองภายใต้ระบอบเผด็จการทหาร

ชาวพุทธพม่าอาจไม่มีประเพณีเดินเวียนเทียนเหมือนพุทธศาสนิกชนไทย แต่พวกเขาจะจุดกระถางประทูอย่างที่เขาเรียก “ผางปะติด” วางไว้บนเชิงเทินรอบมหาเจดีย์ เป็นที่ตระการตายามเมื่อสนธยามาเยือน จากนั้น บ้างก็นั่งสมาธิเจริญสติภาวนา บ้างก็ตระเวนกราบพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่โดยรอบองค์ชเวดากองเป็นจำนวนมาก และบ้างก็รดน้ำพระพุทธรูปประจำวันเกิดเพื่อความเป็นสิริมงคล

บ่อยครั้งที่ผมได้มากราบชเวดากองยามเย็น แล้วพบเห็นชาวพม่ามาไหว้พระกันมากเป็นปกติอยู่แล้ว แต่เฉพาะคืนวันเพ็ญเช่นคืนนี้ ยังมีผู้คนมากขึ้นเป็นทวีคูณอย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อน ผมจึงมีอาการไม่ต่างไปจากเพื่อนหลายคนที่เพิ่งได้มากราบมหาเจดีย์เป็นครั้งแรก คือเพ่งมองสรรพสิ่งรอบกายด้วยแววตาตื่นตะลึง ความตั้งใจว่าจะไม่ถ่ายภาพอีกเพราะถ่ายมามากแล้ว

ต้องถูกยกเลิก ตัดสินใจยกเลิกห้องขึ้นบันทึภาพเจดีย์ทองที่รายล้อมด้วยผู้คนซึ่งเปี่ยมล้นด้วยศรัทธา แม้ในสภาพที่แสงสุดท้ายของดวงตะวันลับไปแล้ว

ยกกล้องขึ้นเปิดรับแสงที่ F๘ เพื่อให้ได้ความชัดลึกทั้งองค์เจดีย์ แนวเชิงเทินที่วางกระถางประทีป และผู้คน ทว่า ก็วัดแสงได้โดยต้องใช้ความไวชัตเตอร์ต่ำถึง ๑/๘ วินาที ในเงื่อนไขที่ไม่ได้เตรียมขาตั้งกล้องมาด้วย ตัดสินใจกลั้นลมหายใจแล้วแตะชัตเตอร์กล้องอย่างแผ่วเบาที่สุดเพื่อไม่ให้ภาพสั่นไหว ด้วยความตั้งใจอยากเก็บภาพนี้ไว้ในแผ่นฟิล์มและความทรงจำเนิ่นนานที่สุด ก่อนเพื่อนร่วมทางจะตั้งคำถาม...

“...อืมใจไปกับคนพม่าเขาเนะ มีพุทธศาสนาให้ยึดเหนี่ยว อย่างนี้ที่รัฐบาลเขาเป็นเผด็จการก็ดีเหมือนกันสิ ศาสนาจะได้ยั่งยืน บ้านเมืองไม่วุ่นวายดี?...”

ผมชะงักจนต้องละสายตาจากวิวไฟเดอร์กล้อง หันมามองมิตรด้วยรอยยิ้ม ไม่พyakหน้าตอบรับหรือสายศีรษะปฏิเสธ ทว่าตั้งคำถามกลับไพล่อยๆ ว่า แต่ก็ไม่มีเหตุผลอันใดมิใช่หรือ ที่จะสรุปว่าหากพม่าเป็นประชาธิปไตยแล้วพุทธศาสนาจะเสื่อมลง การยึดเอาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองไทย มาอธิบายความเป็นไปในอีกเมืองหนึ่ง ไม่น่าจะเป็นตรรกะที่ถูกต้องนัก

นางออง ซาน ซู จี ผู้นำฝ่ายประชาธิปไตยพม่าก็ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัด ภาพที่คนทั่วโลกประจักษ์ตาจากข่าวคือเมื่อนางปรากฏตัวต่อสาธารณชนหลังจากเผด็จการทหารกบฏบริเวณอยู่ในบ้านถึง ๖ ปีเต็ม เป็นภาพสตรีวัยกลางคนที่ยังมีผิวพรรณอัมเอิบ ผ่องใส ผมยาวสลวยสีดำขลับ ขานรับเรื่องเล่าว่าเธอนั่งสมาธิสลับกับการอ่านหนังสือ เขียนหนังสือ เล่นเปียโน ทำงานบ้าน ตลอด ๖ ปีที่ไร้อิสระภาพอยู่ภายในบ้านของนางเอง ในขณะที่เหล่าผู้เผด็จการทหารซึ่งเถลิงอำนาจอย่างสุขสบาย กลับร่ววงรอยทรุดโทรมไปตามวัย และตามอัตราความเครียดจากการครุ่นคิดอยู่ตลอดเวลาว่า จะนั่งบนหลังเสืออย่างไรให้นานที่สุด และหากจะต้องลง ก็จะต้องลงอย่างไรจึงจะเจ็บตัวน้อยที่สุด

เอาละ มาดแม้นว่าวันหนึ่งเมื่อพม่าเป็นประชาธิปไตย แล้วศรัทธาในพุทธศาสนาเสื่อม
คลายลง นั่นก็เป็นสิ่งชาวพม่าเลือกทางแห่งอนาคตของพวกเขาเอง ไม่จำเป็นต้องให้
ใครมาสวมรอยคิดแทนให้เป็นอย่างที่เป็นอยู่เวลานี้ อย่างไรก็ตาม ตรงรอยต่อของกาลเวลาระหว่าง
เผด็จการสู่ประชาธิปไตย อาจนำมาซึ่งความวุ่นวายสับสนบ้างก็เป็นธรรมดา ทว่าถ้าผ่านรอย
ต่อนี้ไปได้โดยไม่มีใครกวนน้ำให้ขุ่น พม่าก็น่าจะก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง เพราะพม่ามีทรัพยากร
ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และที่สำคัญที่สุดคือ ชาวพม่ามีพุทธศาสนาเป็นต้นทุนทางจิตใจ
ที่ดีเยี่ยม

**หากเรายอมรับให้ต้นทุนทางจิตใจจัดเป็นทรัพย์สินของการประเท
พม่าก็น่าจะนับเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศที่มั่งคั่งของโลก**

□ มหาเจดีย์ชเวดากอง พม่า, วันเพ็ญมาฆบูชา เดือนกุมภาพันธ์ ๑๗.๕๐ น.
กล้อง Nikon Fm2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม.
รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๘ วินาที □

๒๐. ชเวดากอง (๒)

วันหนึ่งในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ผมได้รับเชิญไปพบผู้อ่าน และแจกลายเซ็นที่ร้าน นายอินทร์ ช่วงไหนว่าง ผมจะช่วยทางร้านประชาสัมพันธ์หนังสือที่น่าอ่านให้ลูกค้าไปพลาง

มีสุภาพสตรีสูงวัยท่านหนึ่งซึ่งดูน่าจะเป็นนักอ่าน ท่านคงไม่รู้จักผมและเข้าใจว่าผมเป็นพนักงานฝ่ายลูกค้าสัมพันธ์ของร้าน ท่านจึงร้องถามว่ามีหนังสืออะไรที่น่าอ่านบ้าง ผมแนะนำไปหลายเล่ม ท่านหยิบมาพลิกๆ แล้วก็นำมากองรวมกัน บอกความหมายว่าหนังสือ ๔-๕ เล่มนี้ท่านตั้งใจซื้อแล้ว จนมาถึงอีกเล่มหนึ่ง...

“...วาดไว้ในเมียนมาร์ เล่มนี้ของอาจารย์พิษณุ ศุภนิมิต สารคดีท่องเที่ยว อ่านสบายๆ ได้ความรู้ และมีภาพวาดลายเส้นสวยด้วยครับ...”

เช่นเดียวกับเล่มอื่น ที่ผมค่อนข้างมั่นใจว่าแนะนำแล้วจะ“โดนใจ”ท่าน แต่ผิดคาด คุณพ่อนักอ่านชะงักมือที่กำลังเอื้อมไปหยิบหนังสือที่ผมแนะนำ แล้วถาม...

“...อะไรวะเมียนมาร์ พม่าหรือ ไม่อ่านหรือก ไม่ชอบ...”

“...เล่มนี้สนุก แล้วยังทำให้เราได้รู้จักเพื่อนบ้านของเรามากขึ้นด้วยนะครับ...”

“...รู้จักทำไม พม่า เกลียดจะตาย ประเทศเราเองยังรู้จักไม่หมด แล้วจะไปรู้จักพม่าไม่ชอบ...”

ผมอึ้ง คล้ายคนหลงทาง ไปต่อไม่ถูก คุณพ่อนักอ่านชำระเงินค่าหนังสือแล้วเดินจากไป แต่ผมเหมือนโดนหมัดสุกขาเบาๆ เข้าปลายคาง แม้ไม่ถึงกับลงไปกองกับพื้น แต่ก็ยังงงไม่หาย ผมไม่ได้โกรธเคืองอะไร เพราะความจริงนี้ไม่ใช่ครั้งแรกที่ได้รับปฏิกิริยาเช่นนี้เมื่อพูดถึงพม่า เพียงแต่นึกไม่ถึงว่าจะโดนสุกแบบตั้งตัวไม่ทัน นึกในใจว่าถ้าผมเรียนถามท่านถึงเหตุผลเล็กๆ ที่เกลียดพม่า ผมก็น่าจะได้รับคำตอบชุดเดียวกับที่เคยได้รับมา...

เกลียดที่พม่าตีกรุงศรีอยุธยาแตกสองครั้งสองครา เกลียดที่พม่าปล้นสดมภ์ทรัพย์สินและยัง

ลอมทองจากกรุงศรีอยุธยาไปหุ้มเจดีย์ชเวดากอง หรืออาจจะรวมไปถึงเกลียดที่พวก ก๊อด อาร์มี บุก
โรงพยาบาลราชบุรี (ทั้งๆ ที่เป็นคนละเรื่องกัน)

.....

กลับจากงานที่ถูกสุขชาวปลายคางแล้ว ผมนึกอยากหยิบภาพหนึ่งขึ้นมาดูอีกครั้ง คือที่ภาพ
ซูมเข้าไปเฉพาะส่วนฐานเจดีย์ชเวดากอง ซึ่งกำลังสะท้อนสีทองเปล่งประกายยามต้องแดดตอนสาย
โดยมีเจดีย์บริวารช่วยเติมองค์ประกอบภาพให้ลงตัวยิ่งขึ้น และยังมีคนยืนเป็นเงาดำจุดเล็กๆ อยู่ทาง
ด้านล่างขวา เสริมส่งในเชิงเปรียบเทียบได้ว่า ชเวดากองเป็นเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่โตโอฬารเพียงใด
ผมถ่ายภาพนี้ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ทว่า จะผ่านมาสักกี่ปี ก็ยังรู้สึกว่าไม่มีภาพไหนที่ “แรง” เท่าภาพนี้

แรงในความงามของสีทองอร่ามแห่งองค์เจดีย์ แรงตรงที่มันจี๋ใจดำคนไทยส่วนใหญ่ที่ได้รับการ
ปลูกฝังจาก “ประวัติศาสตร์ชาตินิยม” ว่าพม่าคือศัตรูหมายเลข ๑ ของไทย ความงามของมหา
เจดีย์ทองย่อมหมายถึงความปวดร้าวที่ฝังลึกของคนไทยอย่างไม่อาจปฏิเสธได้

ผมไม่คิดจะไปเปลี่ยนความเชื่อของใคร เพราะผมเองก็เคยคิดและเชื่อตามประวัติศาสตร์ชาติ
นิยมมาตั้งแต่เด็ก แต่วันนี้ เมื่อได้มีโอกาสสัญจรไปในพม่าหลายครั้ง อ่านงานของนักวิชาการที่ศึกษา
ค้นคว้าเรื่องความสัมพันธ์ไทย-พม่าหลายรอบ ในฐานะสื่อมวลชนผมเพียงมีหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูล
ใหม่ๆ อันหลุดจากกรอบ “ชาตินิยม” มาเล่าสู่กันฟังบ้าง ฟังแล้วจะเชื่อหรือไม่ ย่อมเป็นอีกประเด็น
หนึ่ง ที่สำคัญคือ “ข้อมูลใหม่” ย่อมไม่ใช่ “ข้อสรุป” ตายตัวว่า...

พม่าลอมทองจากกรุงศรีอยุธยาไปหุ้มองค์เจดีย์ชเวดากอง...หรือไม่ ?

แต่จากหลักฐานในประวัติศาสตร์ กษัตริย์มอญและพม่าทุกพระองค์ที่จะขึ้นครองราชบัลลังก์
มีราชประเพณีถวายทองหนักเท่าพระองค์เพื่อโอบหุ้มเจดีย์ชเวดากองมานานหลายร้อยปี ก่อนกรุง
ศรีอยุธยาแตก บางพระองค์อย่างพระเจ้าราชาธิราชของมอญ ทรงถวายทองหนักกว่าพระองค์เอง
หลายเท่า ประการต่อมา มีบางหลักฐานระบุว่าเมื่อกรุงแตกครั้งที่สองนั้น กว่าที่ทัพพม่าจะบุกเข้า
ถึงใจกลางราชธานี ได้เกิดมีความระส่ำระสายและมีการปล้นสดมภ์ ลอมทองกันไปก่อนแล้ว

ท้ายที่สุด แม้ว่าทองที่โอบหุ้มขเวดากอง (อาจ) มาจากกรุงศรีอยุธยา ทว่า การปล้นสดมภ์ กวาดต้อนผู้คนไปเป็นเชลย คือ “วิถี” ของสงครามในสมัยก่อน ความเคียดแค้นที่คนไทยบางคนยังมีต่อพม่ามากเพียงใด อาจยังไม่เท่าที่คนลาว (อาจ) มีต่อไทย เพราะเมื่อสยามกรีธาทัพไปตีกรุงเวียงจันทน์นั้น ท่านว่าโหดไม่แพ้พม่าเลย กระทั่งคลองแสนแสบนั้นก็ฝีมือชุดของเชลยลาวที่ถูกกวาดต้อนมาหลังเวียงจันทน์ราบเป็นหน้ากลอง เพลง “ลาวแพน” ที่นักดนตรีไทยเดิมนิยมรับในความไพเราะกินใจ ก็มีประวัติว่าเกิดขึ้นจากความอาดูรของเชลยเวียงจันทน์ที่ถูกกวาดต้อนมา

มีพักต้องพูดถึงสงครามที่กรุงศรีอยุธยานุกไปตีนครวัด นครธมของกัมพูชา แล้วชะลอเรื่องราวชูปโภค อันเป็นสำริดศิลปะขอมอันล้ำค่ามาจำนวนมาก และอีกหลาย ๆ สงครามที่สยามเป็นทั้ง “ผู้ล่า” และ “ผู้ถูกล่า”

.....

หยิบภาพขเวดากองที่มีทองอร่ามเรื่องขึ้นมาดูหลังกลับจากงานสัปดาห์หนังสือแล้ว ทำให้ได้ตระหนักว่า การชุมกลองเข้าไปเจาะภาพเฉพาะส่วนของสิ่งใหญ่ ๆ บ่อยครั้งก็สามารถอธิบายเรื่องราวได้โดยไม่จำเป็นต้องเห็นทั้งหมด การโคลสอัปภาพจึงเป็นศิลปะแขนงหนึ่งของการถ่ายภาพ ทว่าในทางตรงกันข้าม การเลือกมองประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียว โดยเฉพาะด้านที่เป็นประวัติศาสตร์ชาตินิยม อาจนำมาซึ่งความคับแคบและมีดบอดทางปัญญาอย่างมีอาจปฏิเสธได้

เพราะหากใครที่ยังคิดว่าปราสาทเขาพระวิหารน่าจะเป็นของไทย เพียงเพราะมีทางขึ้นอยู่ฝั่งไทยแล้ว คงต้องช่วยกันตอบชาวเขมรด้วยว่า ปราสาทพนมรุ้ง พิมาย ศรีขรรค์ภูมิ พระปรางค์สามยอด ตลอดจนเมืองสิงห์และเมืองต่ำนั้น ควรจะต้องเป็นของเขมรด้วยหรือไม่ ?

ในเมื่อมันสร้างขึ้นมาตั้งแต่อาณาจักรขอมเรืองอำนาจ ขณะที่ยังไม่มีทั้งสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยาปรากฏในแผนที่โลกเสียด้วยซ้ำ !

□ มหาเจดีย์ขเวดากอง พม่า, เดือนมกราคม ๐๔.๔๕ น.

กล้อง Nikon FE 2, เลนส์ซุม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม. รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๒๐. ชเวดากอง (๒)

๒๑.

สะพาน

๒๑. สะพาน

การจดช่วยการจำได้ดีฉันใด การถ่ายภาพก็ช่วยให้เราจำสถานที่ที่เราสัญจรไปได้ดีฉันนั้น
ไม่ว่าในแต่ละวัน เราจะเดินทางไปพบไปเห็นอะไรมามากเพียงใดก็ตาม

คนถ่ายภาพจึงมักแยกความงามของภาพ ออกจากเรื่องราวในภาพนั้นได้ยาก
ผมชอบภาพนี้ หยิบขึ้นมาชื่นชมได้ไม่เบื่อ แต่หลังจากอิมเมมกับการดูแสงเงาและองค์
ประกอบภาพแล้ว ก็อดถอนใจไม่ได้ เมื่อหวนคำนึงถึงเรื่องราวที่ผูกพันกับสะพานสวยแห่งนี้

นี่คือสะพานไม้ข้ามลำห้วยแม่ปิง ตรอรอยต่ออำเภอแม่แตงกับเชียงใหม่
เป็นสะพานที่มุ่งตรงสู่ “ปางช้างแตงดาว” แหล่งท่องเที่ยวที่ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติรู้จักดี ไม่
ผิดนักที่จะกล่าวว่ามันเป็นเสน่ห์สร้างรอยประทับใจแรกแก่ผู้มาเยือน เพราะมันดูคลาสสิกเข้ากับ
บรรยากาศการท่องเที่ยวธรรมชาติในดินแดนล้านนา ยิ่งเมื่อเดินข้ามไปจะสัมผัสได้ถึงความยืดหยุ่น
พะเยิบพะยิบ โอนซ้ายเอนขวา ให้อาคันตุ่ๆ ได้ตื่นเต้นหวาดเสียวกันพอประมาณ ก่อนจะเข้าไป
ชมการแสดงของช้าง ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของการมาเยือนปางช้างแห่งนี้

สะพานไม้โอนเอน ยืดหยุ่น ยวบยาบ คนเดินสนุก แต่ถ้าช้างเดินคงไม่สนุกแน่ ปางช้าง
แตงดาวไม่ได้มีสะพานนี้ไว้ให้ช้างเดิน แต่ผมตระหนักว่าชะตากรรมช้างไทย ไม่ต่างอะไรกับการ
เดินวิบากบนสะพานที่ไม่มั่นคงสายนี้

ปางช้างแตงดาว ได้รับคำชมเชยว่าเป็นปางช้างเอกชนไม่กี่แห่งในเมืองไทย ที่ดูแลชีวิต
ความเป็นอยู่ของช้างและความรู้ช้างในสังกัดในระดับดีมาก แต่ช้างไทยไม่ได้โชคดีเช่นนี้ทุกเชือก
ยิ่งกว่านั้นส่วนช้างมากยังมีอนาคตที่มืดมน เหมือนกำลังเดินไต่อยู่บนสะพานวิบากที่คนดูสนุก
แต่ช้างไม่สนุก

ก่อนหน้านี้จะลงมือเขียนบทความนี้ไม่กี่วัน หนังสือพิมพ์พาดหัวข่าว...ช่างบันดาลโทสะ
ใช้วงพาดความชั่วร้ายตายคาที่ที่กาญจนบุรี... เนื้อหาข่าวให้รายละเอียดว่าช่างถูกใช้งานหนัก พอ
ตกเย็นความชั่วร้ายก็มาแถม แล้วมายืนด่าช่างหยาบๆ คายๆ ช่างจึงสำเร็จโทษเจ้านายของมัน
อย่างสาสม เหมือนช่างอีกหลายเชือกที่ทำเช่นนี้มาแล้ว เนื้อข่าวแทบจะเป็นสำเนาเดียวกัน
ต่างกันแต่ชื่อช่าง ชื่อความ และสถานที่ นี่ยังไม่แน่ว่าไม่ใช่ข่าวอีกไม่รู้เท่าไร

ไปกันได้ดีกับอีกข่าวที่เกิดเหตุไล่เลี่ยกัน ลูกชายใช้ปืนแก๊ปฆ่าพ่อ เพราะพ่อขี้เมาไม่ทำ
งานทำการ ชอบทุบตีแม่จนครั้งสุดท้ายถึงกับใช้น้ำร้อนราดรดบิหน้าแม่ ลูกชายจึงต้องตัดสินใจ
ทำปิศาจให้หมดเวรหมดกรรมกันไป

สัมพันธภาพของช่างบางเชือกกับความชั่วร้ายบางคนในระยะหลัง ไม่ต่างอะไรกับผัวขี้เมา
และเมียจอมอึด ไม่ได้ผูกพันกันแนบแน่นเหมือนคนๆ เดียวกันดังแต่ก่อน... แต่ก่อนที่ความ
คือพ่อคนที่สองของช่าง ส่วนช่างมีสถานะเหมือนลูกในไส้ คนเลี้ยงช่าง ช่างก็ช่วยคนทำมาหา
กิน ช่างจะผูกพันกับความชั่วร้ายถึงขนาดไม่ยอมให้คนอื่นขี้ บางทีแม่แต่น้องหรือลูกของความก็ไม่นิยม
หาก“ผิดกลิ่น” หรือไม่มีเจ้านายตนยืนอยู่ข้างๆ แต่วันนี้ไม่เหมือนวันวาน อาหารช่างในธรรมชาติ
ผิดเคืองขึ้น การมุ่งหน้ามาหากินในเมืองจึงเป็นทางออก เข้ามาแล้วก็ติดใจ เพราะช่างเป็นเป้า
ใหญ่เรียกความสงสารและเห็นใจได้ดี กลายเป็นว่านอกจากช่างจะอึดแล้วคนยังมีรายได้เป็นกอบ
เป็นกำเกินคาด

เพราะคนกรุงมือเติบแม้กระทั่งการทำบุญ

ที่สุดก็กลายเป็นธุรกิจส่งช่างเข้าเมือง ซึ่งแน่นอนว่า ช่างต้องเสี่ยงกับอันตรายจากการ
ถูกรถเฉี่ยวชน ต้องทนกับมลพิษในเมืองกรุง ที่ทั้งอึกทึก ทั้งอบอ้าว กระทั่งบางเดือนถึงขั้นร้อน
ระอุ ช่างพอทนได้ก็ทนไป วันไหนถึงจุดเดือดก็กลายเป็นข่าวพาดหัวซ้ำซาก

น่าดีใจที่มีองค์กรและมูลนิธิตั้งขึ้นมากมายเพื่อแสวงหาหนทางช่วยเหลือช่าง ทว่าก็น่า

สะท้อนใจ ที่หน่วยงานเหล่านั้นบางส่วนก็ขัดแย้งกัน ไม่รวมมือกัน นี่ยังไม่ได้พูดถึงช่างเคราะห์ร้ายที่ถูกควาญพาไปชักลากไม้ตามชายแดน แล้วถูกทุบระเบิดขาคาอีกหลายเชือก บางเชือกโชคดีมีองค์กรรับผิดชอบรักษาพยาบาล แต่ส่วนใหญ่ต้องพลีชีวิตสังเวยสงครามห่วยๆ ที่ช่างไม่ได้ก่อ

วันที่ ๑๓ มีนาคม รัฐบาลกำหนดให้เป็น “วันช้างไทย” ปีนี้ก็เหมือนปีก่อนๆ ที่จะมีกิจกรรมประชุมสัมมนาหาทางออกให้ปัญหาช้าง ผมได้แต่ภาวนาให้องค์กรและมูลนิธิที่มาร่วมสัมมนา เพียงแค่อย่าขัดแย้งกัน บางที ช้างไทยอาจยังพอมืออนาคตขึ้นบ้าง

.....

ผมภูมิใจกับภาพสะพานภาพนี้ ชอบแสงเงาที่ตกกระทบพื้นไม้ของสะพานซึ่งทอดยาวไปจนเกิดมิติด้านลึก เฟ่งพิศได้มีรู้หน่าย แต่บ่อยครั้งที่จินตนาการเหมือนมีช้างเดินโยกเยกอยู่บนสะพานวิบากแห่งนี้แล้ว...ก็ได้แต่ถอนใจ !

□ สะพานข้ามห้วยแม่ปิง เชียงใหม่, เดือนกุมภาพันธ์ ๐๙.๑๐ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม.
รูรับแสง F๑๑ ความไวชัดเตอร์ ๑/๓๐ วินาที □

๒๒. กระแตเวียน

บนเส้นทางหมายเลข ๑๐๗ ที่ทอดยาวจากเชียงใหม่ ผ่านอำเภอแมริม แม่แตง เชียงดาว ฝาง แม่อาว ไปสิ้นสุดที่บ้านท่าตอน ริมฝั่งลำน้ำกก เขตประชิดเชียงราย

ผมพบประติษฐกรรมจากภูมิปัญญาชาวบ้านชั้นนี้ที่ริมทางก่อนถึงตัวอำเภอฝาง เป็นหนึ่งในของสะสมประดามีที่รวมอยู่ใน “ศูนย์ศิลปะลูกข้าวหนึ่ง” ที่ซึ่งสะดุดตาสะกิดใจตั้งแต่ขับรถผ่านเมื่อวันวาน จนต้องแวะเวียนกลับมาดูให้หายข้องใจว่า ใครกันนะ มาสร้างศูนย์ศิลปะดีๆ อย่างนี้ไว้โดยไม่บอกกล่าวเล่าสืบ นั่นหมายถึงว่าไม่ปรากฏอยู่ในเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวของ ททท.

มองจากภายนอก บางคนว่าเหมือนบ้านโบราณที่ทรุดโทรม แต่หากมองอย่างพิจารณา กลับเห็นความงามอันเกิดจากการจัดวางองค์ประกอบบ้านอย่างมีศิลปะ

ทว่า...เว้นแต่แผ่นไม้ขนาดเล็กแกะเป็นป้ายชื่อ “ลูกข้าวหนึ่ง” แล้ว ก็ไม่มีเจ้าหน้าที่จำหน่ายบัตรผ่านประตูให้ถามข้อข้องใจใดๆ เลย ตัดสินใจลองเดินเข้าไปในบริเวณสวนด้วยความกริ่งเกรงใจ ค่อยๆ ร้องถามว่ามีใครอยู่บ้างไหม...ก็เงียบเชียบ ระหว่างการรอคอย สังเกตเห็นไม้ไผ่ปักเป็นราวไว้วางลาน เดาไม่ออกว่าเอาไว้ทำอะไร

ผ่านไปสิบนาที จึงมีหนุ่มใหญ่ขี่มอเตอร์ไซค์กลับเข้ามาพร้อมเมียและลูกสาวตัวน้อย สอบถามได้ความว่าเขาไม่ใช่เจ้าของสวนแห่งนี้ เพียงแต่มาช่วย“พ่อเลี้ยง”ดูแลให้เท่านั้น พ่อเลี้ยงที่เขาพูดถึงถูกขยายความว่า เป็นทายาทเจ้าของร้านทองเจ้าใหญ่ในเวียงเชียงใหม่ ขยายกิจการมาปลูกสวนลั่นจี่ที่ฝาง ใช้เวลาว่างเก็บสะสมงานศิลปะที่บ้านล้านนา ทั้งแบบคลาสสิกและแบบร่วมสมัย (ที่ไม่ใช่วัตถุโบราณของชาติ) ครั้นพอสะสมมากเข้าก็ชักไม่มีที่เก็บ เลยซื้อที่ดินซึ่งเคยเป็นแปลงนาข้าวหนึ่ง (ความหมายเดียวกับข้าวเหนียว) มาตกแต่งดัดแปลงเป็น “สวนศิลปะลูกข้าวหนึ่ง”

สะสมไป ตกแต่งไปเรื่อยๆ ใครอยากมาดูก็ดูไปโดยไม่ต้องเสียค่าอะไรทั้งนั้น กระทั่งชื่อเสียงเรียงนามของเจ้าของก็ไม่ค่อยอยากจะโอ้อวด ใครมาดูแล้วเกิดความรักความชอบงานศิลปะขึ้นมาบ้างก็สุขใจเจ้าของแล้ว

ระหว่างได้รับคำอธิบาย เด็กหญิงตัวน้อยเดินเตาะแตะมาเกาะราวไม้ไผ่กลางลานแล้วเดินหมุนไปเรื่อยๆ จึงได้ถึงบางอ้อว่าสิ่งประดิษฐ์จากไม้ไผ่ง่ายๆ ชื่อนี้ แท้ที่จริงคือที่ฝึกให้เด็กเล็กใช้ตั้งไข่และฝึกเดิน เรียกตามประสาชาวบ้านว่า “กระเตเวียน” เห็นแล้วน่ารักและน่าทึ่งในภูมิปัญญาคนโบราณ

ฟังคำอธิบายไป ยืนดู “กระเตเวียน” ไป แต่ใจกลับนึกไปถึงศาลาริมถนนหลวงที่มักขึ้นชื่อตัวเท่าหม้อแกงว่าสร้างโดย ส.ส.คนโน้น ส.จ.คนนี้ นึกถึงเกาะกลางถนนที่ชอบมีป้ายประกาศว่าดูแลโดยท่านรัฐมนตรีโน้น ท่านเทศมนตรีนั้น กับสาธารณูปโภคอีกมากมายที่ต้องมีชื่อติดอยู่จนชินตา ทั้งๆ ที่ความจริงอาจสร้างขึ้นโดยเงินภาษีอากรของชาวบ้าน เพียงแต่เขาคนนั้นเป็นผู้แปรรูปจัดสรรงบประมาณมาลงในเขตหาเสียง

ของตนเองได้เท่านั้น หรือไม่บางทีก็อาจมาจากเงินซึ่งไม่หมดจดนัก แต่ก็เอามาประกาศเสียใหญ่โตว่าเป็นผลงานตน

ระบบที่นักการเมืองบางคนทำตัวเป็น “ผู้อุปถัมภ์” กระทั่งก้าวไปสู่การเป็น “เจ้าพ่อ” เช่นนี้ มีส่วนสำคัญไม่น้อยที่ทำให้ประชาธิปไตยไทยวนเวียนอยู่ในอ่าง วนเวียนอยู่กับการซื้อขายเสียงจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ขนาดว่ามีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ก็ยังนึกไม่ออกว่า เมื่อไรประชาธิปไตยของเราจะลุกขึ้นเดินเองอย่างกระฉับกระเฉงเสียที ไม่ใช่คอยแต่จะฟัง “กระแตเวียน” กันร่ำไปเหมือนอย่างที่เป็นอยู่

คนโบราณเขาให้เด็กเล็กใช้กระแตเวียนตั้งแต่ถึงขวบเศษ จากนั้นก็ให้ฝึกเดินวิ่ง และก้าวกระโดดได้เองตามธรรมชาติ แต่ประชาธิปไตยไทยเราอายุอานามปาเข้าไปร่วม ๗๐ ปี แล้ว...ยังไม่ยอมทิ้งกระแตเวียนเสียที

น่าอายเด็กเสียจริง ๆ

□ สวนศิลปะลูกข้าวหนึ่ง เชียงใหม่, เดือนมกราคม ๑๖.๑๕ น.
กล้อง Nikon Fm2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๔ มม.
รับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๒๒.

กระแตเหียน

๒๓.

ความ
หมาย
ของ
ไม้
ต้นหนึ่ง

๒๓. ความหมาย ของไม้ต้นหนึ่ง

ผมเคยตั้งคำถามกับตนเองว่า ณ วันที่โลกพ้นจากยุคบรรพกาลมานานโซ มนุษย์เล็กใช้ก้อนหินเป็นเครื่องมือเขี่ยสัตว์มากินเป็นอาหารกินานมากแล้ว แต่ยังมีคนกราบไหว้บูชาต้นไม้ เอาผ้าสีๆ ไปสักการะต้นไม้ที่ดูขรุขระหลังจำพวกโพธิ์ ไทร แล้วบ้างก็บนบาน บ้างก็ขัดหาเลขเด็ดด้วยความหวังลมๆ แล้งๆ ว่ารุกขเทวดาท่านอาจเมตตาบันดาลความร่ำรวยมาให้บ้างนั้น

มันสะท้อนว่า มีคนกลุ่มหนึ่งในสังคมที่เคืองกว้าง สันไรที่พึ่งทางจิตใจอย่างรุนแรงหรือไร? แท้ที่จริง มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตประเภทที่พึ่งใจตนเองไม่ได้เลยเช่นนั้นหรือ?

สายของวันปลายหนาว...

ขณะสัญจรอยู่บนถนนสำราญชายโขง จังหวัดมุกดาหาร เพื่อเก็บภาพชีวิตริมฝั่งมหานทีของพี่น้องลาว-ไทย ก็มีบางสิ่งที่ดึงดูดความสนใจให้ต้องหันกล้งอดิตเลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ มิลลิเมตร ไปสำรวจรายละเอียดอันน่าสนใจของภาพที่ปรากฏในเฟรม

เส้นสายของรากที่ทอดกระหวัดกันก่อนหยั่งลึกไปในดิน บ่งบอกความมั่นคงของลำต้นที่มีอายุอานามร่วมร้อยหรืออาจจะเกินร้อย เส้นสายของผ้าสีที่โอบขวงลำต้นไว้

โดยมีร่องรอยของพวงมาลัยแฉวนไว้ระเกะระกะ บ่งชี้ความเป็นที่พึงทางใจของคนจำนวนไม่น้อย ใบเขียวที่อุตสาหะเด็ดตลอดผลออกมาจากการปิดกั้นของผ้าสี ช่วยเสริมส่งองค์ประกอบและเรื่องราวของภาพให้สมบูรณ์ขึ้น สุดท้ายคือแดดตอนแปดโมงที่สาตสีเหลืองทองนุ่มนวลมาจากฝั่งลาว เป็นบทสรุปของภาพที่เชื้อชวนให้ตั้งคำถามขึ้นในใจภาพนี้ คำถามที่ไม่ได้ใส่ใจจะหาคำตอบเท่าไรนัก

แต่...หลายเดือนต่อมา ผมก็ถูกยัดเยียดให้ได้คำตอบโดยบังเอิญ ทั้งๆ ที่เกือบจะลืมภาพนี้ไปแล้ว

ได้คำตอบจากชาวเจ้าอาวาสวัดปทุมคงคาเป็นนายทหารระดับเสนาริการออกหลอกลวงชาวบ้านตอนกลางวัน ตกตอนค่ำไปกินข้าวในสวนอาหาร พอดึกๆ ก็ค้างแรมกับสีกาในคฤหาสน์ลึกลับ ที่น่าเศร้าใจยิ่งนักคือทำมานานมากแต่ไม่มีใครกล้าแตะต้องเพราะเป็นพระทรงอิทธิพล ขนาดระดมพระมาตั้งมือבחนหรือค่านใครก็ได้ ที่น่าสลดใจสุดๆ คือเจ้ากูอ้างว่าแม้จะปลอมตัวเป็นทหารแต่ยังไม่หลุดจากความเป็นพระ เพราะยังสวมสบงและอังสะไว้ข้างใน...โอ้ อมิตตพุทธ

ความจริงก่อนและหลังข่าวนี้ ก็มีข่าวพระปลอมตัวเที่ยวคาเฟ่ และพระเปิดสายเช็กส์ไลน์กับสีกาจนถูกจับได้คาหลักฐานแทบ โดยพระที่ถูกกล่าวหาทั้งหมด ล้วนมีสมณศักดิ์เป็นพระผู้ใหญ่ของวัดสำคัญในกรุงเทพฯ และปริมณฑลทั้งสิ้น จนหลายฝ่ายออกมารณรงค์ให้ญาติโยมเลิกทำบุญด้วยการถวายเงินให้พระเป็นการส่วนตัวได้แล้ว เพราะนี่คือต้นเหตุให้พระเสียคน แต่ผมคิดว่าประเด็นสำคัญอยู่ที่คนไทยนับถือศาสนาที่ “รูปแบบ” มากกว่า “เนื้อหา” หรือ “แก่นแท้” ของคำสอนแห่งองค์ศาสดา เราจึงมีวงการพระเครื่องที่เฟื่องฟูด้วยเงินหมุนเวียนนับร้อยล้าน มีคนเข้าคิวรอให้หลวงพ่อกุณ

เคาะหัวมากกว่าคนที่สนใจจะเข้าให้ถึงแก่นแท้ของพระไตรปิฎก และยังไม่ต้องพูดถึงคนที่
คอยฉวยเงินตามคำโฆษณาว่าจะได้ขึ้นไปถวายข้าวพระพุทธรูปบนอายตนะนิพพาน
 ฯลฯ

คนไทยวันนี้ ช่างขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจกันเสียจริง ๆ

เช่นนี้แล้ว เราจะดำเนินคดีต่อไป

หากใครจะบอกว่า...ไปทำบุญหรือบ่นบานกับต้นไม้ยังสบายใจกว่า

พล. ก่อนหน้าที่จะเขียนบทความนี้หนึ่งวัน ผมแวะไปทำธุระที่อาคารแห่งหนึ่ง ซึ่งมีโรงเรียนโหรนานาชาติเปิดสอนอยู่ห้องหนึ่งด้วย ผมพบว่าในบรรดาลูกศิษย์ที่กำลังจำเรียนอย่างตั้งใจกลุ่มนั้น มีพระรูปหนึ่งรวมอยู่ด้วย เราต้องตั้งคำถามใหม่ว่า หลวงพี่ท่านเรียนโหราศาสตร์ไปเพื่ออะไร ? และ ณ วันที่เขียนบทความนี้ หนังสือพิมพ์มติชนรายวันพาดหัวข่าวว่า ...ไลน์ “เช็กซ์โฟน” สึก ฉาวอีกพระวัดโพธิ์ ทำเสน่ห์-คุณไสย...

□ रिमถนนสำราญชายโขง อำเภอเมืองมุกดาหาร, เดือนมกราคม ๐๘.๒๕ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ มม. ที่ระยะ ๕๐ มม.
รูรับแสง F.๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที ฟิล์มASA ๕๐ □

แต่...ไอ้เหมีนและอีก้วน่า

ต้นฝนปีนั้น ผมไม่ได้ไปหัวหินทางรถไฟ แต่ก็ชอบจะไปนั่งเล่นเย็นๆ ใจที่สถานีรถไฟหัวหินซึ่งถือเป็นสถานีรถไฟในดวงใจ ด้วยความสวยคลาสสิกติดอันดับ ๑ ใน ๕ ของประเทศ วันนั้นเป็นวันธรรมดา จึงไม่มีนักท่องเที่ยวพลุกพล่าน เจ้าตูบตัวนี้จัดแจจซูกเสาอาศัยนอนเล่นได้สบายใจเฉิบ ลองยกกล้องมองภาพผ่านเลนส์มูมกว้าง ก็พบความขริบขล้งของสถานีเก่าแก่ พร้อมๆ กับความเหงา เมื่อมีสุนัขตัวเล็กๆ ตัวหนึ่งเป็นสิ่งที่เปรียบเทียบ

ล้นชัตเตอร์บันทึกภาพนี้แล้ว ก็ให้รู้สึกคิดถึงสุนัขอีกตัวหนึ่งเป็นกำลัง

.....

บ้านเราไม่ได้เลี้ยงสุนัขมานานมากกว่าสิบปีแล้ว นับตั้งแต่คุณพ่อผมเริ่มรำคาญเสียงเห่าและเบื่อการกำจัดเห็บที่ซูลมุนุ่นวาย สุนัขที่มีอยู่ ๒-๓ ตัวถูกจ่ายแจกไปให้เพื่อนฝูงของพ่อที่ปรารถนาจะเลี้ยงดูมันไว้เป็นเพื่อน และพร้อมที่จะยอมรับความยุ่งยากบางประการที่อาจเกิดขึ้น

แต่อยู่มาวันหนึ่ง ซอยแคบๆ หน้าบ้านเราถูกจับจองโดยสุนัขจรจัดตัวหนึ่ง มาอาศัยพิงพิงซูกห้วนอนทั้งตอนกลางวันกลางคืน เนื้อตัวมอมแมมของมันทำให้หลานๆ ข้างบ้านผมเรียกมันว่า “ไอ้เหมีน” เด็กที่มาช่วยงานบ้านเล่าให้ฟังว่ามันซัดเซพเนจรมาจากไหนไม่รู้ เมื่อแรกไปอาศัยที่ซอกคอนโดมิเนียกลางซอย แต่ก็ถูกหมาเจ้าถิ่นไล่กัดเอา ที่สุดเลยมาพิงพิงซอยหน้าบ้านเราซึ่งปลอดภัยกว่า

เราเองไม่ได้ใส่ใจกับมันนัก เพราะรู้กันว่าไม่มีทางที่พ่อผมจะยอมให้อั้วเหม็นเข้ามาเป็นสมาชิกบ้านเราได้เลย จึงไม่มีใครให้ข้าวให้น้ำมัน แต่คนในซอยที่เดินผ่านไปผ่านมาบางคนก็เอาข้าวมากองไว้ให้มันกินด้วยความสงสาร อั้วเหม็นจึงมีที่กินที่นอนเสร็จสรรพ ช่วงที่ลมหนาวพัดแรง เราก็อดสงสารมันไม่ได้ เด็กแม่บ้านเราเอาเสื้อยืดเก่าๆ ไปใส่กันหนาวให้มัน ตกดึกมันก็แอบมุดหัวเข้ามานอนหลบลมหนาวใต้ท้องรถผม พอเช้าขึ้นก็มุดกลับออกไปอยู่นอกรั้ว

ผมเองยุ่งกับงานจนไม่ได้สนใจมันมากนัก แต่เท่าที่สายตาไปสังเกตพฤติกรรมของมัน ผมพบว่าอั้วเหม็นต่างจากสุนัขจรจัดตัวอื่นๆ โดยเฉพาะตรงแววตาที่ดูเป็นมิตร ผิดวิสัยหมาข้างถนน ยิ่งไปกว่านั้นคือเมื่อเด็กแม่บ้านเอาขนมไปให้มันกิน มันก็นั่งลงอย่างดีแล้วยกขาขึ้นข้างหนึ่งแสดงอาการขอ และสิ่งที่ผมเห็นกับตาคือบางที่มันก็นั่งลงแล้วยกสองขาขึ้นไหวเป็นดิบเป็นดี

พวกเราลงความเห็นตรงกันว่าอั้วเหม็นไม่ใช่สุนัขจรจัดโดยกำเนิด มันต้องเคยเป็นหมาบ้าน เจาะจงลงไปได้อาจจะเป็น “บ้านมีรั้ว” เสียด้วยซ้ำ และบ้านนั้นก็น่าจะให้อั้วเหม็นคลุกคลีเข้าออกในบ้านเป็นอย่างดี มันจึงดูเป็นมิตรกับคนมากกว่า จะแสดงอาการหวาดระแวง (จะโดนจับ) เหมือนหมาข้างถนนทั่วๆ ไป จะว่ามันหลงทางมารีก็ไม่น่าจะใช่ แต่เพราะเจ้าของเบื่อแล้วทิ้งมันน่าจะเป็นไปได้มากกว่า หรือไม่มันก็อาจไปติดโรคผิวหนังที่ไหนมา พอเริ่มไม่สวยไม่น่ารักก็เชี่ยทิ้ง

หยิบเรื่องอั้วเหม็นมาพูดเพราะนี่เป็นปัญหาหนึ่งของคนเมือง โดยเฉพาะเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ ที่ชี้เห่ออะไรเป็นพักๆ พอเบื่อก็ทิ้ง เคยไปนั่งคุยกับพระที่วัดแถวสะพานกษัตริย์ศึก ท่านบ่นว่า มีภาระต้องเลี้ยงดูหมาแมวที่คนเบื่อแล้วเอาปล่อยวัด

ในแต่ละเดือนเป็นเงินจำนวนมาก ต้องจัดเวรให้พระเณรหุงข้าวเลี้ยงเป็นกระทะใหญ่
ทุกวัน จะทำไม่รู้ไม่ชี้ก็ไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องเมตตาธรรม มนุษยธรรม ซึ่งนับวันจะมี
คนเอาหมาแมวใส่ลังมาปล่อยวัดมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่น่าขาก็คือวันดีคืนดีมีคนมาด้อมๆ
มองๆ เลือกขโมยหมาแมวที่ดูดีเอาไปเลี้ยงก็ยังมี แต่น้อยกว่าที่มาปล่อยมากนัก

มีเพื่อนคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า ช่างๆ บ้านปลูกต้นไม้ติดรั้วบ้าน มันจึงแผ่กิ่งก้าน
ข้ามรั้วมาด้วย วันดีคืนดีกำลังนั่งซักผ้าอยู่ เกิดมีอีก๊วนาคลานข้ามรั้วเข้ามา เป็นภาระ
ให้เขาเลี้ยงดู สันนิษฐานว่าคงถูกเจ้าของปล่อยทิ้ง เหตุผลก็เพราะหางมันขาด ทำให้
ไม่สวยเหมือนตอนที่เห่อใหม่ ๆ

อุทาหรณ์จากไอ้เหมีนและอีก๊วน่าบอกเราว่า อาการชี้เห่อตามแพ้นั้นของคนกรุง
ที่ฟุ้งเฟ้อ นั้น ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ดังนั้น ถ้าคิดว่าจะไม่พร้อมก็จงอย่าหาหา
ใส่หัว ด้วยการเห่อเลี้ยงสัตว์ตัวนั้นตัวโน้น เพราะกรรมมันตกกับสัตว์ผู้นำสงสาร
กับพระและเณรที่ออกปากบ่นกับใครไม่ได้ เท่ากับทำบาปเสียมากกว่าจะได้บุญ

ด้วยปรารถนาว่า

ไอ้เหมีนจะเป็นสุนัขจากบ้านมีรั้วตัวสุดท้าย

ที่ถูกปล่อยทิ้งออกมา

□ สถานีรถไฟหัวหิน ประจวบคีรีขันธ์, เดือนมิถุนายน ๐๙.๔๔ น.
กล้อง Nikon Fm2 เลนส์มุมกว้าง ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม. รูรับแสง F๘
ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที ฟิล์ม ASA ๕๐ □

๒๔.

แต่...

ไอ้เหมีน

และ

อี๊กวน่า

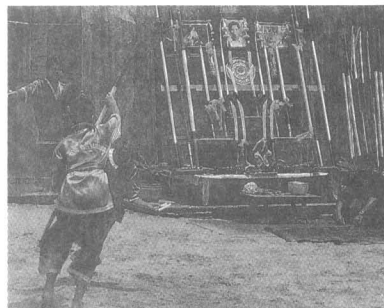
๒๕.

คิดถึง
บ้าน

คิดถึงบ้านบุ

บ่ายวันหนึ่ง

ภาพการแสดงกระบี่กระบองเบื้องต้น อาจมิได้ดูเด็ด
โดดเด่นกว่าที่เคยเห็นมาสักเท่าใด จากหลังก็เป็นเพียงรั้วสังกะสี
ปอนๆ ที่นั่งคนดูก็เพียงเอาเก้าอี้พลาสติกมาตั้ง เอาเต็นท์มา

กางคุ่มแดด ส่วนลานแสดงนั้นเล่า เมื่อไม่กี่วันก่อนหน้านี้อยังเป็นกองขยะของชุมชนอยู่เลย

ที่ริมรั้วมีชาวบ้านมามุงดูอยู่พอประมาณ นอกจากเด็กๆ ที่มาส่งเสียงเชียร์เพื่อนๆ พี่ๆ
นักแสดงของพวกเขาแล้ว ยังมีคุณย่าคุณยายมากอยให้กำลังใจลูกหลาน นี่อาจจะเป็นการดูรอบที่
ยี่สิบหรือมากกว่านั้น ทว่าเววตาของผู้อาวุโสยังเปล่งประกายฉายแววแห่งความภาคภูมิใจ ทุกครั้ง
ที่มีเสียงปรบมือดังขึ้นจากผู้ชม ซึ่งก็คือนักท่องเที่ยวผู้ร่วมรายการ “ล่องเรือสืบสานตำนานคลอง
บางกอกน้อย” ของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร แล้วแวะขึ้นมาชมการแสดงที่นี่...

ชุมชนบ้านบุ ละแวกวัดสุวรรณาราม ริมคลองบางกอกน้อย ผังธนบุรี

ชุมชนเก่าแก่ที่ก่อตัวขึ้นตั้งแต่ครั้งแรกสร้าง “วัดทอง” ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ก่อนที่ล้นเกล้า
รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จะพระราชทานนาม “วัดสุวรรณาราม” ส่วนชื่อ “บ้านบุ” ก็ตั้งขึ้น
ตามอาชีพสำคัญของชาวบ้าน คือการเป็นแหล่งชุมนุมช่างทำชันลงหิน หรือเครื่องบุ งานหัตถกรรม
ที่ต้องใช้ทั้งฝีมือลายมือ ความประณีตและน้ำอดน้ำทน เพราะขั้นตอนสำคัญของการทำชันลงหิน คือ
การเอาโลหะ ๓ ชนิด คือ ทองแดง ดีบุกและทองมัลล่อ ใส่ลงในบาหลอมหมกกลงไปในถ่านไฟ จน
ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน ก่อนนำมาขึ้นรูปเป็นชันและภาชนะต่างๆ

ตราบนานวันนี้ บ้านบุก็ยังเป็นแหล่งผลิตชันลงหินจากสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ยังหลงเหลืออยู่
เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย

ทว่า การเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีทั้งชาวบ้านดั้งเดิมและผู้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ใหม่ ทำให้
หน่ออ่อนของปัญหาสังคมฟักตัวขึ้นในชุมชนอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ พ่อค้ายาเสพติดจึงมองเด็ก ๆ

ในชุมชนตาเป็นมัน รวากับสุนัขจึงจอกเจ้าเล่ห์กำลังจ้องจะตะครุบเหยื่อผู้ไร้เดียงสา บ้านบุจึงไม่ต่างจากอีกหลายชุมชนในกรุงเทพมหานคร ที่อยู่ในจุดล่อแหลมและมีหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งอนาคตที่น่าห่วงใย

จนกระทั่งราวปีเศษที่ผ่านมา ชื่อ “บ้านบุ” ถูกกล่าวถึงอีกครั้ง คราวนี้ไม่เพียงตอกย้ำอดีตที่เป็นแหล่งหัตถกรรมชั้นลงหินแห่งเดียวของเมืองไทย แต่ยังปรากฏชื่อ “กระป๋องบองค่ายบ้านบุ” ให้เลื่องลือ ทำให้นักท่องเที่ยวที่ล่องเรือชมคลองบางกอกน้อย แล้วแวะขึ้นชมภาพจิตรกรรมฝาผนังระดับ “ชั้นเอก” ของกรุงรัตนโกสินทร์ที่วัดสุวรรณาราม ต่อด้วยรายการชมโรงงานผลิตชั้นลงหิน แล้วก็มีไม่พลาดชมการแสดงกระป๋องบองค่ายบ้านบุ ก่อนลงเรือล่องคลองต่อไป

การปรากฏตัวของกระป๋องบองค่ายบ้านบุ ไม่เพียงบ่งบอกว่า บัดนี้ ชาวบ้านได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนในรูปของ “ประชาคม” ที่เข้มแข็งแล้ว หากยังเป็นสัญญาณบอกว่อนาคตของเด็กๆ ในชุมชนน่าจะมีหนทางที่สดใสขึ้น เมื่อผู้ใหญ่เห็นความสำคัญของการสร้างกิจกรรมให้เด็กๆ ได้แสดงออก เกิดกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ซึ่งพร้อมจะสูญหายไปตามกาลเวลา หากไม่มีคนรุ่นใหม่สืบทอดไว้

ทว่า...การเกิดย่อมเจ็บปวด

ช่วงแรกของการฟื้นฟูเต็มไปด้วยอุปสรรค ไม่เพียงขาดแคลนสนามและอุปกรณ์ฝึกซ้อม แต่แม้กระทั่งเด็กๆ เองก็ไม่ค่อยให้ความสนใจกับสิ่งที่พวกเขาคิดว่าเก่าและเชย ไม่เหมือนการเดินตามจังหวะดนตรีที่กลื่อนกล่นอยู่ในจอทีวี. จวบจนเมื่อมีกลุ่มเด็กที่เป็นหัวเรียวหัวแรง เรียนรู้วิชาและฝึกฝนจนจะพอแสดงอวดใครๆ ได้ และโดยเฉพาะเมื่อศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดรายการล่องคลองบางกอกน้อยขึ้น การต้อนรับอาคันตุกะผู้มาเยือนด้วยโชว์กระป๋องบองทุกๆ วันเสาร์ ก็เริ่มดึงดูดเด็กใหม่ๆ เข้าสู่ค่าย แม้รายได้จะไม่สูงนักในแต่ละสัปดาห์ แต่ก็เพียงพอจะนำมาเลี้ยงอาหารกลางวันให้เด็กๆ ได้อิ่มหน้า และยังเป็นทุนจัดหาอุปกรณ์การแสดงให้มีจำนวนมากขึ้น รวมถึงการผ่อนส่งเครื่องเสียงสำหรับขยายเสียงผู้บรรยายและเสียงดนตรีให้คึกคักยิ่งขึ้นด้วย

ความเข้มแข็งของประชาคมบ้านบุญยังส่งผลต่อชุมชนเพื่อนบ้าน เมื่อมีการรับเอาขนมไทยๆ มาบรรณาการแขกผู้มาเยือน ใครถูกใจก็สามารถซื้อติดไม้ติดมือกลับไปได้

ทุกวันนี้ พัฒนาการของกระบี่กระบองค่ายบ้านบุญ ก้าวไปถึงขั้นได้รับเชิญไปแสดงตามโรงแรมใหญ่ๆ กระทั่งเป็นตัวแทนของชาวทมิฬในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ท่ามกลางความสำเร็จอันเกิดจากความร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน ยังมีบุคคลที่เด็กๆ จะไม่ลืม คือเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ “รพีพัฒน์ เกษโกศล” อดีตนักพัฒนาชุมชนเขตบางกอกน้อย ซึ่งทุ่มเททั้งหยาดเหงื่อ แรงกาย ความตั้งใจ และกระทั้งเงินเดือนของเขาเอง ทำให้บ้านบุญเป็นประชาคมตัวอย่างอันน่าชื่นชมในวันนี้

กลางเดือนมีนาคม ๒๕๕๓

เห็นภาพข่าวเด็กจากสถานพินิจหลายแห่งพังกำแพงหนีออกมาสู่โลกภายนอก ผมรู้สึกมีนงง ไม่คิดว่าจะมีเด็กต้องคดีมากขนาดนี้ ที่น่าเศร้าใจคือส่วนใหญ่ต้องคดียาเสพติด ผมนั่งนั่งจ้องมองข่าวด้วยความปวดร้าวอยู่เนิ่นนาน แล้วเด็กกลุ่มแรกที่ผมคิดถึงในห้วงคำนึง คือเด็กๆ บ้านบุญ คิดถึงแววตาใสๆ ของเจ้าจุกที่มานั่งเชียร์พี่ๆ คิดถึงฉากสังกะสีปอนๆ ลานแสดงที่พัฒนาจากกองขยะ และใบหน้าที่เปื้อนเหงื่อแต่เปี่ยมรอยยิ้มอยู่เสมอของอดีตนักพัฒนาชุมชนหนุ่มคนนั้น

ผมเพียงอยากบอกว่า

เขาสมควรได้รับการค้อมคารวะจากสังคมไทย

□ ชุมชนบ้านบุญ กรุงเทพมหานคร, เดือนพฤษภาคม ๑๐.๓๐ น.
กล้อง Nikon Fm2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๘๐ ม.ม.
รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

เสียงก้องจากปากมุล

วันพุธท้ายสุดของเดือนมิถุนายน...

หลังจากข้าวมือคำเริ่มเรียงเม็ด มันคือเวลาพักผ่อนจากงานหนักมาตลอดทั้งวัน หยิบหนังสือพิมพ์กรอบเข้าที่ไม่มีเวลาอ่านเลยตั้งแต่เช้า...มาวางข้างๆ ขณะมีกตริโมท ทีวี. ติดตามข่าวสาร หรืออาจหาความบันเทิงจากละครบ้าง แต่ยังไม่ทันได้ดู รายการไหนเป็นชิ้นเป็นอัน ก็พลันมีเสียงดังอีกทีกึกขึ้นจากถนนใหญ่ ซึ่งมันจะต้องเกิดจากแหล่งเสียงที่ดังมาก เพราะบ้านที่อยู่ลึกเข้ามาในซอยพอสมควรยังต้องรำคาญ

ตัดสินใจเปิดหน้าต่างออกไปตั้งใจฟังให้ชัดๆ คุณพระช่วย! เสียงเครื่องขุดเจาะถนนกำลังทำงานทะลุทะลวงอย่างเอาจริง โอ นี่มันสามทุ่มแล้ว แต่การทำงานเพิ่งเริ่มขึ้น แล้วจะไปสิ้นสุดเอาเมื่อไร ก็ถนนสุขุมวิทสารเพ็งมีการซ่อมไปหยกๆ แล้วนี่ยังมาขุดเจาะหา...อันได้อีก ?

โววายอยอยู่ในใจตามประกาศคนเมืองซีบ่น แล้วก็ขมใจลุ่นให้จบงานสักเที่ยงคืน พอให้ได้หลับได้นอนเอาแรงไว้ทำงานวันพรุ่งบ้าง แต่..จนกระทั่งตีสอง เสียงทรมานใจยังไม่มีทีท่าจะเงียบลง ตัดสินใจเดินออกไปไถ่ถาม ความจริงต้องพูดว่าตะโกนถาม แข่งกับเสียงเครื่องเจาะอันดุดัน หัวหน้าคนงานก็คงขี้เกียจอธิบาย หยิบจดหมายที่ส่งถึงเจ้าของบ้านริมถนนว่า พวกเขาเป็นบริษัทเอกชนซึ่งรับจ้างสำนักระบายน้ำ มาทำการซ่อมและปรับปรุงฝาท่อระบายน้ำบนถนนสุขุมวิท ๙๓ จุด และเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการจราจร จึงต้องทำงานระหว่างสามทุ่มถึงตีห้า เป็นเวลาประมาณ ๑ เดือน !

รับทราบข้อความแล้วก็เดินกุมขมับเข้าบ้าน ไม่ปฏิเสธหรือกว้างงานที่ทำอยู่นี้ ในที่สุดแล้วจะช่วยให้สะดวกสบายขึ้น แต่อย่างไรจะแบ่งเวลาให้ได้นอนหลับพักผ่อน กันบ้าง และที่สำคัญคือถ้างานนี้ทำพร้อมๆ กับการบูรณะซ่อมแซมถนนเสียตั้งแต่ เมื่อเดือนก่อน ก็คงจะไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ และไม่ต้องมาขุดเจาะให้เหนื่อย หุนหายหัวใจเช่นนี้

เดินป่วนกลับเข้าบ้าน แล้วก็นั่งรอสงบปากสงบคำจนเกือบตีห้า หัวจึงได้ ตะหมอน !

วันพฤหัสบดีแรกของเดือนกรกฎาคม...

สามทุ่มแล้ว เสียงเครื่องขุดเจาะเริ่มทำหน้าที่ของมันเช่นวันวาน แต่ระดับเสียง เบาลงเพราะงานเริ่มขยับจากปากซอยไปเล็กน้อย ทว่า พลันเมื่อกตริโมททีวี.ไปที่ ช่อง ๙ อสมท. กลับมีอีกเสียงหนึ่งที่ดังอย่างทรงพลังมากกว่า ทั้งๆ ที่ก็ไม่ได้กดปุ่ม เสียงทีวี.แข่งกับเครื่องขุดเจาะถนนเลย แต่ที่มันดังกว่าเพราะเป็นเสียงของคนจนที่ ประสบปัญหาจากการสร้างเขื่อนปากมูล ผ่านมาทางรายการ “ลานบ้านลานเมือง” ฟังพ่อแก่แม่เฒ่าระบายปัญหาคับอกของพวกเขาผ่านรายการนี้แล้ว เสียงขุดเจาะที่ อีกทีก็อยู่นอกหน้าต่าง กลับบางเบาเหมือนเสียงจิ้งหรีดไรไร !

แม่บ้านนุ่งผ้าซิ่นสวมเสื้อคอกระเช้าคนหนึ่ง ลูกขึ้นพูดผ่านไมค์อย่างฉาดฉาน และจริงใจประสาชื่อว่า เขื่อนปากมูลผลิตไฟฟ้าไปให้คนในเมืองสบาย แต่ทำลายอาชีพ การทำประมงน้ำจืดที่เลี้ยงปากเลี้ยงท้องคนลุ่มน้ำนี้ไปโดยสิ้นเชิง

“...เห็นว่าเพิ่นสร้างบันไดปลาโจน ช่วยให้ปลาฉลามกระโดดข้ามไปวางไข่เหนือ เขื่อนเหมือนแต่ก่อน แต่เพิ่นปู้หรือว่าปลาที่ว่ายทวนน้ำขึ้นมาวางไข่ มันก็เหมือนคน

กำลังอ้อมท้องแก่ สีไปกระโดดโลดเต้นจิ้งจอกหวา ?”

เปรียบเปรยง่าย ๆ แต่ได้ใจความ และบาดลึกลงไปจิตใจคนฟัง เรียกเสียงปรบมือสนั่นวงสนทนา ชนิดที่คนเมืองขี้นป่นได้ยินแล้วอ้าปาก ตาค้าง

นักวิชาการท่านหนึ่งอธิบายด้วยท่วงทีสุขุม ไม่มีน้ำเสียงดุดันแบบไฮปาร์ก มาเจือปน ว่าการชุมนุมประท้วงอย่างต่อเนื่องยาวนานของชาวบ้านปากมูล เป็นการประกาศให้รัฐบาลและคนเมืองรู้ว่า ชาวบ้านรู้ว่าเขื่อนอาจไปสร้างความเจริญให้ประเทศชาติ พร้อม ๆ กับสร้างความสลายให้คนเมือง แต่เมื่อชาวบ้านต้องเสียสละหลายสิ่งหลายอย่าง ทั้งอาชีพทำกิน ทั้งสังคม ชุมชนและวิถีวัฒนธรรมลุ่มน้ำมูลที่มีมานาน ต้องสลายไปเมื่อมีการกันเขื่อนขนาดใหญ่อย่างเขื่อนปากมูล

“...เมื่อชาวบ้านยอมเสียสละ รัฐก็ต้องประเมินค่าของการเสียสละให้สมน้ำสมเนื้อกัน เพื่อให้ชาวบ้านไปสร้างชุมชนและวิถีวัฒนธรรมขึ้นใหม่ ไม่ใช่ผลิตไฟฟ้าข้ามหัวชาวบ้านไปโดยไม่เหลียวแลเขาเลย โดยสรุปแล้วก็คือ ที่ผ่านมารัฐประเมินค่าแห่งการเสียสละของชาวบ้านน้อยเกินไป...”

ถึงตรงนี้ เสียงคำรามของเครื่องชุดเจาะนอกหน้าต่าง กลายเป็นเพียงเสียงลูกแมวร้องห้าว เพราะเสียงที่มาไกลจากเขื่อนปากมูล กลับดังก้องเข้าไปในหัวจิตหัวใจมากกว่า แม้ว่าบางรูปแบบของการประท้วง ผมอาจจะไม่เห็นด้วยนักก็ตาม

□ แม่ น้ำมูล อุบลราชธานี, เดือนกรกฎาคม ๑๗.๕๕ น.
กล้อง Nikon FE2, เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๑๐ ม.ม. รูรับแสง F๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

២៦. ឆ្នេរក្បែរទន្លេសាបា

๒๗.

จาก
ครรภ์
มารดา
ถึง
เชิง
ตะกอน

จากกรรมมารดา ถึงเชิงตะกอน

“...ตายแล้วเผาผมเถิด อย่าฝัง คนอื่นจะได้มีที่ดินอาศัยและทำกิน
และอย่าทำพิธีรีตองในงานศพให้วุ่นวาย...”

ศาสตราจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์

สำหรับชายคนหนึ่งที่สร้างคุณประโยชน์ให้มาตุภูมิอย่างใหญ่หลวง ทว่ากลับ
สั่งเสียให้คนข้างหลัง อย่าวุ่นวายกับการจัดงานศพของเขา ทำให้เรายากจะสรรหาคำ
จำกัดความใดๆ มาอธิบายความหมายของท่านได้ทัดเทียมกว่าคำว่า...อยู่อย่างยิ่งใหญ่
ตายอย่างมีเกียรติ

ในบทความเรื่อง “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากกรรมมารดาถึง
เชิงตะกอน” ซึ่งเปรียบได้ดั่ง “พินัยกรรม” ล้ำเลิศค่า ที่ศาสตราจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์
ทิ้งไว้ให้คนไทยและมวลมนุษยชาติ ท่านยังได้สั่งเสียไว้อีกว่า เมื่อท่านตายแล้ว ยังมี
ทรัพย์สินสมบัติเหลืออยู่ก็ให้เก็บไว้ให้ภรรยาท่าน จนเธอพอใจ ถ้าลูกยังเล็กอยู่ก็เก็บไว้
เลี้ยงให้โต “...แต่ลูกที่โตแล้ว ไม่ให้ นอกนั้นรัฐบาลควรเก็บไปหมด จะได้ใช้เป็นประโยชน์
ในการบำรุงชีวิตของคนอื่นๆ บ้าง...”

อาจารย์ป๋วยเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ท่านมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐาน
เศรษฐกิจของชาติ โดยเฉพาะเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
ซึ่งแม้จะทำงานในรัฐบาลทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งไม่มีฝ่ายค้านคอยตรวจสอบ

สอบการทำงาน แต่ท่านก็ปฏิเสธที่จะมีรถประจำตำแหน่งคันใหม่ ปฏิเสธบ้านหลังใหม่ และปฏิเสธกระทั่งตำแหน่งรัฐมนตรีที่จอมพลหยิบยื่นให้ หลังจากที่ท่านเคยปฏิเสธที่จะเปลี่ยนชื่อตามคำแนะนำของจอมพล ด้วยเหตุผลว่าชื่อ ป๋วย เป็นมงคลนาม แปลว่า ดินที่พูนต้นไม้ ให้งอกงาม

ทว่าสิ่งที่ผมประทับใจท่านมานานก่อนที่ท่านจะจากโลกไป คืออาจารย์ป๋วยทำงานใหญ่ให้ชาติบ้านเมือง แต่ท่านไม่ลืมนื่องเล็กๆ ที่มีความสำคัญสำหรับสามัญชน ในบทความ“คุณภาพแห่งชีวิตฯ” นอกจากท่านจะประกาศเจตนารมณ์ของสามัญชนว่าบ้านเมืองต้องมีชื่อมีแปะ ไม่มีการข่มขู่ กดขี่ หรือประทุษร้ายกันแล้ว ท่านยังประกาศว่า...

“...ในฐานะที่ผมเป็นมนุษย์ ผมต้องการอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสืออื่นๆ ที่ไม่แพงนัก จะฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ก็ได้ โดยไม่ต้องทนรบกวนจากการโฆษณาชวนเชื่อ

ผมต้องการสุขภาพอนามัยอันดี และรัฐบาลจะต้องให้บริการป้องกันโรคแก่ผมอย่างฟรีกับบริการการแพทย์ รักษาพยาบาลอย่างถูกอย่างดี เจ็บป่วยเมื่อใดหาหมอหาพยาบาลได้สะดวก

ผมจำเป็นต้องมีเวลาว่างสำหรับเพลิดเพลินกับครอบครัว มีสวนสาธารณะที่เขียวชอุ่ม สามารถมีบทบาทและชมศิลปะวรรณคดี นาฏศิลป์ ดนตรี วัฒนธรรมต่างๆ เทียวงานวัด งานลอยกระทง งานนักขัตฤกษ์ งานกุศลอะไรได้พอสมควร ผมต้องการอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจและน้ำบริสุทธิ์สำหรับดื่ม

เรื่องอะไรที่ผมทำเองไม่ได้ หรือทำได้แต่ไม่ดี ผมก็จะขอความร่วมมือกับเพื่อนฝูงในรูปสหกรณ์หรือสโมสร หรือสหภาพ จะได้ช่วยซึ่งกันและกัน

เรื่องที่ผมเรียกร้องข้างต้นนี้ ผมไม่ได้เรียกร้องเปล่า ผมยินดีเสียภาษีอากรให้ส่วนรวมตามอัตรา...

วันนี้ ยังมีอีกหลายเรื่องที่สังคมไทยต้องเร่งกระทำเพื่อพัฒนา “คุณภาพชีวิต” ของประชาชนให้ได้มาตรฐานตามเจตนารมณ์ของอาจารย์ป๋วย ผมจึงเห็นด้วยกับบุตรชายของท่านที่ว่า การสร้างอนุสาวรีย์ให้ท่าน ไม่ได้สำคัญไปกว่าการเผยแพร่แนวคิดของท่าน และช่วยกันลงมือปฏิบัติเพื่อให้เจตนารมณ์ของท่านเป็นจริงในเร็ววัน

.....

อนุสนธิจากการอสังกรรมของอาจารย์ป๋วย ตกตะกอนในใจผมเมื่อเย็นย่ำสนธยาของวันที่เรา - พ่อ แม่ ลูก พาไปพักผ่อน ณ ชายหาดบางแสนอันเงียบสงบ ซึ่งจะว่าไปแล้ว นับแต่วันที่พายุโศกเศร้าขึ้นมาเป็นดาวดวงใหม่ บางแสนก็เหมือนดาราในวัยร่วงโรย เพราะหาดทรายก็ไม่ขาว น้ำทะเลก็ไม่ใส แต่มีจุดเด่นคือถนนหนทางสะอาดสะอ้าน ต้นไม้เขียวขจี ไม่มีผู้คนอลหม่านล้นแปด

และที่สำคัญเหนืออื่นใดทั้งหมด คือเย็นวันนั้นมี“คุณภาพชีวิต” อันปรากฏเป็นรูปธรรมให้ประจักษ์ได้จากความรักความผูกพันระหว่างพ่อ แม่ ลูก โดยมีดวงตะวันยามเย็นเป็นประจักษ์พยาน แม้ในภาพนี้จะไม่มียุโรปารวมอยู่ด้วย แต่เมื่อลูกโตขึ้น ผมก็ภูมิใจจะบอกให้เขารู้ว่า...ใครเป็นคนถ่ายภาพที่มีความหมายยิ่งภาพนี้

ด้วยคารวะ ศาสตราจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เยี่ยงบิดามารดา

□ ชายหาดบางแสน ชลบุรี, เดือนมิถุนายน ๑๙.๑๐ น.
กล้อง Nikon Fm2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๕๐ ม.ม. รูรับแสง F๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

ไอ้เจ้าปราสาทน้อย

ลักเซมเบิร์ก เป็นประเทศเล็กๆ... เล็กที่สุดในยุโรป
ทั้งประเทศมีพื้นที่น้อยกว่าจังหวัดสระแก้วของไทย

ชื่อ “ลักเซมเบิร์ก” มีความหมายว่า ปราสาทหลังน้อย
แต่สิ่งที่ประเทศนี้มีอยู่เยอะกว่าประเทศอื่นๆ โดยวัดจากอัตราเฉลี่ยของประชากร คือผู้สูงอายุ
หรือคนแก่

มิได้หมายความว่าลักเซมเบิร์กเป็นประเทศที่อ่อนแอ เพราะผู้สูงอายุในประเทศนี้เป็น
คนแก่คุณภาพ มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ จำนวนคนแก่กับผู้ป่วยไข้จึงไม่สัมพันธ์กัน เพราะ
มีคนแก่มาก แต่มีคนป่วยใช้น้อย ตรงกันข้ามกับบางประเทศที่มีอัตราการเกิดสูง มีเด็กและ
คนหนุ่มสาวมาก แต่ก็มีสถิติผู้ป่วยไข้มากจนน่าตกใจ

เหตุเพราะลักเซมเบิร์กเป็นประเทศที่ได้รับการยกย่องว่ารักษาสິงแวดล้อม และดูแล
ประชาชนในเรื่องสุขอนามัยดีที่สุดในโลก ภาพที่ผมประจักษ์ตาเมื่อต้นหนาวปี
นั้น คือสวนสาธารณะขนาดใหญ่มาก เมื่อเทียบกับขนาดของเมืองลักเซมเบิร์ก ซึ่งเล็กขนาดเดิน
เที่ยวเดียวเดียวก็ทั่ว สวนแห่งนี้มีต้นไม้ขนาดสูงใหญ่ พอจะประมาณได้ว่าเป็นสวนสาธารณะ
เก่าแก่ประจำเมือง เทศบาลก็เพียงดูแลไม่ให้กิ่งไม้ตกลงมาทำความเสียหายบ้างเท่านั้น ที่
เหลือคือใบไม้ก็ปล่อยให้ร่วงหล่นลงบนลาน ให้เด็ก ๆ ได้เดินย่ำลงไปทำเสียงดังกรอบแกรบ หรือ
ลากเท้าแกรกรากไปกับใบไม้ร่วงเป็นที่เพลิดเพลิน

ไม่ใหญ่ในสวนแห่งนี้มันคงสบายจริง ๆ ไม่ต้องทำงานหนักกับการฟอกอากาศให้บริสุทธิ์
เพราะควันจากท่อไอเสียรถยนต์มีน้อยเสียจนไม่รู้จะเอาอะไรไปฟอก ด้วยคนที่นี่ชอบขี่จักรยาน

หรือไม่ก็เดินไปไหนมาไหนมากกว่าจะนั่งรถ ดึกสูงๆ เป็นแหล่งสี่เหลี่ยมที่จะปล่อยความร้อนจากแอร์ หรือแสงสะท้อนจากกระจกหน้าต่างเป็นร้อยๆ บานก็ไม่ค่อยมีให้รক্তา ที่ลานเด็กเล่นก็ปูพรมทำจากใยมะพร้าวสำหรับรองรับหัวเข่าหรือก้นของเด็กที่อาจห้อยโหนราวเหล็กจนตกลงมาที่ลานหินใจกลางย่านธุรกิจ มืงานศิลปะในรูปของประติมากรรมให้เด็กๆ ถือไอศกรีมมาโยนกินไปเสพสุนทรียะไป โดยไม่จำเป็นต้องเข้าไปในหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์สถานแต่อย่างใด

ผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใส เอื้ออาทรต่ออาคันตุกะจากแดนไกลที่ในแต่ละปี เดินทางมาชื่นชมความเป็นดินแดนที่น่าอยู่ของ“ปราสาทน้อย”หลังนี้เป็นจำนวนไม่น้อย

พักเหนื่อยจากการเดินชมเมืองลักเซมเบิร์กที่น่าทึ่งไปวันนั้น ผมอดไม่ได้ที่จะคิดถึงบ้านที่พักพิงอยู่ในเวลานี้

เกือบ ๓๐ ปีก่อนที่เราย้ายมาอยู่ที่ถนนสุทธิสารใกล้ตลาดห้วยขวาง แค่เดินไปท้ายซอยเราก็พบทุ่งนากว้างใหญ่ ที่ที่จะไปหาซื้อลูกน้ำมาเลี้ยงปลา ถนนสุทธิสารแม้ยังขรุขระเหมือนบ้านนอก รถเมล์ก็มีมาแค่สายเดียว แต่ความไม่พลุกพล่าน ไม่มีรถติดและร่มรื่นด้วยต้นไม้ ก็ทำให้เราเลือกที่จะเดินไปตลาด หรือขี่จักรยานไปเที่ยวเล่นได้ไกลๆ ตกเย็นก็เล่นฟุตบอลในที่ดินว่างเปล่าข้างๆ บ้านสนุกสนาน

แต่โลกสอนเราว่า สรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลง และไม่มีใคร“ได้”อะไรไปเสียทุกอย่าง

ทุ่งนาท้ายซอยบ้านผมวันนี้ คือถนนรัชดาภิเษก ที่เป็นท่าเลทองของธุรกิจบันเทิง ตลาดห้วยขวางเป็นชุมทางรถเมลันับไม่ถ้วนสาย ถนนสุขุมวิทไฮเวย์ได้ชื่อทางการใหม่ว่า “วิภาวดีรังสิต” มีทั้งทางด่วนดินแดงและดอนเมืองโทลล์เวย์ที่ทำให้เราไปไหนมาไหนได้ในเวลารวดเร็ว ย่านสุทธิสาร-ห้วยขวางที่เคยเป็นเหมือนบ้านนอก กลายเป็นจุดกึ่งกลางระหว่างรัชดา-วิภาวดี เรียกว่าเป็นใจกลางเมือง เราได้ความสะดวกสบายในการเดินทาง แต่เราไม่แน่ใจนักว่าคุ้มกับสิ่งที่สูญเสียไปหรือไม่ ?

เพราะวันดีคืนดี เพื่อนบ้านเก่าแก่ของเราก็ขายบ้านและที่ดินให้นักธุรกิจเรียลเอสเตท พัฒนาที่ดินกลางซอย ให้เป็นคอนโดมีเนียมสูงทะลุกลางปล้องขึ้น ท่ามกลางชุมชนบ้านมีรั้ว วันดีคืนดี มีรถกั๊กๆ รถเก็บศพของมูลนิธิสารพัดเข้ามาอัดแน่นและตะโกนโหวกเหวกในซอยเล็กๆ ของบ้านเรา เพราะมีเหตุหนึ่งร้านสร้างคอนโดฯ อีกหลังที่ท้ายซอยเกิดหล่นลงมา ทับคนงาน ก่อสร้างตายไปหลายศพ

วันดีคืนดี เพื่อนบ้านอีกคนที่มียี่สิบดินเหลือเพื่อติดกับรั้วบ้านผม เกิดให้นายทุนเช่าเป็น โกดังเก็บไม้ ซึ่งทำให้เราไม่เพียงต้องทนฟังเสียงคนงานโยนไม้กันโครมคราม หรือเปิดเพลง เสียงดังอีกทีก็แล้ว ยังต้องมาลุ้นระทึกอีกว่า มันจะเกิดเหตุไฟไหม้ขึ้นเมื่อไร ?

วันดีคืนดี ร้านกั๊กๆเตี้ยๆปากซอยแข่งร้านให้คนมาทำเป็นร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์และปรับ แต่งเครื่องรถแข่ง ที่แม้แต่ดาราดังมากอย่าง “พีท” ยังมาใช้บริการ เสียงบิดมอเตอร์ไซด์ใน ซอยนี้จึงดังอยู่ตลอดเวลา แข่งกับเสียงเหยียบคันเร่งของรถโหดเตี้ยของวัยรุ่นที่มาอาศัยอยู่ใน คอนโดฯ

ทั้งๆ ที่หากพิจารณาตามหลักการ “โซนนิ่ง” มันไม่มีเหตุผลใดเลยที่โรงไม้หรือคอนโดฯ หรือร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ จะทะเล้งมาอยู่ร่วมกับชุมชนหมู่บ้านได้ ถ้ามั่นใจไม่ยากถามว่า แล้วใครที่เซ็นใบอนุญาต ?

จากอดีตที่ภาคภูมิใจว่าเราได้ย้ายมาอยู่ในถิ่นที่อันสงบสุข

วันนี้ ผมรู้สึกเป็นความผิดของเราเอง ที่ดันมีบ้านผิดที่

ไอ้...เจ้าปราสาทน้อย ข้าคิดถึงเจ้าเสียเหลือเกิน !

□ ลักเซมเบิร์ก, เดือนพฤศจิกายน ๑๐.๑๕ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๐๐ ม.ม. รูรับแสง F๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๘.
ไอ้
เจ้า
ปราสาท
น้อย

๑

๒

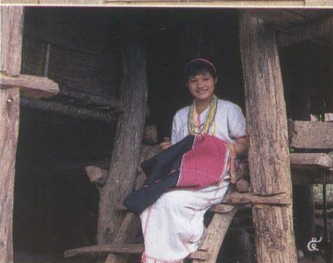
๓

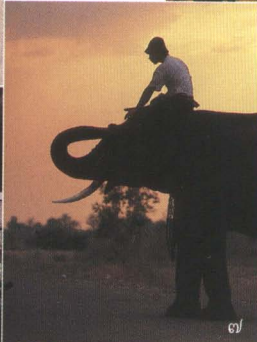
๖

๔

๕

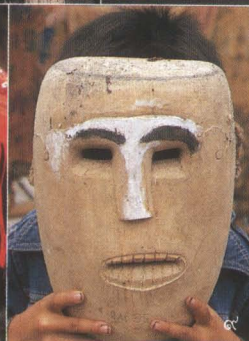
๗

๑๐

๘

๙

๑๑

๒๙.

ศักดิ์ศรี
แห่ง
“คน”

ศักดิ์ศรีแห่ง“คน”

แม้โดยภาพรวมของสังคมไทยจะดูเป็นสังคมที่เปิดกว้างสำหรับชนทุกเชื้อชาติ ศาสนา แต่ถ้าลองนับนิ้วไล่เรียงดู จะพบว่ามีการเรียกในเชิงดูถูกกันทางเชื้อชาติอยู่หลายคำทีเดียว

ไทยเรียกจีนว่า“เจ๊ก”, จีนเรียกไทยอีสานว่า“เสี่ยว”, ไทยเรียกคนญวนว่า“แกว” เรียกม้งว่า “แม้ว” เรียกชาวกูยว่า“ส่วย”, คนเมืองเชียงใหม่เรียกคนไทใหญ่ว่า“เงี้ยว” เรียกกะเหรี่ยงว่า“ยาง” ฯลฯ

เรียกเพื่อหมายจะหมิ่นแคลนกันจริงๆ หรือบ้างก็เรียกเพราะเขาเรียกตามๆ กันมาโดยไม่รู้ความหมาย บางทีเลยเถิดไปไกลถึงขั้นเข้าใจว่าเชื้อชาติศาสนาตนนั้นดีกว่า แน่กว่า ส่วนคนที่ทำต่าง คิดต่าง หรือมีวัฒนธรรมประเพณีแปลกแตกต่างไปจากตนเอง กลายเป็นว่าเขาต่ำกว่า แย่กว่า จนบางทีมองไม่เห็นเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็น “คน” กันไปเลย

อย่างเมื่อปี ๒๕๓๕ มีข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ข่าวหนึ่ง ระบุว่า “กะเหรี่ยงกำแหง บุกเขียด ๕ ตชด. ตายคารุณาน” อ่านรายละเอียดข่าวระบุว่า เป็นกะเหรี่ยงที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก กลุ่มที่เรียกว่า “กะเหรี่ยงเลตองคุ” ก็ตกใจระคนงุนงงสงสัย เพราะที่ทราบจากเพื่อนนักทำสารคดีซึ่งเคยเดินทางเข้าไปสัมผัสสมัยนั้น กะเหรี่ยงกลุ่มนี้นับถือลัทธิฤๅษีเจ้าวัด คือผู้นำมีตำแหน่ง“เจ้าวัด” ทุ่งหม่นขาว เกล้าผสมมวย เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ชี้นำทางให้ผู้คนยึดมั่นในขนบประเพณีที่ดีของบรรพชนชาวกะเหรี่ยง รักษาศีลห้าเคร่งครัด มีชีวิตสุขสงบกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่นๆ โดยไม่ไปเบียดเบียนใคร

ถ้าอยู่ดีๆ บุกไปเขียด ตชด. ตายคารุณานตามข่าวจริง ก็น่าจะมีที่มาที่ไปมากกว่าความ“กำแหง” หรือบ้าคลั่งอย่างที่ข่าวพาดหัว

วันแรกๆ เนื้อข่าวระบุสาเหตุว่ากะเหรี่ยงกลุ่มนี้นับถือ“ลัทธิอุบาทว์” มีความขัดแย้งกับ ตชด. และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชอบลักลอบล่าสัตว์ป่ามาเป็นอาหาร ด้วยถือธรรมเนียมไม่กินสัตว์ที่ตนเลี้ยง อ่านข่าวแล้วยิ่งงง ว่าเรื่องแค่นี้เองหรือ ถึงขั้นต้องปฏิบัติการโหด บุกไปเขียดตชด.ถึงในฐาน วันต่อๆ มาจึงมีข่าวคลี่คลายออกมาว่า เพราะมีเจ้าหน้าที่รัฐบางนายกระทำความย่ำยีจิตใจของพวกเขา ด้วยการบุกรุกเข้าไปในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และหวงห้ามโดยไม่ขอตรองเท่า หนุมกะเหรี่ยงบางคนถูกบังคับให้กินเหล้า หนุมกะเหรี่ยงบางคนถูกข่มขืน สถานที่ทำพิธีของเจ้าวัดบางแห่งถูกรื้อทำลาย

กว่าสาเหตุเบื้องลึกเหล่านี้จะถูกตีแผ่ออกมา หนังสือพิมพ์หัวสีบางฉบับ ก็ทำตัวเป็นผู้พิพากษา ทบไต่ดัดสินว่าสิ่งที่กะเหรี่ยงกลุ่มนี้เคารพนับถือกันเป็น“ลัทธิอุบาทว์” ไปก่อนแล้ว เรียกว่าปรงขาวเหมือน เป็นสูตรสำเร็จในการปรงโจ๊ก แะยังไปกว่านั้นคือทราบบว่าที่สุดแล้ว กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ก็ถูกราบ ทั้งตาย และเข้าคุกไปตามระเบียบ

ระเบียบที่กำหนดไว้แล้วให้ชนกลุ่มน้อย อันถือเป็น“พลเมืองชั้นสอง” ต้องทำตามโดยดุษณี ทั่งๆ ที่บางทีวัตรปฏิบัติของพวกเขาอาจจะสะอาดหมดจดกว่าเราๆ ท่านๆ

ผมตระหนักเช่นนี้เมื่อเริ่มตระเวนไปทำสารคดีในหลายจังหวัดทั่วไทย ในฐานะเป็นนักเขียนและช่างภาพ ประจำกองบรรณาธิการอนุสาร อ.ส.ท.ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป้าหมายคือออกไป ทำสารคดีท่องเที่ยว แต่สิ่งที่ผมประจักษ์ใจคือในทุกสถานที่ท่องเที่ยว ล้วนมีผู้คน มีชนชาติต่างๆ อันหลากหลายเผ่าพันธุ์ สีผิว ลึกลงไปกว่านั้นคือมีวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อที่แตกต่างกันไป เมืองไทย ไซ้มีเพียงคนเหนือ คนอีสาน คนบักชีได้ หรือพุทธ คริสต์ อิสลาม เท่านั้น

แต่งงานมหรกรรมข้างสุรินทรที่ทท.จัดขึ้นจนโด่งดังไปทั่วโลก ได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ให้ผมได้รู้จักชน เชื้อสายเขมรผู้เชี่ยวชาญการจับช้างและเลี้ยงช้างกลุ่มหนึ่ง ซึ่งในพงศาวดารไทยเรียก“ส่วย” แต่พวกเขา เรียกตนเองว่า“กวย” หรือ “กวย” เป็นคนไทยเชื้อสายหนึ่งที่นับถือพุทธศาสนา ทว่ามีความเชื่อแต่ดั้งเดิม ว่าวิญญาณของบรรพชนสิงสถิตอยู่ในเชือกปะกำที่ใช้คล้องช้าง จนถึงวันนี้พวกเขาจึงไหว้ “ผีปะกำ” ควบ คู่ไปกับการไหว้พระ หากคิดจะทำการใหญ่ จะเดินทางไกล ล้วนต้องเช่นไหว้ศาลปะกำ

ครั้งต่อมาเมื่อเปลี่ยนสายงานมาทำสารคดีโทรทัศน์รายการ “โลกสลับลี” กับบริษัท แปซิฟิก อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด แล้วกลับไปทำเรื่องราวของชาวกวย - นักเลี้ยงช้างที่สุรินทรอีก ก็ยังตระหนัก ว่าชนกลุ่มนี้มีภูมิปัญญาอันชาญฉลาดในการสร้างสันติสุขในกลุ่มชน ด้วย“ชะล่า” หรือข้อห้าม ที่ฟังดูผิวเผินอาจเป็นเรื่องของความเชื่อในเชิง “จิตนิยม” ซึ่งพิสูจน์ไม่ได้ เช่น ยามฝัวออกไปคล้องช้างป่า ห้ามเมียแต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่ ห้ามประทีนโคมด้วยเครื่องหอม และห้ามอื่นๆ อีกหลายข้อ ด้วยว่าจะเป็น เหตุให้ฝัวจับช้างไม่ได้ กระทั่งอาจมีอันเป็นไป

แต่ถ้ามองในเชิงจิตวิทยา “ชะล่า” ดังว่านี้มีนัยทางวิทยาศาสตร์ชัดๆ เพราะการจับช้างป่าเป็น งานใหญ่ ไปกันเป็นเดือนๆ ถ้าพลาดอาจถึงตาย สายตา สมาธิ และความมั่นคงเด็ดเดี่ยวจึงเป็นเรื่อง สำคัญ ก็แล้วความเชื่อมันว่าลูกเมียทางบ้านมี“ชะล่า” ร้อยรัดใจอยู่นั้น มันนำมาซึ่งสมาธิและความมั่นใจ

ไม่มีวาระแวงว่าเมียจะมีชู้ จะว่านี่เป็นเรื่องจิตนิยมมงมายได้อย่างไร ?

ที่สำคัญคืองานสารคดีทำให้ผมรู้ความจริงว่า พวกเขาไม่ชอบให้ใครเรียกว่า“ส่วย” เพราะเป็นคำเรียกในเชิงหมิ่นแคลนกัน ในเมื่อชื่อชนชาติว่า “กวย” หรือ “กวย” มีความหมายที่ยิ่งใหญ่และเท่าเทียมชนเผ่าอื่นๆ อยู่แล้ว คือแปลว่า “คน” คนที่มีศักดิ์ศรีไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

เช่นเดียวกับการที่ ชาวกะเหรี่ยงเรียกตนเองว่า “ปกาเกญอ” , “อาข่า” ไม่ชอบคำว่า “อีก้อ” , “ไทใหญ่” ถือว่าดูถูกกัน ถ้าเรียกพวกเขาว่า “เงี้ยว” ฯลฯ

หรืออย่าง ชาวไทจีน เชียงตุง ที่คนไทยในประเทศไทยชอบเรียกตามความเคยชินของลัทธิว่า “ไทเขิน” มีวิธีการอนุรักษ์ชนบประเพณี อนุรักษ์ภาษา,อักษร และความศรัทธาในพุทธศาสนาที่นำเสนอใจแทนที่จะแค่ชวนคนเข้าวัด มาเรียนอ่านเขียนภาษาไทยจีนโบราณ แต่พวกเขามีประเพณีทำบุญถวายน้ำอ้อย หรือเรียกในภาษาจีนว่า “ตานน้ำอ้อย” เป็นธรรมเนียมให้คู่บ่าวสาวที่เพิ่งแต่งงานกันหรือที่แต่งงานแล้ว นำน้ำอ้อยยบวิสุทธิ์ไปถวายพระ นัยว่าเพื่อให้มีชีวิตคู่ที่หวานชื่นยืนยาว แต่มีเงื่อนไขคือต้องถวายพระไตรปิฎกจารึกด้วยอักษรจีนโบราณ แต่พระสงฆ์ด้วย

เพราะฉะนั้น หากประเพณีบุญน้ำอ้อยยังดำรงอยู่ ก็หมายความว่าตัวอักษรจีนโบราณยังมีการเขียนการอ่าน พระก็จะมีพระธรรมวินัยไว้ศึกษาเพื่อสืบทอดพุทธศาสนาต่อไป ตรงนี้เป็นความหมายที่แท้ของบุญน้ำอ้อย และเป็นกลวิธีที่แยบยลยิ่งนัก คนหนุ่มคนสาวมาร่วมงานนี้กันคึกคัก ไม่ใช่งานบุญหองยๆ ของพ่อแก่แม่เฒ่าอย่างที่เราเห็นในบ้านเรา

.....

จากจุดเริ่มต้นที่สารคดีท่องเที่ยว งานสารคดียุคหลังๆ ของผมให้น้ำหนักของวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่ามากขึ้น ยิ่งได้คลุกคลี ได้ถ่ายภาพใบหน้าของชนเผ่าต่างๆ ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาอันชาญฉลาด ผมก็ยิ่งตระหนักว่าตัวเราเป็นเพียงเศษเสี้ยวของสรรพชีวิตในพื้นที่พิภพ ไม่มีชนเผ่าไหนเหนือกว่าหรือด้อยกว่ากัน หากล้วนแต่มีคุณค่า มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนเท่าเทียมกัน ความอ่อนด้อยหรือล้ำหลังทางวัตถุ มิได้หมายความว่าต้องอ่อนด้อยทางภูมิปัญญา เพราะถ้าเปรียบเทียบระเบียบกฎหมายของคนในเมืองใหญ่ กับ “ชะล่า” หรือข้อห้ามของชาวกวย

บางทีอย่างหลังจะสร้างสังคมที่มีสันติสุขมากกว่า!

ท้ายที่สุด เส้นทางของคนทำสารคดีที่ใฝ่ใจเรียนรู้ บันทึกและถ่ายภาพเกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่า ทำให้ผมยอมรับในความต่าง ต่างความคิด ต่างการกระทำ トラบเท่าที่ไม่เบียดเบียนกัน ก็อยู่ร่วมกันได้ ซึ่งมันก็คือหลักการประชาธิปไตยพื้นฐานของสากลโลกที่จะทำให้คนร้อยเผ่าพันธุ์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นั่นเอง ผมไม่ทะเยอทะยานว่างานสารคดีของผมจะต้องสร้างคุณูปการใหญ่หลวงต่อสังคม แต่ผมเชื่อมั่นว่าทรายกองดินล้วนต้องเริ่มก่อจากทรายกองมือแรก

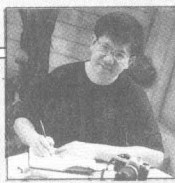
บทความวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของชนเผ่าแต่ละชนที่เขียน ภาพวิถีชีวิตชนเผ่า ใบหน้าผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ที่ตึงใจดัดจริตไว้บนแผ่นฟิล์มแต่ละครั้ง เมื่อตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรือเป็นสารคดีโทรทัศน์ที่แพร่ภาพไป แม้ไม่อาจสร้างสันติภาพให้ชาวโลก แต่อย่างน้อย ก็อาจสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชนเผ่าได้บ้าง หรืออย่างน้อย ทำให้ผู้อ่านของเราไม่ดูถูกคนลาว ไม่หมิ่นแคลนคนญวน

เท่านั้นคือปรารถนาเล็กๆ ของคนทำสารคดี ด้วยตระหนักว่าจุดเริ่มต้นของสันติภาพ ก็มาจากการที่คนต่างสีผิวเผ่าพันธุ์มีความเข้าใจกัน ไม่ดูถูกกัน ตระหนักในศักดิ์ศรีแห่งความเป็น“คน” เท่าเทียมกัน หากจะมีอันใดที่เป็นความสุขอีก ก็ยามเมื่อหยิบรูปใบหน้าชนเผ่าต่างๆ ที่เคยได้พานพบและบันทึกภาพไว้ขึ้นมาดู แล้วสนใจคิดถึงพวกเขา กับคิดถึงภาษาิตของชาวปากกะญอบทหนึ่ง...เท่านั้น

**“รักคนอื่นเหมือนดังหนทาง รักพ่อแม่เหมือนรักถิ่นฐานบ้านเรือน กินคนเดียว
ไม่มีรสชาติ อยู่คนเดียวฤาจะสุข...”**

.....

□ คำอธิบายภาพ : ๑. เด็กสาวชาวมาเลย์มุสลิม ๒. เด็กสาวชาวไทใหญ่แม่ฮ่องสอน ในชุดรำกึงกะกล่า (กินรี-กินรา)
๓. สาวชาวพม่าเชื้อสายยะไข่แห่งแคว้นอาระกัน ๔. แม่ลูกชาวม้งที่แม่แจ่ม เชียงใหม่ ๕. สตรีชาวกะเหรี่ยงที่แม่แจ่ม
เชียงใหม่ ๖. ยายหลานชาวขมุที่เมืองเชียงขวาง ประเทศลาว ๗. ชาวกูย-คนเลี้ยงช้างแห่งลุ่มน้ำมูล สุรินทร์ ๘. สตรี
ชาวผู้ไท กาฬสินธุ์ ๙. หน้ากากของชาวอินันแห่งเกาะบอร์เนียวในอดีต ใช้สวมเวลาออกล่าห่มนุษย์ ๑๐. คุณตาชาว
หนะซี แห่งเมืองลิเจียง ประเทศจีน ๑๑. เด็กน้อยชาวกะเหรี่ยงที่แม่ฮ่องสอน □

ผลงานรวมเล่ม ธีรภาพ โลหิตกุล

๑. คืนสู่ไฟและสายน้ำ รวมผลงานสารคดีธรรมชาติและชีวิตสัตว์ จากนิตยสารไฮ-คลาส ช่วงปี ๒๕๒๗-๒๕๒๘
ในนามปากกา “อิสราซาน”
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๓ ครั้งที่ ๒ - กันยายน ๒๕๓๔ โดย สำนักพิมพ์ดินทอง
(หนังสืออ่านนอกเวลา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ม.ธรรมศาสตร์ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๓๔)
๒. ชอกแซกสเปน-โปรตุเกส สารคดีท่องเที่ยวในดินแดนยุโรปใต้ ในนามปากกา “ทาบรี”
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๓ โดยสำนักพิมพ์ดินทอง ครั้งที่ ๒ - พฤศจิกายน ๒๕๓๔ โดย สำนักพิมพ์สามสี
๓. สีสันบนรอยทาง เบื้องหลังการถ่ายทำสารคดีในดินแดนอาณานิคม “อินโดจีน”
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - สิงหาคม ๒๕๓๔ ครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๓๕ ครั้งที่ ๓ - ธันวาคม ๒๕๓๖ โดย สำนักพิมพ์ดอกหญ้า
(หนังสืออ่านนอกเวลา สำหรับนิสิตนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ ปีการศึกษา ๒๕๓๔)
๔. แม่น้ำเจ้าพระยา บันทึกเบื้องหลังงานถ่ายทำสารคดี “แม่น้ำเจ้าพระยา”
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๖ ครั้งที่ ๒ - พฤษภาคม ๒๕๓๗ ครั้งที่ ๓ - ธันวาคม ๒๕๓๗ โดย สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - โดย สำนักพิมพ์ผู้จัดการ มกราคม ๒๕๓๙
๕. สายน้ำและความทรงจำ (ภาคแรก)
รวมผลงานสารคดีจากคอลัมน์ “สายน้ำและความทรงจำ” นิตยสารแพรว ช่วงปี ๒๕๓๖
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๗ ถึงครั้งที่ ๖ - มีนาคม ๒๕๔๓ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๖. ความทรงจำที่ลำนํ้าหอม (ชุด“สายน้ำ”ภาคสอง)
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ธันวาคม ๒๕๓๗ และครั้งที่ ๓ - มีนาคม ๒๕๔๓ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๗. สายน้ำตะวันออก (ชุด“สายน้ำ”ภาคสาม)
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๙ และครั้งที่ ๓ - กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๘. บันทึกผู้มาเยือน (ชุด“สายน้ำ”ภาคสี่)
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มีนาคม ๒๕๓๙ และครั้งที่ ๓ - มิถุนายน ๒๕๔๓ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๙. สายน้ำ ภูเขา เงามืด (ชุด“สายน้ำ”ภาคห้า)
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กรกฎาคม ๒๕๔๐ และครั้งที่ ๒ - สิงหาคม ๒๕๔๒ โดย แพรวสำนักพิมพ์
๑๐. อินโดจีน ยุค “Wind of Change” (สีสันบนรอยทาง-ภาคต่อมา)
สารคดีสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง ในเวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า เชียงตุง หลังไฟสงคราม
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ธันวาคม ๒๕๓๗ โดย สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม
๑๑. คืนไร้จันทร์บนสวรรค์แห่งอารุ รวมผลงานสารคดีสัญจรจากอนุสาร อ.ส.ท. พร้อมเบื้องหลังการทำงาน
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๓๘ โดย สำนักพิมพ์สนกอ่าน
๑๒. คนไทในอุษาคเนย์ อัลบั้มภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าไทหรือไต ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๙ โดย สำนักพิมพ์ผู้จัดการ

๑๓. กว่าจะเป็นสารคดี เทคนิคการเขียนบทสารคดีโทรทัศน์จากประสบการณ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - เมษายน ๒๕๓๙ ครั้งที่ ๒ - ธันวาคม ๒๕๓๙ โดย สำนักพิมพ์พมหารมพ

๑๔. กบฏเกือก เมื่อเลือดอีรวัดกู่ รวมผลงานสารคดีบันทึกเชิงประวัติศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - พฤษภาคม ๒๕๓๙ โดย สำนักพิมพ์มติชน

๑๕. กบฏกริชบาหลิ อยู่อย่างยิ่งใหญ่ คายอย่างมีเกียรติ รวมผลงานสารคดีบันทึกเชิงประวัติศาสตร์ ชุดที่สอง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๐ โดย สำนักพิมพ์มติชน

๑๖. แรงคลใจ มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๐ และครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๔๒ โดย กองทุนห้องสมุดศาลาเจ้าปรีดิ์ วัฒนประทานรังสฤษฎ์

๑๗. ซินจ้าวเวียดนาม รวมผลงานสารคดีท่องเที่ยวเวียดนาม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - สิงหาคม ๒๕๔๐ โดย สำนักพิมพ์สามสี

๑๘. ปฐมบทเพลงลูกทุ่งและเพลงเพื่อชีวิตไทย พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๕๐๐ สารคดีเชิงประวัติศาสตร์สังคมไทยในบทเพลง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ตุลาคม ๒๕๔๐ โดย สำนักพิมพ์โสมสา

๑๙. สาธุ...ช่วยลูกช้างด้วย สุชนโคกนาฏกรรมช้างไทย เรื่องจริงไม่อิงนิยาย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๔๑ โดย สำนักพิมพ์โสมสา

๒๐. เรื่องช้างยังไม่จิด ชีวิตสัมพันธ์วันรันทกาล ความยากกับช้าง และคู่มือท่องเที่ยวดูช้าง ชีช้าง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - พฤศจิกายน ๒๕๔๑ โดย สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง

๒๑. ชายชากับปวงกรรมและคำสาป นครวัด นครธม รวมผลงานสารคดีสัญจรสู่ นครวัด นครธม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กันยายน ๒๕๔๒ และครั้งที่ ๒ - มีนาคม ๒๕๔๓ ครั้งที่ ๓ - พฤศจิกายน ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๒๒. ห้องแคนเจดีย์ไพร ในทุกามประเทศ รวมผลงานสารคดีสัญจรสู่พม่า

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กันยายน ๒๕๔๒ และครั้งที่ ๒ - มีนาคม ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๒๓. หลวงพระบาง หัวใจของล้านช้าง รวมผลงานสารคดีสัญจรสู่หลวงพระบางร่วมกับ ๙ นักเขียนสารคดี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กันยายน ๒๕๔๒ และครั้งที่ ๒ - มีนาคม ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๒๔. ท่องไครโครกแห่งแยงซี ก่อนวาระสุดท้ายแห่งมาตุอาร

บันทึกการเดินทางท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำแยงซี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

๒๕. มนต์รักมะพร้าวแห้ง คินชีวิตสู่สายน้ำแห่งแผ่นดิน รวมผลงานสารคดีเกี่ยวกับชีวิตแม่น้ำในเมืองไทย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

๒๖. เพลงใบไม้ร่วงจากภูกระตัง รวมผลงานสารคดีท่องเที่ยวธรรมชาติร่วมกับ ๙ นักเขียน อ.ส.ท.

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กันยายน ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

๒๗. มหัศจรรย์ธารรอกภูมิ หักตะพิจาวณวัฒนธรรมท่องเที่ยวในโลกไร้พรมแดน

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ตุลาคม ๒๕๔๓ โดย สถาบันวิทยทรรศน์

๒๘. เสน่ห์หลวงพระบาง รวมผลงานสารคดีสัญจรสู่หลวงพระบางร่วมกับ ๑๓ นักคิดนักเขียน

(ภาคต่อมาของหลวงพระบาง หัวใจของล้านช้าง) พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ธันวาคม ๒๕๔๓ โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน

“...ทุกวันนี้ ผมยังยืนยันกับใครต่อใครเสมอมาว่า ผมไม่ใช่ช่างภาพ เพราะยังมีเทคนิควิธีการถ่ายภาพอีกหลายกระบวนการที่ผมถ่ายไม่เป็น ทำไม่ได้ อย่างที่นักวิชาชีพช่างภาพตัวจริงควรจะเป็น และควรจะทำได้ ผมเป็นเพียงนักเขียนสารคดีที่ถ่ายภาพประกอบเรื่องของตนเอง และเป็นเพียงผู้หลงเสน่ห์การถ่ายภาพ ชื่นชอบการดูภาพที่มีเรื่องราว มีองค์ประกอบภาพ แสง และเงาอันทรงพลัง

การถ่ายภาพยังทำให้ผมค้นพบความลับอะไรบางอย่างที่อยู่ข้างหลังภาพ นั่นคือหากเราถ่ายภาพหรือดูด้วยหัวใจแล้ว ภาพหนึ่งภาพ ไม่เพียงแทนคำอธิบายได้พินคำ แต่ยังก่อให้เกิดจินตนาการไปกว้างไกลได้หมื่นเรื่อง ตามแต่ใจเราปรารถนา...”

ธีรภาพ โลหิตกุล

แรงตลใจ ๒ ราคา ๘๐ บาท

ISBN 974-87913-4-3

9 789748 791340